

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΕ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1978 | ΑΡΙΘ. 8

« Ι Δ Ε Ο Α Ν Θ Ρ Ω Π Ο Σ »

(ΙΩΑΝΝΟΥ 19, 5)

1. 'Ο Πιλᾶτος, ὁ σκληρὸς καὶ τοῦτ' αὐτὸ ἀπάνθρωπος ἐπίτροπος τῆς 'Ιουδαίας (26-36 μ.Χ.), διὰ τὸν ὅποιον ὁ βασιλεὺς 'Αγρίππας ὁ Α' ἔγραψεν εἰς τὸν Καλιγούλαν τὸν αὐτοκράτορα (37-41 μ.Χ.) ὅτι «ἦν τὴν φύσιν ἀκαμπῆς καὶ μετὰ τοῦ αὐθάδους ἀμειλικτος» (Φίλωνος, Πρεσβεία πρὸς Γάϊον, 301). ὁ δῆθεν τὰς χεῖρας νύψας διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ 'Ιησοῦ εἰς τοὺς ἐξέλλοις ἐχθροῦς του, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν, ἐξέφερε τὰς δύο ταύτας λέξεις, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸ ἐγκρυπτόμενον μέγα βάθος τῆς σημασίας των, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι εἶναι τόσον παραστατικαὶ τῆς δυσπεριγράπτου καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποῖαν περιήχθη ὁ ἀγαθός, ὁ δίκαιος καὶ ἀναμάρτητος 'Ιησοῦς ὑπὸ τῶν ἀσπλάγχων, ἀδίκων καὶ πανθαμαρτωλῶν ἐχθρῶν Του.

2. Σύρεται ὁ 'Ιησοῦς ἀπὸ τοῦ 'Αρχιερέως Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον· ἦτοι εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Πιλάτου. 'Ο Πιλάτος ἐξῆλθε καὶ ἠρώτησε τὸ ἐξηγριωμένον πλῆθος ποίαν κατηγορίαν εἶχον κατὰ «τοῦ ἀνθρώπου τούτου» ('Ιω. 18,29). 'Εκεῖνοι ἐν μιᾷ φωνῇ εἶπον· «εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν». Καὶ ὁ Πιλάτος ἀπήντησεν· «λάβετε αὐτόν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν». Οἱ 'Ιουδαῖοι ἠρνήθησαν, διότι ἰσχυρίζοντο ὅτι δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ φονεύσωσιν οὐδένα, οἷον εἰ ὑπαινισσόμενοι καὶ προκαταβολικῶς προτείνοντες τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ 'Ιησοῦ. Εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὸ πραιτώριον ὁ Πιλάτος καὶ ἤρχισε νὰ ἀνακρίνῃ τὸν 'Ιησοῦν.

'Ἠρώτησεν αὐτόν· «σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τῶν 'Ιουδαίων»; Καὶ ὁ 'Ιησοῦς ἀπαντᾷ· «σὺ λέγεις ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ» ('Ιω. 18,37). 'Αλλ' ὁ 'Ιησοῦς δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν ἀπλῆν ἀπάντησιν ταύτην, ἀλλὰ προσθέτει καὶ τοὺς θεῖους λόγους, τοὺς παντελῶς ἀκατανοήτους διὰ τὸν Πιλάτον· «ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς». 'Ο Πιλάτος ἀπορῶν καὶ ἀδυνατῶν νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἐγκρυπτομένην ἔννοιαν καὶ σπουδαιότητα τῶν λόγων τοῦ 'Ιησοῦ, ὑπέβαλεν εἰς αὐτόν τὸ ἐρώτημα· «τί ἐστὶν ἀλήθεια;»

3. 'Ο ἱερὸς Εὐαγγελιστὴς 'Ιωάννης, τὴν περιγραφὴν τοῦ ὁποῦ ἀκολουθοῦμεν καὶ ἡμεῖς, δὲν ἀναφέρει ἂν ἀπήντησεν ὁ 'Ιησοῦς εἰς τὸ τελευταῖον ἐρώτημα τοῦ Πιλάτου ἢ ἂν ἄφησεν ἀναπάντητον τὸ ἐρώτημα, ἴσως διότι ἔκρινεν ἀνίκανον τὸν ἐρωτῶντα διὰ νὰ ἐννοήσῃ τὸ μέγα θέμα τοῦ «τί ἐστὶν ἀλήθεια», ὅπερ καὶ σήμερον ἀκόμη ἢ φιλοσοφοῦσα διάνοια τοῦ ἀνθρώπου δυσκόλως κατανοεῖ. 'Ο Πιλάτος, εὐκόλος εἰς τὸ κακόν, καίτοι ἀναγνωρίζει τὴν ἀθωότητα τοῦ 'Ιησοῦ, ἐνδίδει εἰς τὰς κραυγὰς τοῦ λυσσαλέου πλῆθους τῶν 'Ιουδαίων καὶ ἀντὶ τοῦ ληστοῦ Βαραββᾶ, παραδίδει τὸν 'Ιησοῦν εἰς τὸ ἐξηγριωμένον πλῆθος, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν, τὸν δὲ ληστήν Βαραββᾶν ἄφησεν ἐλεύθερον, συμφώνως πρὸς τὴν συνήθειαν νὰ χαρίζεται ἢ ποινὴ ἐνὸς καταδίκου κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ 'Ιουδαϊκοῦ Πάσχα.

4. 'Από τῆς στιγμῆς τῆς τρομερᾶς καὶ ἀδίκου καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ σκληροῦ τούτου ἄρχοντος, ὁ ἀθῶος 'Ιησοῦς μαστιγοῦται καὶ παραδίδεται εἰς τοὺς στρατιώτας διὰ νὰ ὑποστῇ τὰ πλέον ἀπάνθρωπα μαρτύρια. Ὁ ἄνθρωπος 'Ιησοῦς ὑφίσταται ἐξευτελισμοὺς καὶ ταπεινώσεις δυσπεριγράπτου συλλήψεως. Οἱ στρατιῶται πλέκουν προχείρως ἀγκάθινον στεφάνι καὶ τὸ θέτουν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Διὰ νὰ περιγελάσουν τὸν ἀποδιδόμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του εἰρωνικὸν τίτλον τοῦ «βασιλέως», τὸν περιβάλλουν μὲ κόκκινον χιτῶνα, βάζουν εἰς τὸ δεξί του χέρι νὰ κρατῇ ἓνα καλάμι καὶ γονατίσαντες διὰ τὸ παραστατικώτερον, τὸν ἐνέπαιζον, λέγοντες «χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν 'Ιουδαίων»! Καὶ ἀφοῦ τὸν ἐπτυσαν ἐπῆραν τὸ καλάμι καὶ τὸν ἐκτύπων εἰς τὴν κεφαλὴν! Εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην τοῦ ἐξευτελισμοῦ καὶ τῆς ἐσχάτης ταπεινώσεως, ἐξάγει τὸν 'Ιησοῦν ἔξω ὁ Πιλάτος, λέγων εἰς τὸ φρυάττον πλήθος: «'Ιδε ὁ ἄνθρωπος»!

★

5. «'Ιδε ὁ ἄνθρωπος»! Ὁ 'Ιησοῦς-ἄνθρωπος, πλήρης καὶ τέλειος κατὰ τὴν φύσιν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων. Φέρει καὶ αὐτὸς τὰ ἀδιάβλητα πάθη τοῦ ἀνθρώπου: πεινᾷ, διψᾷ, κούράζεται, συγκινεῖται, πονεῖ, ταράσσεται, ἠργίζεται, λυπεῖται, εὐσπλαγχνίζεται, ἀγαπᾷ καὶ γενικῶς ἔχει τὰ αὐτὰ σωματικὰ καὶ ψυχικὰ ἰδιώματα, τὰ ὁποῖα ἔχει καὶ ὁ ἄνθρωπος. Ἄλλ' ὁ 'Ιησοῦς δὲν εἶναι μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ φύσει καὶ οὐσία Θεός! Ὡς Θεάνθρωπος εἶναι ἀπηλλαγμένος τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Ὡς ἄνθρωπος εἶναι καθαρὸς παντὸς ρύπου ἢ ἁμαρτίας. Καὶ ὅμως καταδικάζεται ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν ὁ ἀναμάρτητος καὶ σταυροῦται ὡς ὁ ἐσχάτος κακοῦργος! Ὡς Θεὸς εἶναι ἀπηλλαγμένος φύσει καὶ τῶν παθῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου. Καὶ ὅμως «ἐκένωσεν ἑαυτόν», κατὰ τὴν φράσιν τῆς Γραφῆς. Ὡς Θεὸς εἶναι ὅλος Ἀγάπη καὶ ἐξ ἀγάπης ἐδέχθη νὰ πάθῃ, νὰ σταυρωθῇ καὶ ἀποθάνῃ, ἵνα διὰ τοῦ ἰδίου Πάθους ἀπαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον, τὸ ἰδικόν του πλᾶσμα, τοῦ πνευματικοῦ θανάτου, ἐξ αἰτίας τῆς ἐνδημούσης ἐν τῇ ψυχῇ τῆς

ἀνθρωπίνης φύσεώς του ἁμαρτίας, ἐξ αἰτίας τῆς προπατορικῆς παραβάσεως!

6. «'Ιδε ὁ ἄνθρωπος»! «Θεῖον δρᾶμα» ἐκάλεσαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου, τὸ καθ' ὅλην τὴν Μεγάλην ἐβδομάδα δραματουρούμενον εἰς τοὺς ἱεροὺς Ναοὺς! «Θεῖον», ὡς ἐπιτελούμενον καὶ ἐνεργούμενον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου. «Δρᾶμα», ὡς ἐκτελεσθὲν πρὸς λύτρωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. Δι' αὐτὸ καὶ ἐνηθρώπησεν ὁ Κύριος, «δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Ματθ. 20,28. Μάρκ. 10,45). Ἴσως θὰ ἐπετρέπετο νὰ ὀνομασθῇ ὄχι μόνον «Θεῖον», ἀλλὰ καὶ «ἀνθρώπινον δρᾶμα» τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου. Διότι ὁ «πάσχω» Κύριος ἀντικαθιστᾷ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τὴν ἐξουθενημένην ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. Ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν κρέμαται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Θεανθρώπου ἡ ἀνθρωπότης ὀλόκληρος, ἀφ' ἧς ὑπῆρξεν, ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρχῃ μέχρι πέρατος τῶν αἰώνων.

7. «'Ιδε ὁ ἄνθρωπος»! Χωρὶς εἶδος καὶ κάλλος, ἄτιμος κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ὑπόστασιν! Ὁ ἄνθρωπος καταδικασμένος, ὡς ἐγκληματίας! Ἄλλ' ὅμως τὴν θέσιν τοῦ πραγματικοῦ ἐγκληματίου ἀναλαμβάνει ὁ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς λυτρώσεως τοῦ ἐγκληματίου ἀνθρώπου ἐνσαρκωθεὶς Θεὸς ἄνθρωπος 'Ιησοῦς! Ναι, ὁ φύσει Θεὸς καὶ ἄνθρωπος Κύριος καταδέχεται νὰ ὑποστῇ τὸν θάνατον, ἵνα λυτρώσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐκ τοῦ πνευματικοῦ, τοῦ αἰωνίου θανάτου. Καὶ τὸν μὲν ἄνθρωπον 'Ιησοῦν τὸν γνωρίζομεν, τὸν βλέπομεν καὶ τὸν ψηλαφῶμεν καὶ τὸν ἀναγνωρίζομεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ κρεμάμενον δι' ἀποδείξεων ἀδιαψεύστων. Τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια μᾶς παρουσιάζουν τὴν εἰκόνα Αὐτοῦ τελείαν, φυσικὴν κατὰ πάντα, τελείαν καὶ θαυμαστήν. Ἀλλὰ τὴν «Θείαν» Αὐτοῦ προσωπικότητα, τὴν θεῖαν Αὐτοῦ φύσιν μὲ ποῖον τρόπον ἀναγνωρίζομεν καὶ μὲ ποῖον τρόπον ἀποδεικνύομεν; Τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια καὶ πάλιν περιγράφουν μὲ ἀπλότητα τὴν «Θείαν», ἢ μᾶλλον τὴν «Θεανθρωπίνην» φύσιν τοῦ Κυρίου ἀκριβῶς τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ Πάθους Αὐτοῦ. Καὶ ἰδοὺ πῶς.

8. Ἄς παρακολουθήσωμεν τὴν ἀπλὴν καὶ ἀπέριττον ἀφήγησιν τῶν ἱερῶν Εὐαγγελιστῶν. Ἄς ἐπιστήσωμεν τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ἡμῶν εἰς ὅσα ἰδίᾳ ὁ ἱερὸς Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἀφηγεῖται περὶ τῶν θαυμαστῶν συμβάντων εὐθὺς ὡς ὁ Ἰησοῦς «ἀφῆκε τὸ πνεῦμα» αὐτοῦ κρεμάμενος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Λέγει ὁ ἱερὸς Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος: «Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω εἰς δύο καὶ ἡ γῆ ἐσεισθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεφύθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθησαν· καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσηλθόντες εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος κοὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν ἰδόντες τὸν σεισμόν καὶ τὰ γινόμενα ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες· ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς ἦν οὗτος» (Ματθ. 27,51-55).

9. Πᾶς ἐχέφρων ἄνθρωπος, ὅσονδήποτε δύσπιστος, διερωτᾶται. Διὰ ποῖον λόγον πενθεῖ ὀλόκληρος ἡ φύσις, σεισται καὶ συγκλονίζεται καθ' ὅλην τὴν γῆν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις κρεμάται ὡς ἐγκληματίας καὶ σταυροῦται ἐν τῷ μέσῳ δύο ληστῶν; Διὰ ποῖον λόγον σχίζεται τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω; Διὰ ποῖον λόγον ὁ ἥλιος σκοτίζεται, ἡ γῆ σύμπασα σεισται ἐκ τοῦ σεισμοῦ, αἱ πέτραι σχίζονται, οἱ τάφοι ἀνοίγονται καὶ πολλῶν ἁγίων τὰ σώματα ἐγείρονται, εἰσέρχονται εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐμφανίζονται εἰς πολλούς; Καὶ πέραν τούτων ποῦ ὀφείλεται ἡ ταχεῖα ἐξάπλωσις τῆς πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸ κήρυγμά του; Ποῖα ἡ δύναμις τῶν ἀμαθῶν, τῶν ἀπλοϊκῶν, τῶν ἀσῆμων καὶ ἐνδεῶν ἀποστόλων διὰ τὰ δυνήθησαν ἐντὸς ὀλίγου χρόνου νὰ μεταδώσουν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὴν διδασκαλίαν τοῦ πεφιλημένου των Διδασκάλου; Καὶ ἰδοὺ εὐθὺς μετὰ τὴν Ἀνάστασίν Του, ἔθνη καὶ λαοί, πολιτισμένοι καὶ ἀπολίτιστοι, «Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἑλαμίται καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ρω-

μαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, Κρήτες καὶ Ἄραβες» (Πράξ. 2,9-11), ἐξίσταντο καὶ διηπόρουν, διότι ἤκουον τοὺς ἀποστόλους νὰ ὁμιλοῦν εἰς τὰς ἰδίᾳς των γλώσσας. Καὶ πῶς μεταδίδεται με ἀστραπιαίαν ταχύτητα τὸ κήρυγμα τῶν ἀποστόλων εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης καὶ πρὶν ἢ παρέλθουν δεκαεταῖαι τινὲς εὐρίσκονται ἀναρίθμητοι πιστοὶ χριστιανοί, ἔτοιμοι νὰ ὑποστοῦν μαρτύρια καὶ βασανισμοὺς χάριν τῆς πίστεως των εἰς τὸν Χριστόν; Ἔθνη καὶ λαοὶ ἀπαρνοῦνται τὴν εἰδωλολατρείαν, τὴν θρησκείαν τῶν προγόνων των καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον ἀνατραφεῖ καὶ δέχονται τὴν νέαν πνευματικὴν Λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ διὰ καὶ ἐν τῷ Χριστῷ ἀποκαλυφθέντος.

*

10. Πάντα ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύουν ἢ ὅτι ὁ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ κρεμασθεὶς καὶ θανατωθεὶς Ἰησοῦς εἶναι πράγματι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Οὔτε ὁ χρόνος, ἀλλ' οὔτε καὶ ὁ χῶρος ἐνὸς ἐπικαίρου ἄρθρου ἐπιτρέπουν νὰ ἐκταθῶμεν εἰς τὰς ἀποδεικνυούσας τὴν Θεότητα τοῦ σταυρωθέντος Κυρίου μας ἐν μέσῳ μάλιστα τῶν δύο ληστῶν μαρτυρίας. Ἄλλ' ἀπὸ τότε ὁ Ἰησοῦς ἐγκατοικεῖ εἰς τὰς καρδίας ἀναριθμῆτων ψυχῶν. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἡ ἀρχή, τὸ κέντρον καὶ τὸ τέλος τοῦ πραγματικοῦ καὶ ἀληθοῦς Ἀνθρωπισμοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ἵσταται μακρὰν πάσης ἐθνικῆς, φυλετικῆς, κοινωνικῆς ἢ πολιτικῆς διακρίσεως. Ὁ Ἰησοῦς ἵσταται ὑπὲρ τὸν χρόνον ἢ χῶρον ἢ τὰς ἀποστάσεις. Καὶ ὅμως Λύττος πληροῦ καὶ χῶρον καὶ χρόνον καὶ ἀποστάσεις. Αὐτὸς ἐμπεριλαμβάνει ἀπαξάπαντας τοὺς ἀνθρώπους, ἀποτελῶν τὸν σύνδεσμον λαῶν καὶ ἐθνῶν, φυλῶν καὶ φύλων, ἡθῶν καὶ ἐθίμων. Ἡ ἐκ τοῦ σταυροῦ ἀπορρέουσα Χάρις καὶ ἡ ἄπειρος Ἀγάπη Του, ζωοποιεῖ, ἀναγεννᾷ καὶ ἐνθαρρύνει τὸν ἄνθρωπον εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ζωῆς του, λέγων: «Θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» (Ἰω. 16,33).

*

11. «Ἰδε ὁ ἄνθρωπος», λέγει ὁ Πιλάτος. Ἄς ἴδωμεν καὶ ἡμεῖς πῶς εἰς τὸν «ἄνθρωπον» Ἰησοῦν ἡ ἁμαρτία τῶν ἀν-

θρώπων κατήντησε τὸ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Δημιουργοῦ προελθὸν πλάσμα αὐτοῦ, ἤτοι τὴν «ἀνθρωπίνην φύσιν». Διότι ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ βαστάζει ὅλον τὸ βάρος τῆς πανανθρωπίνης ἐνοχῆς, λόγῳ τῆς πτώσεως καὶ τῆς ἁμαρτίας, τῆς συνακολούθου συμπάσης ἀνθρωπότητος, τῆς πρὸ καὶ μετὰ Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Τὰ δραματουρούμενα ἐντὸς τῶν χριστιανικῶν Ναῶν τὰς ἁγίας ἡμέρας τῆς Μ. Ἑβδουμάδος, με ἐπίκεντρον τὸ τῆς Μ. Παρασκευῆς Πάθος τοῦ Κυρίου, καλοῦσι πάντας τοὺς χριστιανούς εἰς περισυλλογὴν. Καλοῦσιν ἡμᾶς νὰ ἀναλογισθῶμεν τὸν σκοπὸν τοῦ Θεοῦ δράματος. Καλοῦσι ν' ἀντικρύσωμεν τὸ κακουργηθὲν ἔργον ὑπὸ τῶν σταυρωτῶν τοῦ Κυρίου. Πρὸ παντὸς ὅμως καλοῦσιν ἡμᾶς νὰ συναισθανθῶμεν ὅτι καὶ ἡμεῖς καὶ πᾶς διαπράττων τὴν ἁμαρτίαν, εἴμεθα συνεργάται τοῦ Θεοῦ δράματος καὶ συσταυρωταὶ τοῦ Χριστοῦ. Διότι ὁ Χριστὸς ἦλθεν, ἐδίδαξεν, ἐσταυρώθη ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν διωκτῶν του, ἵνα ἐλευθερώσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἁμαρτίας, δίδων τὸν ἑαυτὸν του «λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Ματθ. 20.28. Μάρκ. 10,45). Διότι, λέγει ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος, ἁμαρτάνοντες εἶναι ὡς νὰ ξανασταυρώνωμεν καὶ ἡμεῖς, ὅπως καὶ οἱ τότε σταυρωταὶ του, τὸν Χριστὸν μέσα μας! (Ἑβρ. 6,6).

*

12. Τὸ «Ἰδε ὁ ἄνθρωπος» τοῦ Πιλάτου στρέψωμεν εἰς ἡμᾶς αὐτούς. Ἄς ἀντικρύσωμεν εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Ἑσταυρωμένου τὴν ἰδικήν μας εἰκόνα, πῶς διαφθείρομεν, πῶς ἐξευτελίζομεν, πῶς παραμορφώνομεν τὴν ὠραίαν εἰκόνα τῆς προσωπικότητός μας ἁμαρτάνοντες καὶ διαφθείροντες τὸν ψυχικὸν μας κόσμον. Ξανασταυρώνομεν οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι τὸν Χριστὸν με ὅσα μέσα διαφθορᾶς χρησιμοποιοῦμεν διὰ νὰ καταστρέψωμεν ἡμᾶς αὐτούς καὶ τοὺς συνανθρώπους μας. Ξανασταυρώνομεν τὸν Χριστὸν ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νέοι καὶ νέοι, οἱ δὴθεν «προοδευτικοὶ» καὶ ἀρνηταὶ τῆς ἱστορίας, τῶν παραδόσεων, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς πατρίδος μας. Ξανασταυρώνομεν τὸν Χριστὸν καὶ τὸν καρφώνομεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ πού μᾶς ἔχει στήσει ὁ διάβολος με τὸ νὰ κάμνωμεν

χρῆσιν ναρκωτικῶν. Ξανασταυρώνομεν τὸν Χριστὸν καὶ τὸν ἑαυτὸν μας με κάθε μέσον πού χρησιμοποιοῦμεν πρὸς ἀνατροπὴν τῶν ἰδεωδῶν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ μας. Ξανασταυρώνομεν τὸν Χριστὸν ἀλληλομισοῦμενοι, ἀλληλοσυκοφαντούμενοι, ἀλληλοπολεμούμενοι. Ξανασταυρώνομεν τὸν Χριστὸν χρησιμοποιοῦντες πάντες, ὅσοι ἐντὸς τῆς κοινωνίας, τῆς οἰκογενείας, τοῦ περιβάλλοντος τῆς δράσεώς μας καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος μας, γινόμεθα δολιοφθορεῖς τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τῆς κοινωνίας μας, τοῦ οἴκου μας, τοῦ πλησίον μας.

*

13. «Ἰδε ὁ ἄνθρωπος», τὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, πῶς τὸ κατηντήσαμεν. Ὁ Χριστὸς ἐσαρκώθη καὶ ἐγένετο «ἄνθρωπος» ὅμοιος με ἡμᾶς κατὰ πάντα καὶ ἔπαθεν «ἡμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσωμεν τοῖς ἔχουσιν αὐτοῦ» (Α' Πέτρ. 2,21). Ἀλλὰ φεῦ! Τὴν σήμερον ἡμέραν ὑπερηφανευόμεθα ὅτι ὡς χριστιανοὶ ἐδημιουργήσαμεν τὸν ὠραιότερον καὶ ὑψηλότερον πολιτισμὸν. Δυστυχῶς ὅμως παρεμορφώσαμεν τὰ διδάγματα τοῦ Χριστοῦ περὶ Θεοῦ, ἀνθρώπου καὶ κόσμου. Ὑλοφροσύνη, ἠδονισμὸς, δοκησιοφία, ἀνηθικότης, πνευματικὴ διαστροφή καὶ ἀνατροπὴ ὑγιῶν ἀρχῶν καὶ χριστιανικῶν ἐντολῶν· θρασύτατη ἐπαναστατικὴ διάθεσις τῆς Νεότητος· ἐσκεμμένη παράβασις τῶν νόμων· αἰμοχαρεῖς διαθέσεις· βίαιαι ἀπαγωγαὶ ἀθῶων προσώπων· ἀρπαγαὶ τῶν ξένων ἀγαθῶν· συμμοριακὰ συγκροτήματα ἐγκληματικῆς δράσεως· ἀσπλαχνία καὶ ἀφάνταστος σκληρότης ἐναντι τῶν πασχόντων· βιασμοὶ πάσης μορφῆς· γενικῶς, πόλεμοι καὶ μάχαι μεταξύ ἀτόμων καὶ λαῶν· μεταξύ κρατῶν καὶ ἐθνῶν· ἀνταγωνισμοὶ εἰς ἀπόκτησιν καταστρεπτικῶν ἐξοπλισμῶν. Αὐτὰ καὶ ἀναρίθμητα ἄλλα ὑποδηλοῦντα τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ἐκ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, εἶναι τὰ ἐνδεικτικὰ τοῦ καταπτώματος τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου.

14. «Ἰδε ὁ ἄνθρωπος» τῆς ἐποχῆς μας. Ὁ «ἄνθρωπος» ὁ κατ' ὄνομα χριστιανός, ὅστις ὅμως ἀποδεικνύεται συμμέ-

τοχος τῆς σταυρώσεως τοῦ Λυτρωτοῦ του! Ἄλλ' ἄπαγε τῆς βλασφημίας, ἀν κρίνοντες ἐκ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῆς κοινωνίας, θελήσωμεν νὰ γενικεύσωμεν τὸν κανόνα τῆς διαφθορᾶς. Εἶναι βεβαίως θλιβερά καὶ ἀποκρουστικά τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Ἐὰν θελήσῃ κανεὶς νὰ ἐμβαθύνῃ περισσότερον εἰς τὰ «φαινόμενα» ταῦτα, θὰ ἀντιληφθῆ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος σήμερον, παρὰ τὰ θαυμαστά ἐπιτεύγματά του ἐπὶ παντὸς πεδίου τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ καὶ τεχνικοῦ πεδίου, δὲν ἔπαυσε νὰ ρέπῃ, ἐκ φύσεως ἄλλωστε, ἐπὶ τὰ πονηρά. Μέσα εἰς τὸν λαβύρινθον τῶν κακιῶν τοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀναζητεῖ κατὰ βάθος, ἔστω καὶ κάμωνν κατάχρησιν τοῦ θείου δώρου τῆς ἐλευθερίας του, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἰσότητά ἐν τῇ κατανομῇ τῶν ἀγαθῶν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν του ἀπὸ κάθε τι ποὺ περιορίζει τὴν ἐλευθερίαν του. Πάντα τὰ ἀναζητούμενα ὅμως ἐπιδιώκει διὰ μέσων ἀνόμων καὶ ἀνηθικῶν καὶ εἰς χώρους ποὺ δὲν προσφέρονται. Ἡ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν τούτων δὲν εἶναι ἄλλη ἢ μόνον ὁ Χριστός! Αὐτὸς εἶναι ὁ χορηγὸς παντὸς ἀγαθοῦ. Αὐτὸς εἶναι ὁ Λυτρωτὴς καὶ Σωτὴρ ἡμῶν, Ὅστις εἶναι ἑτοῖμος ἀνά πᾶσαν στιγμήν νὰ μᾶς χαρίσῃ πᾶν ὅ,τι ἀναζητοῦμεν καὶ δὲν εὐρίσκομεν, διότι τὸ ἀναζητοῦμεν μακρὰν τοῦ Χριστοῦ. Διὰ μέσου τῶν ἀποπλανήσεων, τῶν διαστροφῶν τοῦ βίου καὶ τῶν παραλογισμῶν τῆς ἀπιστίας φέγγει, ἔστω καὶ μακρόθεν, τὸ ἐλπιδοφόρον Φῶς τοῦ Λυτρωτοῦ. Ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία εἶναι ἡ τεθλιμμένη, ἀλλ' ἀσφαλὴς ὁδὸς διαπλεύσεως τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων. Ὁ ἐνσαρκωθεὶς καὶ σταυρωθεὶς Κύριος Ἰησοῦς εἶναι ἑτοῖμος νὰ ἐναγκαλισθῆ ἡμᾶς μετανοοῦντας καὶ πρὸς Αὐτὸν προσερχομένους...

*

15. Κύριε, Σὺ ὅστις κατεδέχθης νὰ γίνῃς ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς καὶ ὑπέστης τὸ φοβερὸν μαρτύριον τοῦ σταυροῦ χάριν ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, ἀπλωσε ἀοράτως τὸ θεανθρώπινον χέρι Σου καὶ χάρισέ μας τὴν δύναμιν τῆς ἐπι-

στροφῆς εἰς τὴν σωτηριώδη ὁδὸν τῆς εὐαγγελικῆς Σου Διδαχῆς. Δῶσε θάρρος καὶ δύναμιν, ὥστε νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὸν φοβερὸν κλοιὸν τοῦ σατανᾶ, διὰ ν' ἀποκτήσωμεν καὶ πάλιν τὴν πραγματικὴν ἐλευθερίαν τῆς ψυχῆς μας, τὴν ὁποῖαν μόνος Σὺ χορηγεῖς εἰς τοὺς ὑπακούοντας εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολάς Σου. Μὴ αἰσχυρθῆς ἡμᾶς διὰ τὰς ἁμαρτίας μας. Ὡς συνεχώρησας τοὺς σταυρωτάς Σου, προσευχηθεὶς εἰς τὸν Πατέρα Σου καὶ εἰπὼν: «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσιν» (Λουκ. 23,34), συγχώρησον καὶ ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Καὶ ἡμεῖς σήμερον δὲν γνωρίζομεν τί ζητοῦμεν καὶ τί πράττομεν. Γνωρίζομεν ὅτι εἶσαι «πρῶτος καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ» (Ματθ. 11,29). Γνωρίζομεν καὶ ὁμολογοῦμεν ὅτι μᾶς ἀγαπᾶς, ἀφοῦ καὶ χάριν ἡμῶν, ἁμαρτωλῶν ὄντων, ἐθουσιάσθης. Σὺ μᾶς ἔδωκες καὶ τὴν ἐντολήν, «ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους», μάλιστα «καθὼς Σὺ ἠγάπησας ἡμᾶς» (Ἰω. 13,34). Σὺ ἐπίσης μᾶς ἐδίδαξες ὅτι «πᾶς ὁ πιστεύων εἰς Σε ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς Αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον» (Ἰω. 3,16).

Ἄς ἐπαναλάβωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους καὶ ἡ ἁγία Παρθένος καὶ Θεομήτωρ, ἐν βαθείᾳ κατανύξει, ἔλεγε πρὸς τὸν υἱὸν της, κατὰ τὸν ὑμνωδόν:

«Τὸν δι' ἡμᾶς σταυρωθέντα δεῦτε πάντες ὑμνήσωμεν· αὐτὸν γὰρ κατείδε Μαρία ἐπὶ τοῦ ξύλου καὶ ἔλεγεν· Εἰ καὶ σταυρὸν ὑπομένεις, σὺ ὑπάρχεις ὁ Υἱὸς καὶ Θεὸς μου»!

(Κοντάκιον τῆς Μ. Πέμπτης ἑσπέρας)

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Ἀκαδημαϊκός

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΝ ΘΕΟΛΟΓΙΑΝ *

(ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΔΥΟ ΠΡΟΣΦΑΤΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΟΝ. BUCCI)

I

Τὸ θέμα τῶν ἐλληνικῶν καὶ βυζαντινῶν ἐπιδράσεων, αἱ ὁποῖαι ἠσκήθησαν κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς χριστιανικῆς θεολογίας, ἔχει ἐπανειλημμένως συζητηθῆ. Οἱ ἱστορικοὶ δὲ καὶ οἱ θεολόγοι, οἱ ὁποῖοι ἠσχολήθησαν μὲ τὸ θέμα αὐτὸ ἔχουν ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἀποσαφηνίσει τὴν ἀσκηθεῖσαν συναφῆ ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν.

Ὅμως, τὸ θέμα αὐτὸ ἀποκτᾷ καὶ πάλιν ἐπικαιρότητα ἐξ ἀφορμῆς προσφάτων δημοσιευμάτων, τῶν ὁποίων οἱ συγγραφεῖς *rerum novarum cupidī*, καινοτομοῦντες καὶ νεωτερίζοντες, προσπαθοῦν ν' ἀποδείξουν, ὅτι ἡ ἐπίδρασις τόσοσιν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς σκέψεως ὅσον καὶ τῆς βυζαντινορρωμαϊκῆς νοστορίας ἐβλάψεν ἀντὶ τῆς ὑπερήλικης, τελικῶς δὲ παρεμόρφωσε τὸ ἀρχικὸν κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ.

Συχνὰ οἱ νεώτεροι αὐτοὶ συγγραφεῖς ἐμπλέκουσιν εἰς τὴν ἐπιχειρηματολογία τῶν καὶ τὴν βλαθεράν, κατ' αὐτοῦς, ἐπίδρασιν τοῦ βυζαντινορρωμαϊκοῦ δικαίου, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν γνώμην τῶν, μὲ τὸν ἰσχυρὸν λογικὸν του ὀπλισμὸν, ἐβλάψεν ἐπίσης πολὺ καὶ συνετέλεσεν ἐπίσης εἰς τὴν νόθευσιν τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ τῶν αὐτῶν δ' ἐμπλοκὴ καὶ τοῦ βυζαντινορρωμαϊκοῦ δικαίου κατ' ἀνάγκην ἀποτελεῖ πρόκλησιν καὶ διὰ τὸν ἱστορικὸν τοῦ δικαίου εἰς τρόπον, ὥστε νὰ δικαιολογηταὶ καὶ τούτου ἡ ἀνάμειξις εἰς τὴν ἀνοικθῆσαν συζήτησιν καὶ ἡ ἀσκήσις κριτικῆς καὶ ἡ ἀπόκρουσις τῆς διατυπώσεως μορφῆς.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο δικαιολογεῖ καὶ τὴν ἰδικήν μου ἀνάμειξιν εἰς θέματα ἱστορικὰ καὶ θεολογικά. Καὶ ἡ ἀνάμειξις αὐτῆ δικαιολογεῖται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ περισσότερον πρόσφατος ἐπίθεσις κατὰ τῆς ἀσκηθείσης ἐπιδράσεως τῆς ἐλληνικῆς καὶ τῆς βυζαντινῆς σκέψεως προέρχεται ἀπὸ ἱστορικὸν τοῦ δικαίου, τοῦ ὁποίου αἱ δημοσιευμένα γινώμει ἔχουν ἀνάγκην ἀντι-

* Ἐν τῇ ὀλομελείᾳ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τῇ συνελθοῦσιν τῇ 9ῃ Μαρτίου, ἡμέρᾳ Πέμπτῃ καὶ ὥρα 6 μ.μ., ἐγένετο δημοσίᾳ ἀνακοίνωσις ὑπὸ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν κ. Παν. Ζέππου ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον. Ἐπειδὴ τὸ θέμα ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερος τὴν τε Θεολογίαν καὶ μάλιστα τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον νὰ προβάλλωμεν τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος γενομένας συζητήσεις πρὸς γινώσιν καὶ τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐκ τῆς Δ' ἡμετέρας

κρούσεως ὅχι μόνον ἐκ μέρους ἱστορικῶν καὶ θεολόγων, ἀλλὰ καὶ ἐκ μέρους νομικῶν.

Τὰ πρόσφατα δημοσιεύματα εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφερόμαι εἶναι δύο μελέται τοῦ κ. Onorato Bucci, καθηγητοῦ εἰς τὸ παπικὸν πανεπιστήμιον τοῦ Λατερανοῦ καὶ δοκίμου συγγραφῆς πολλῶν μελετῶν περὶ τῆς ἱστορίας τῶν λαῶν τῆς Μέσης καὶ τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ δικαίου τῶν. Ὁ καθηγητῆς Ον. Bucci ἀνήκει εἰς τὴν νεωτέραν γενεάν τῶν ἱστορικῶν τοῦ δικαίου καὶ ἔχει ἐγκύψει ἀπὸ ἐτῶν εἰς τὴν μελέτην ἰδίως τοῦ περσικοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἀναλύει καὶ θαυμάζει. Ἡ ἀνάλυσις ὅμως καὶ ὁ θαυμασμός του αὐτὸς τὸν ὀδηγεῖ συχνὰ εἰς ὑπερβολὰς καὶ εἰς συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα ὑποτιμοῦν ἀδίκως τὴν σημασίαν τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ καὶ τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ καὶ κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν τὸν φέρουν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς ὅσα ἀπ' αἰῶνων εἶναι παραδεδομένα.

Δύο εἶναι αἱ πρόσφατοι σχετικαὶ μελέται τοῦ καθηγητοῦ Ον. Bucci. Ἐξ αὐτῶν, ἡ μὲν πρώτη φέρει τὸν τίτλον «Tradizione giuridica greco-romana e tradizione giuridica della Chiesa» (ἐλληνορρωμαϊκὴ νομικὴ παράδοσις καὶ νομικὴ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας), ἔχει ἐκδοθῆ ὑπὸ τοῦ Παπικοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λατερανοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1977 καὶ εἰς 51 σελίδας ἀποδίδει τὴν ὅλην θεωρίαν τοῦ συγγραφῆς. Ἡ δὲ δευτέρα φέρει τὸν μακρὸν τίτλον «Il problema della formazione della terminologia cristiana da parte delle originarie chiese orientali: Studio linguistico e storico-giuridico» (τὸ πρόβλημα τῆς διαμορφώσεως τῆς χριστιανικῆς ὀρολογίας ἐκ μέρους τῶν ἀρχικῶν ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν: μελέτη γλωσσολογικὴ καὶ ἱστορικονομικὴ), ἔχει δημοσιευθῆ εἰς τὸ ἐπίσημον ὄργανον τοῦ Βατικανοῦ «Nuntia» (τεύχος 5, 1977, σελ. 71 ἐπ.) καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἐξ 23 σελίδων εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν τοῦ συγγραφῆς πρὸς τὴν Παπικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἀμφότεραι αἱ μελέται, ἀλληλοσυμπληρούμεναι, κινοῦνται ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κύκλου ἰδεῶν. Τεῖνον δὲ ν' ἀποδείξουν τὴν βλαθεράν ἐπίδρασιν, τὴν ὅποιαν ἠσκήσεν ὁ ἀρχαιοελληνικὸς καὶ ὁ βυζαντινορρωμαϊκὸς πολιτισμὸς κατὰ τὴν διαδρομὴν τῆς ἐξελίξεως τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰησοῦ, ὡς καὶ τὴν νόθευσιν τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῶν ἐκ τῆς Δύσεως προερχομένων διδασκαλιῶν καὶ θεωριῶν.

Τὸ περιεχόμενον τῶν μελετῶν αὐτῶν ἐπιχειρῶ νὰ συνοψίσω κατωτέρω, παραλείπων τὰς γλωσσολογικάς

παρατηρήσεις του συγγραφέως και περιοριζόμενος εις σύντομον ἀνάlysιν τῆς κυρίας θεωρίας του, πρὶν ἢ καταλήξω εἰς τὴν ἀναγκαίαν κριτικὴν καὶ ἀντίκρουσιν.

II

Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πρώτης μελέτης του, ὁ συγγραφεὺς τονίζει, ὅτι ὅλοι οἱ μέχρι σήμερον ἀσχοληθέντες μετὰ τὴν ἔρευναν τοῦ δικαίου τῶν λαῶν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ἐστηρίχθησαν εἰς ἑλληνικὰς καὶ ρωμαϊκὰς πηγὰς, κατ' ἀκολουθίαν δ' ἢ ἔρευνά των ἔγινε μόνον ἀπὸ τὴν σκοπιὰν τῶν διδαγμάτων τῶν εὐρωπαϊῶν καὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἀκόμη καὶ εἰς τὰ σχολεῖα ἢ ἱστορία τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως διδάσκειται ὡς ἱστορία ἀντιθέσεως τῶν δύο αὐτῶν κόσμων, ἢ δὲ νίκη τῶν ἑλλήνων κατὰ τῶν περσῶν χαρακτηρίζεται ὡς νίκη τῆς Δύσεως κατὰ τῆς Ἀνατολῆς. Αὐτὸ ὅμως εἶναι σφάλμα, τὸ ὅποιον, κατὰ τὸν συγγραφέα, ὀφείλεται εἰς κάποιαν ἐκστρατεῖαν κατὰ τοῦ κόσμου τῆς Ἀνατολῆς, ἔχουσαν τὰς ρίζας τῆς εἰς τὸν βαθμιαῖον ἐξελληνισμὸν καὶ ἐκρωμαϊσμὸν τῶν περιοχῶν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς.

Ἀναλύων τὴν θέσιν του αὐτῆν, ὁ συγγραφεὺς προβαίνει, ἰδίως εἰς τὴν πρώτην του μελέτην, εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου αὐτοῦ. Εἰς τὴν ἱστορικὴν δ' ἀναδρομὴν, τὴν ὁποίαν ἐπιχειρεῖ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, διὰ τὴν ἀναχώρησιν εἰς τοὺς ἑλληνιστικὰς χρόνους καὶ μετ' αὐτοὺς εἰς τὴν ρωμαϊοκρατίαν καὶ τέλος εἰς τὴν μακρὰν βυζαντινὴν περίοδον. Καὶ εἶναι τουλάχιστον ἐκπληκτικὰ ὅσα ὑποστηρίζει ὁ συγγραφεὺς κατὰ τὴν ἱστορικὴν του ταύτην ἀναδρομὴν.

Οὕτω, διὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ὑποστηρίζει ὁ συγγραφεὺς, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ὑπῆρξεν ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους «ρασιστάς», αὐτὸς δὲ μαζί μετὰ τὸν Ἰσοκράτη ἀποτελοῦν τοὺς προδρόμους τοῦ «ρασισμοῦ» τοῦ 20οῦ αἰῶνος! Αἱ ρασιστικαὶ αὐταὶ ἰδέαι ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ καὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς διακρίσεως τῶν ἑλλήνων ἀπὸ τῶν «ἑαρέων». Μετὰ τὴν καθιέρωσιν δὲ τῶν ἰδεῶν αὐτῶν ὁ δυτικός - εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς ἀπέκτησε βαθμῆδόν τὰ ἀποκρουστικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀντισιμητισμοῦ, τοῦ ἀθεϊσμοῦ, τῆς τυραννίας καὶ γενικώτερον τῆς περιφρονησεως τοῦ κόσμου τῆς Ἀνατολῆς.

Ἀληθὲς εἶναι, κατὰ τὸν συγγραφέα, ὅτι ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐπρόδωσε τὰς ἑλληνικὰς ἰδέας καὶ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν Ἰσοκράτη, ὅταν κατενόησε τὸ μεγαλεῖον τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς. Δυστυχῶς ὅμως, μετὰ τοὺς Σελευκίδας καὶ τοὺς ἄλλους διαδόχους ἀνεξωρονήθη ἢ ἑλληνικὴ παιδεία καὶ ἔτσι ἀνεξωρονήθη ἢ καταπίεσις τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ μόνον ἀργότερον, ἐπὶ τῆς ρωμαϊοκρατίας, ὅταν ὁ Ὀκταβιανὸς Αὐγούστος κατενόησε καὶ συνέχισε τὴν πολιτικὴν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἀνέπνευσε κάπως ἢ Ἀνατολήν, διότι τότε ἢ Ῥώμῃ, ἔχουσα ἐπίγνωσιν τοῦ μεγαλείου τοῦ πο-

λιτισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ἐπλησίασε τὸν ἀνατολικὸν κόσμον μετὰ διακριτικότητα καὶ κατέληξε διὰ τοῦ Αὐγούστου τὴν ἀκαταπίεση τοῦ λαοῦ τῆς Εὐρώπης, ὅχι ὅμως καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ἀνατολῆς!

Αὐτὴν τὴν ἐκ παραδόσεως καταπίεσιν τοῦ κόσμου τῆς Ἀνατολῆς ἐπεχείρησε νὰ σταματήσῃ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὸ θεῖον κήρυγμά του. Εἶχεν οὗτος γεννηθῆ εἰς τὸ Ἰσραὴλ, δηλαδὴ εἰς τὴν Ἀνατολήν, καὶ ἑβραϊκῆ, δηλαδὴ ἀνατολικῆ, ὑπῆρξεν ἡ πρώτη του Ἐκκλησία. Ἐδίδαξεν ὅμως ὁ Ἰησοῦς τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς χώρους ὅπου ἦτο ἰσχυρὰ ἡ ἐπιρροὴ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας. Καὶ ἔτσι, ὅπως ἀναλυτικώτερον ἐκθέτει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν δευτέραν του μελέτην, μετὰ τὴν εἰσδολὴν εἰς τὰς πρώτας ἑβραϊκὰς Χριστιανικὰς κοινότητας καὶ «ἑλληνιστῶν», ἑβραίων δηλαδὴ μετὰ ἑλληνικὴν ὅμως παιδείαν, ἀλλ' ἰδίως καὶ κυρίως μετὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὅποιος ἦτο ἐγγήμερος τοῦ ὀρθολογιστικοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἐγεννήθη ἡ χριστιανικὴ θεολογία, ἢ κοσμοθεωρία δηλαδὴ ἢ ὅποια ἐθεμελιώθη μὲν εἰς τὸ ἰουδαϊκὸν Χριστιανικὸν κήρυγμα, ἐπηρέασθη ὅμως καὶ ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν σκέψιν.

Κατὰ τὸν καθηγητὴν Buccì, ὅπως οὗτος ἀναλύει τὸ πρόβλημα ἰδίως εἰς τὴν δευτέραν μελέτην του ὁ ἀπὸστολος Παῦλος παρέμεινε πιστὸς εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν του καταγωγὴν, ἐχρησιμοποίησε ὅμως τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἑλληνικὴν ὀρολογία, διὰ τὴν ἀναχώρησιν εὐρύτερον τὸ ἑβραϊκὸν Χριστιανικὸν κήρυγμα καὶ νὰ ἐκχριστιανίσῃ τὸν ἑλληνισμὸν καὶ δι' αὐτοῦ ὀλόκληρον τὸν ἀρχαῖον κόσμον. Κατὰ τὸν τρόπον ὅμως αὐτόν, ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἰδιοποιήθη τὸν Χριστιανισμὸν καὶ αὐτὸ ἔγινε, κατ' ἀνάγκην, εἰς βάρος τῆς ἀρχικῆς θεωρίας τῆς ἰουδαϊκῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἰδιοποίησις δ' αὐτῆ διεδόθη καὶ εἰς τὸν Δυτικὸν Κόσμον καὶ καθιερώθη ὀριστικῶς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ῥωμαϊκῆς καὶ ἰδίως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ὅταν ἢ βυζαντινὴ «λεπτότης» καὶ «αισθητικῆ» προσέδωκεν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τὸν χαρακτῆρα συνθέσεως ἑλληνικῆς φιλοσοφικῆς ὀρθολογιστικῆς σκέψεως καὶ ρωμαιοβυζαντινῶν νομικῶν ἐγχειριδίων καὶ κατέστησε τὴν Ἐκκλησίαν πειθῆμιον κρατικὸν ὄργανον.

Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἀναπόφευκτος ρῆξις μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, διὰ τὴν ὁποίαν οὐδεμίαν εὐθύνην φέρει τὸ Ἰσλάμ καὶ αἱ κατακτήσεις του, ἀλλ' ἢ ὅποια ὀφείλετο εἰς τὸν θρησκ. τοῦ ὀρθολογιστικοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, τὸ ὅποιον, κατὰ τὴν περίοδον αὐτῆν, ἐχρησιμοποίησε καὶ τὸ βυζαντινορωμαϊκὸν δίκαιον ὡς ὄργανόν του. Τονίζει, λοιπόν, ὁ καθηγητῆς Buccì εἰς τὴν πρώτην μελέτην του (σελ. 40 σημ. 33), ὅτι αἱ ὀρθόδοξοι χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι ζοῦν καὶ σήμερον πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν θρησκευτικὸν πνεῦμα, ὡς καὶ ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι αὐταὶ εἶναι, τόσον εἰς τὴν πρᾶξιν ὅσον καὶ εἰς τὴν θεωρίαν, κληρονόμοι τοῦ παλαιοῦ ἑλληνιστικοῦ φαινομένου καὶ τῆς ρωμαιοβυζαντινῆς νομικῆς παραδόσεως. Καὶ καταλήγει γράφων (αὐτόθι, σελ. 50 ἐπ.), ὅτι καὶ σήμερον εἰς τὴν Ὑπεριορδανίαν καὶ εἰς τὸ Malabar τῆς Ἰνδίας ζοῦν φυλαὶ αἱ ὁποῖαι ἐδέχθησαν τὸν Χριστιανισμὸν ἀπὸ χρο-

νων ἀρχαίων, ὡς καὶ ὅτι εἰς τὴν Περσίαν καὶ τὴν ἀρχαίαν Ἀρμενίαν ζοῦν χριστιανοί, οἱ ὅποιοι ἐνέμειναν εἰς τὴν ἀρχαίαν μορφήν τῆς πίστεώς των παρ' ὅλους τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰς καταπιέσεις πού ἠσκήθησαν ἐναντίον των. Αὐτοὺς δὲ τοὺς Χριστιανούς, μετὰ τὴν ἀρχαίαν δομὴν τῆς θρησκείας των, πρέπει γὰρ πλησιάζωμεν μετὰ ταπεινότητα καὶ μετὰ σιωπήν, διότι καὶ αὐτοὶ πάντοτε ἐσιώπησαν, ὅταν ἔζων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Βυζαντίου, τοῦ Ἰσλάμ καὶ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἐρμηνεύσα πηγῶν καὶ ἐγγράφων μετὰ εὐρωπαϊκὴν νοστροπία εἶναι ἐσφαλμένη. Καὶ μόνον ὅταν λουσιθῶμεν εἰς τὰ ὕδατα τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καὶ ἐπέλθῃ ἡ «κάθαρσις», μόνον τότε θὰ εὕρῃ τὸν ἑαυτὸν τῆς ἢ νέα εὐρωπαϊκὴ Χριστιανικὴ μόρφωσις.

III

Αὐτὸ εἶναι εἰς συντομωτάτην περίληψιν τὸ περιεχόμενον τῶν δύο μελετῶν τοῦ Καθηγητοῦ Οἰ. Buccī. Περιεχόμενον, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἐκπλήσσει, τόσον διὰ τὴν ἐπιχειρηματολογία ὅσον καὶ διὰ τὰ συμπεράσματα τοῦ συγγραφέως.

Πρώτη εἰς τὰς μελέτας τοῦ Καθηγητοῦ Buccī ἐμφανίζεται ἡ θαρεία μομφή περὶ «ρασισμού» τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Ἰσοκράτους. Εἶναι δ' ἡ μομφή θαρεία, διότι τὸν ἀρχαῖον αὐτὸν δῆθεν ρασιμὸν ὁ συγγραφεὺς συνδέει πρὸς τὸ ἀπεχθές φαινόμενον τοῦ ρασιμοῦ τοῦ 20οῦ αἰῶνος, τοῦ ὁποῖου θεωρεῖ πρότυπον καὶ ἱστορικὸν προηγούμενον τὴν ἀρχαίαν διάκρισιν «ἐλλήνων» καὶ «βαρβάρων». Ὁ Καθηγητὴς Buccī στηρίζει τὴν γνώμην του περὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ρασιμοῦ κυρίως μὲν εἰς τὸ χωρίον τοῦ Ἀριστοτέλους, Πολιτικῶν 1. 2, ὅπου ὁ σταγειρίτης φιλόσοφος ἀποφαίνεται, ὅτι «διδόφασιν οἱ ποιεταὶ βαρβάρων Ἑλλήνας ἀρχεῖν εἰκόσ, ὡς ταυτὸ φύσει βαρβαρον καὶ δούλον ὄν», ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα χωρία εἴτε ἐκ τῶν Πολιτικῶν εἴτε ἐκ τῆς Ποιητικῆς, ὅπου διαχωρίζονται οἱ Ἕλληνας ἀπὸ τοὺς βαρβάρους τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Ὡς πρὸς τὸν Ἰσοκράτη δὲ στηρίζει τὸν ρασιμὸν καὶ ἡγεμονισμὸν του εἰς χωρία ἐκ τοῦ Πανηγυρικοῦ (131, 133) ἢ καὶ ἐκ τοῦ Περὶ Εἰρήνης λόγου, ὅπου ὁ ρήτωρ ὑποστηρίζει τὴν ἔνωσιν ὄλων τῶν ἐλλήνων πρὸς κατάκτησιν τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας.

Ἄδικος ὅμως εἶναι ἡ μομφή αὐτὴ περὶ τοῦ ρασιμοῦ καὶ ἡγεμονισμοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Ἰσοκράτους. Ἡ διάκρισις ἐλλήνων καὶ βαρβάρων δὲν ἦτο διάκρισις φυλετικὴ ἀλλ' ἦτο, ὅπως εἶναι κοινῶς γνωστὸν, διάκρισις παιδευτικὴ. Εἰδικώτερον δ' ἡ μὲν θεωρία τοῦ Ἀριστοτέλους δὲν ἐστηρίζετο εἰς ρασιμικὰς ἀντιλήψεις, ἀλλ' ἦτο ἔκφρασις τῆς ἀντιθέσεως τοῦ ἐλληνικοῦ, ἀκριδέστερον τοῦ ἀθηναϊκοῦ δημοκρατικοῦ πνεύματος πρὸς τὸ δουλόφρον πνεῦμα τῶν ἀπολυταρχουμένων ἀσιατικῶν λαῶν. Ἡ δ' ἔνωσις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν βαρβάρων ἀσιατῶν, τὴν ὁποίαν ὑπεστήριζεν ὁ Ἰσοκράτης ἦτο καὶ αὐτὴ ἔκφρασις ὄχι ἡγεμονιστικὴ ἀλλ' ἀντιθέτως ἀμυντικὴ τῶν ἐλλήνων

κατὰ τῶν κατακτητικῶν σχεδίων τῶν μὴ μετεχόντων τῆς ἐλληνικῆς παιδείας περσῶν. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει γὰρ ὑπομνησθῆ, ὅτι «βαρβαρος» ἐσημαίνει διὰ τοὺς Ἕλληνας τὸν μὴ ὀμιλοῦντα τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν καὶ μὴ μετέχοντα τῆς ἐλληνικῆς παιδείας, — κατὰ δηλαδὴ ἐντελῶς διάφορον ἀπὸ τὰς ρασιμικὰς καὶ ἡγεμονιστικὰς ἀντιλήψεις, τὰς ὁποίας ἀστόχως ὑποστηρίζει ὁ καθηγητὴς Buccī διὰ τοὺς Ἕλληνας. Ὁ θιασώτης τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἐλευθέρου δημοκρατικοῦ πολιτεύματος Ἀριστοτέλης καὶ ὁ ὄνειροπόλος θαυμαστής τῆς ἐλληνικῆς καὶ εἰδικώτερον τῆς ἀθηναϊκῆς παιδείας Ἰσοκράτης θεδαίως δὲν δύνανται γὰρ θεωρηθῶν ρασισταὶ ἢ ἡγεμονισταί. Εἶναι ἀμφότεροι ὑπέραμαχοι τῆς ἀθηναϊκῆς παιδείας καὶ προπαγανδισταὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς παιδείας αὐτῆς τόσον μεταξὺ ἐλλήνων ὅσον καὶ μεταξὺ ξένων.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη γὰρ γίνῃ περισσώτερος λόγος διὰ τὴν ἐξεζητημένην αὐτὴν ἐπιχειρηματολογία ἐν σχέσει πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ καὶ μάλιστα τοῦ ἀθηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Δὲν εἶναι δ' ἀνάγκη γὰρ γίνῃ ἰδιαίτερος λόγος καὶ διὰ τὴν σημασίαν τῶν κατακτήσεων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, αἱ ὁποῖαι ἔθεσαν ὀριστικὸν τέρμα εἰς τὰς ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος βλέψεις τῶν Περσῶν καὶ ἐξηφάνισαν τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐπιβουλὴν, μετὰ παράλληλον ἐξάπλωσιν τῆς ἐλληνικῆς παιδείας καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἰδίως κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Διαδόχων. Ἡ ἰδέα τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἐλληνικῆς παιδείας, καὶ μάλιστα τῆς ἀθηναϊκῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἰσχὺς ἦτο ἀποτέλεσμα πνευματικῆς ὑπεροχῆς μὴ συνδεομένης κατ' οὐδένα τρόπον πρὸς φυλετικὰς διακρίσεις, ὑπῆρξεν ἡ θριαμβεύουσα ἰδέα, ἡ ὁποία ἐθεμελίωσε τὸν ἐλληνιστικὸν πολιτισμὸν καὶ ἐπέτρεψε γὰρ πνεύση καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὁ ζωογόνοσ καὶ ὄχι καταπιεστικὸς ἄνεμος τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐλληνικῆς παιδείας. Τὸν ζωογόνοσ δ' αὐτὸν ἐλληνιστικὸν ἄνεμον δὲν ἠδυνήθη γ' ἀνακόψῃ οὔτε ἡ φιλιανατολικὴ πολιτικὴ τοῦ Αὐγούστου οὔτε τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ προκύψασαν Χριστιανικὴν κοσμοθερίαν.

Ἄν οὕτως, ὡς πρὸς τὸν Αὐγούστον, δύναται γὰρ γίνῃ λόγος περὶ φιλιανατολικῆς πολιτικῆς, ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ὑπῆρξε τουλάχιστον καὶ φιλελληνικὴ, ἀφοῦ διὰ τὸν ρωμαῖον αὐτοκράτορα εἰς τὴν Ἀνατολὴν περιελαμβάνετο καὶ ὁ ὑπὸ εὐρείαν ἔγνωσαν ἐλληνικὸς χώρος. Ἄν δ' ὡς πρὸς τὴν γένεσιν τῆς Χριστιανικῆς θεολογίας ἀποφασιστικὴ ὑπῆρξε καὶ ἡ ἐνίστα ἐλληνίζουσα σκέψις τοῦ ἀποστόλου Παύλου, αὐτὸ τελικῶς ἀπέβη ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ Παύλου ὑπερέβη τὰ στενὰ ὄρια ἐνὸς εὐπροσδέκτου ἰουδαϊκοῦ μηνύματος καὶ ἀπέβη παγκόσμιος θεωρία καὶ θρησκεία.

Εἰδικώτερον ὡς πρὸς τὸν ἀπὸστολον Παῦλον, εἰχον ἤδη ἀπὸ τοῦ 1951 τὴν εὐκαιρίαν γὰρ σημειώσῃ («Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου», 15, 1951-1952, σελ. 227 ἐπ.), πόσον ὁ ἐκ Ταρσοῦ ἀπὸστολος ἐμφανίζεται εἰς τὰς Ἐπιστολάς του ἐπηρεασμένος καὶ ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴν παιδείαν του, τουλάχιστον εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν

κόσμον τοῦ δικαίου. Ἡ Ταρσός, ἡ ὁποία συνηγωνίζετο τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν εἰς μὲν ὄψωσιν, ἦτο πόλις ὅπου ἐδέσποζεν ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ τὸ ἑλληρικὸν πνεῦμα, ἐπίσης ὁ ρωμαϊκὸς νόμος καὶ ἡ ἰουδαϊκὴ αὐστηρότης τῆς συναγωγῆς, ἀλλ' ὅπου ἐπίσης ἠκολουθεῖτο ἑλληνιστικὸς τρόπος ζωῆς καὶ ἐδιδάσκοντο ἡ μαγεία καὶ αἱ μυστηριακαὶ θρησκείαι τῆς Ἀνατολῆς. Εἰς τὸ περιβάλλον αὐτὸ τῆς γενετήρας τοῦ Ὁ Παῦλος εἶχε κάθε δυνατότητα ν' ἀναπτύξῃ πλούσιον τὸν πνευματικὸν τοῦ κόσμου, τὸν ὅποιον διεμόρφωσεν ὀριστικῶς ἀργότερον ὡς μαθητῆς τοῦ μεγάλου ἐβραίου νομοδιδασκάλου Γαμαλιήλ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἐσπούδασε τὸν Ἰουδαϊκὸν Νόμον. Ἀπόφοιτος δὲ τῆς περιφήμου σχολῆς τοῦ Ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐγκρατῆς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Νόμου καὶ πιστὸς Ἰουδαῖος, ἦτο ἐν τούτοις ἐνήμερος καὶ τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου, ἔστω καὶ ἀπὸ τὴν ἀπλήν προφορικὴν διδασκαλίαν τῶν ρητόρων, τοὺς ὅποιους εἶχεν ἀκούσει εἰς τὴν Ταρσόν, ἥδη ἀπὸ τῶν παιδικῶν του χρόνων. Καὶ αὐτὸ, ὁ πλήρης δηλαδὴ πνευματικὸς τὸν ὀπλισμὸς, τοῦ ἐπέτρεψεν ἀργότερον, μετὰ τὴν στροφὴν του εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν νὰ καταστή ὁ ἐμπνευσμένος ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν καὶ νὰ χαρίσῃ τὴν ἀναγκαίαν «θεωρίαν» εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ, διὰ νὰ καταστή τὸ κήρυγμα αὐτὸ ὑπεριουδαϊκὸν καὶ πανανθρώπιον.

Εἰς τὴν μελέτην του τοῦ ἔτους 1951 ἔχω σημειώσει πολλὰ χωρία ἐκ τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου ὅπου ὁ ἀπόστολος φαίνεται ν' ἀποδέχεται εἰς τὸν κόσμον τοῦ δικαίου τὸν ἀρχαιοελληνικὸν διασμὸν τοῦ «νόμου» καὶ τῆς «δικαιοσύνης» (διὰ τὸν Παῦλον «Μωσαϊκοῦ Νόμου» καὶ «Δικαιοσύνης Θεοῦ», Ρωμ. 6' 14 καὶ 21, 1' 4, 0' 30 ἐπ.), φαίνεται δὲ νὰ κατέχεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν, — ἀντίθετον πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἰουδαϊκὴν θεωρίαν, — ὅτι ὁ νόμος δὲν εἶναι παντοδύναμος, ἀλλ' εἶναι ἀπλή ἐκφρασις τοῦ ὅλου πνεύματος τῆς Δικαιοσύνης, ἡ ὁποία καὶ μόνη δεσμεύει, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ ἀποφθεγγματὰ του: «τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ» (Κορινθ. Β', γ' 6), ἢ «ὄντως ἐκ νόμου ἄν ἦν ἡ δικαιοσύνη» (Γαλ. γ' 21), ἢ «τέλος νόμου Χριστός εἰς δικαιοσύνην» (Ρωμ. 1' 4). Ὑπάρχει, λοιπόν, καὶ διὰ τὸν ἀπόστολον διαχωρισμὸς τοῦ Νόμου ἀπὸ τῆς Δικαιοσύνης, ἀκριθῶς ὅπως καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν. Διὰ τὴν ἀναγκαίαν δὲ προσέγγισιν τοῦ Νόμου πρὸς τὴν Δικαιοσύνην, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς Ἐπιεικείας, ὁ Παῦλος, ἐμπουτισμένος εἰς τὰς ιδέας τῆς ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὀμιλίας, ἀναφέρεται εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἀγάπην, τὴν ὁποίαν μὲ τὴν τέχνην ἐξυμνεῖ εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α' Ἐπιστολήν του (κεφ. γ'). Διὰ τὸν Ἀριστοτέλη, ἡ «φύσις» τῆς Ἐπιεικείας εἶναι «ἐπὶ ἀνόρθωθαι νόμου, ἢ ἐλλείπει· διὰ τὸ καὶ ὁλόου», εἶναι δ' ἡ Ἐπιεικεία «ἐλλείπον δικαιοσύνην» ταυτῶσιν πρὸς τὴν ἐννοίαν τῆς δικαιοσύνης, «ταυτὸν ἄρα δικαιοσύνην καὶ ἐπιεικείαν, καὶ

ἀμφοῖν σπουδαίον ὄντων κρείττον τὸ ἐπιεικές», ὅπως ἀποφαίνεται εἰς τὰ Ἱθιῖκά Νικομάχεια (Ε. 14.1187, 26 ἐπ.). Διὰ τὸν Παῦλον δὲ, ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη, συγχωνεύουσα κατὰ τινὰ τρόπον τὸ πλατωνικὸν «καλό» καὶ τὴν ἀριστοτελικὴν «ἐπιεικείαν», εἶναι τὸ μοναδικὸν ἀποφασιστικὴς σημασίας μέσον διὰ τὴν προσέγγισιν τοῦ νόμου πρὸς τὴν δικαιοσύνην, τοῦτο δὲ διότι «ὁ ἀγαπῶν τὸν ἑτερον, νόμον πεπλήρωκεν» καὶ «πλήρωμα νόμου ἡ ἀγάπη», ὅπως θροντοφωνεῖ ὁ ἀπόστολος εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολήν του (1γ', 8 ἐπ., 10), συνοφίζων οὕτω εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς τὸν χριστιανικὸν τρόπον προσεγγίσεως τοῦ Νόμου πρὸς τὴν Δικαιοσύνην, μὲ χρησιμοποίησιν τῆς Ἀγάπης, ὡς ἐννοίας, ἡ ὁποία κατὰ τινὰ τρόπον ἀπετέλεσε τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀρχαιοελληνικῆς Ἐπιεικείας ὑπὸ θεώρησιν Χριστιανικὴν.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναφερθῶ καὶ εἰς ἄλλα παραδείγματα ἐκ τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου, ἀναφερόμενα εἴτε εἰς τὸ δίκαιον εἴτε καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, διὰ νὰ ἐνισχυθῇ ἡ γνώμη, ὅτι ὁ Παῦλος ὄντως ἐχρησιμοποίησε συχνάκις καὶ τὰς ἀρχαιοελληνικὰς φιλοσοφικὰς του γνώσεις, ὅχι δὲ μόνον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, διὰ νὰ οἰκοδομήσῃ «κατὰ λόγον» τὴν θεωρίαν τοῦ Χριστιανικοῦ κηρύγματος. Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι ἂν ὄντως ὑπῆρξε τοιαύτη χρησιμοποίησις τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐκ μέρους τοῦ Παύλου, ἀλλ' ἂν ἡ χρησιμοποίησις αὐτὴ ὠφέλησεν ἢ ἔβλαψε τὴν Χριστιανικὴν ἰδέαν. Εἰς τὸ πρόβλημα δὲ τοῦτο, ἀντιθέτως πρὸς τὸν καθηγητὴν Buccì, ἀπαντῶμεν ἀδιστακτικῶς, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Παύλου ὀρθολογιστικὴ τοποθέτησις κατὰ τὰ ἑλληνικὰ πρότυπα, ὅχι μόνον ὠφέλησε τὸν Χριστιανισμὸν ἀλλὰ προσέδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν χαρακτήρα στερεῶς θεμελιωμένης θρησκείας. Ἀρκεῖ δὲ πρὸς τοῦτο νὰ σκεφθῇ τις ποῖα θὰ ἦτο ἡ τύχη τοῦ Χριστιανισμοῦ χωρὶς τὴν «θεολογίαν» τοῦ Παύλου, διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ εὐπρόσδεκτον συμπέρασμα, ὅτι ἀντὶ μιᾶς θρησκείας ἐξαντλουμένης εἰς στενοκάρδους συζητήσεις καὶ διενέξεις εἰς τὰς συναγωγὰς, ὁ Παῦλος διεμόρφωσε θρησκείαν ἑλλογον καὶ παγκοσμίου κύρους, κατοχυρώνουσαν δὲ τὸ κήρυγμα τῆς ἀγάπης τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ εὐγενοῦς αὐτοῦ Χριστιανικοῦ μηνύματος.

Ἦτο ἀνάγκη νὰ λεχθοῦν ὅσα ἐλέχθησαν διὰ τὴν ἐλληνίζουσαν «θεολογίαν» τοῦ Παύλου, διὰ ν' ἀντικρουσθοῦν ὅσα ἀντίθετα ὑποστηρίζει ὁ καθηγητῆς Buccì, ὁ ὅποιος θεωρεῖ ὅτι ἡ σκέψις τοῦ Παύλου ἀπεμάκρυνε τὸν Χριστιανισμὸν ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον ἀπλοῖκον ἰουδαϊκὸν χαρακτήρα του καὶ ἤνοιξε περαιτέρω τὸν δρόμον εἰς τὴν κατὰ τοὺς ἐπομένους αἰῶνας σημειωθείσαν σύνθεσιν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως καὶ τῆς ρωμαιοβυζαντινῆς νομικῆς νοστοροπίας μὲ τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν.

Εἰδικώτερον οὕτως ὡς πρὸς τὴν βυζαντινὴν νομικὴν νοστοροπίαν, εἶναι ὡς φρονούμεν ἄστοχον νὰ υποστηρικθῇ, ὅτι ὑπῆρξεν αὐτὴ διαπικτὴ καὶ νοθεύτης τοῦ Χριστιανικοῦ κηρύγματος. Τουναντίον, ὁ ἱστορικὸς τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου καὶ τῆς βυζαντινῆς νομικῆς

ἐπιστήμης δὲν ἔμπορει παρά νά θαυμάζει τὴν ἀναμφισβητήτως ἀσκηθεῖσαν ἀλληλεπίδρασιν μεταξύ Χριστιανικῆς θεολογίας καὶ βυζαντινοῦ δικαίου. Τὴν ἀλληλεπίδρασιν, ἢ ὁποῖα εἰς τὴν Χριστιανικὴν μὲν θεολογίαν προσέδωκε τὸν ἀκριβῆ καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ ὀρθοδόξου καὶ μὴ αἰρετικοῦ Χριστιανοῦ (Κώδ. Ἰουστ. 1. 1, Βασ. 1. 1), ἐπίσης τὴν ἀπαραίτητον μέθοδον καὶ τὸ ἀναγκαῖον σύστημα, ὅπως αὐτὸ σαφῶς προκύπτει ἀπὸ τὴν σωρεία τῶν νομοκανόνων καὶ τῶν ἄλλων πηγῶν καὶ συλλογῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, ὡς καὶ ἀπὸ τὸν νομικὸν καθορισμὸν τῆς σχέσεως Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτὸς προκύπτει ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν βυζαντινῶν νομικῶν συλλογῶν, μὲ ἰδιαίτερον δ' ἔξαρσιν ἀπὸ τὴν Ἐπιναγωγὴν κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Μακεδόνων. Εἰς τὸ βυζαντινὸν δὲ δίκαιον, τὸν ἐπιεικέστερον, κοινωνικώτερον καὶ φιλανθρωπώτερον χαρακτῆρα, πρὸδηλον εἰς ποικίλους θεσμοὺς ἢ διατάξεις, τῶν ὁποίων ἔστω καὶ ἀπλή μνεία θὰ ἐξήρχετο κατὰ πολὺ τοῦ πλαισίου τῆς παρούσης ἀνακοινώσεως. Ἄρκει πρὸς τοῦτο νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι πέρα τῆς εὐρείας βυζαντινῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς, πέρα τοῦ δικαίου τῶν συμβάσεων καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου, πέρα τῆς βελτιώσεως τῆς θέσεως τῶν γυναικῶν, τῶν ὑπεξουσίων καὶ τῶν δούλων, πέραν ἀκόμη τῆς καθιέρωσεως τῶν ἐπισκοπικῶν δικαστηρίων, ἀλλὰ πέρα καὶ τῶν φιλανθρωπότερων διατάξεων τῆς Ἐκλογῆς τῶν Ἰσαύρων, ὅπου χριστιανικαὶ καὶ ἑλληνικαὶ ἰδέαι συμπλέκονται μὲ ἀποτελέσματα καρποφόρα, ἢ Χριστιανικὴ ἐπίδρασις εἶναι ἐμφανῆς καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν μέθοδον τῆς ἐρμηνείας τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον δ' αὐτὸ ἀναφέρωμαι, ὅπως τυχαίως, εἰς τὴν ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν νομικῶν χρησιμοποίησιν τῆς ἐρμηνευτικῆς μεθόδου τῶν «σειρῶν», τῶν *catenae*, τῶν ὑπομνημάτων δηλαδὴ εἰς ὄρισμένον κείμενον, τὰ ὅποια ἀρχικῶς ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν θεολογικὴν φιλολογίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ὕστερον μετεφευθῆσαν καὶ εἰς τὴν βυζαντινὴν νομικὴν φιλολογίαν, λ.χ. ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν λεγομένων παλαιῶν (ἀπὸ τοῦ 6ου αἰῶνος) ἢ νέων (ἀπὸ τοῦ 10ου ἢ 11ου αἰῶνος) σχολίων εἰς τὸ κείμενον τῶν Πανδεκτῶν καὶ τῶν Βασιλικῶν (βλ. ἡμετ. ἀνακοίνωσιν εἰς τὰ «Πρακτικὰ Α' Συνεδρίου Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ», 1956, σελ. 129 ἐπ.).

Θεωροῦμεν, λοιπὸν, ἄδικον τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου, τὸ ὁποῖον τουναντίον καὶ εὐεργετικῶς ἐπηρέασε τὴν Χριστιανικὴν θεολογίαν καὶ εὐεργετικῶς ἐπηρέασθη ὑπ' αὐτῆς. Ἄντι μομφῆς τὸ βυζαντινὸν δίκαιον εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ διὰ τὰ μεγάλα ἐπιτεύγματα του, ἐπιτεύγματα ποὺ ὀφείλονται εἰς τὰς ἐπ' αὐτοῦ ἀσκηθείσας ἑλληνικὰς καὶ Χριστιανικὰς ἐπιδράσεις καὶ τὰ ὅποια, ἐν μέσῳ πολλῶν ἄλλων, χαρακτηριστικῶς ἀποτυπώνονται εἰς γεγονὸς τὸ ὁποῖον συχρὰ λησμονεῖται, ἀλλὰ, κατὰ τὴν γνώμην μου, εἶναι κεφαλαιώδους σημασίας. Δι' αὐτοῦ δ' ἐννοῶ τὴν μεγάλην μεταβολήν, ἢ ὁποῖα ἐσημειώθη εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐξουσίας τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ ὁποῖος ἀρχικῶς μὲν ἐδίκασε καὶ ἔξω καὶ ὑπὲρ τοὺς νόμους καὶ ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἦτο ὁ μόνος ἐρμηνευτὴς καὶ ἐφαρ-

μοστῆς τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιεικειᾶς (Κώδ. Ἰουστ. 1. 14. 1, Βασ. 2. 6. 6), ὁ ὁποῖος ὅμως, πιθανώτατα ὑπὸ τὴν ἐπιρροήν τῆς περὶ ἰσότητος ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἔναντι τοῦ Θεοῦ διδασκαλίας τοῦ ἀποστόλου Παύλου, κατὰ μεταγενεστέρας βυζαντινὰς διατάξεις (Κώδ. Ἰουστ. 3. 1. 11, Βασ. 7. 6. 11), δὲν ἐδέσμευε τὸν δικαστὴν διὰ τῶν παρανόμων πράξεων ἢ ἀποφάσεών του, ἀρχὴν, τὴν ὁποῖαν μὲ σαφήνειαν καὶ εὐθύτητα καθιέρωσε τελικῶς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ Κομνηνὸς εἰς τὸ περίφημον Χρυσόβουλλον τοῦ ἔτους 1159. Ἐκπληκτικὸς εἶναι ὁ αὐτοπεριορισμὸς αὐτοῦ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τοῦ αὐτοκράτορος ὑπὸ τὸ ἀπολυταρχούμενον βυζαντινὸν κράτος. Ἡ ἐκπληκτικὴ δ' αὐτὴ αὐτοδέσμευσις τοῦ ἀπολυταρχικοῦ ἡγεμόνος, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἀμφίβολον ἂν ἐφημερίσθη εἰς τὴν πράξιν, ὅμως τουλάχιστον ἀπέτελεσε κατευθυντηρίαν γραμμὴν, ἢ ὁποῖα ἐπαγγελήθη καὶ εἰς ἄλλα κείμενα, ὅπως λ.χ. εἰς τὸν σερβικὸν κώδικα τοῦ Στεφάνου Δουσάν τοῦ ἔτους 1349 (ἄρθρα 162, 163), εἰς τὸ Νομικὸν Πρόχειρον Μιχαὴλ Φωτεινοπούλου τοῦ ἔτους 1765 (Α. 8. α') κ.ά. Ἡ ἐκπληκτικὴ αὐτὴ αὐτοδέσμευσις τοῦ αὐτοκράτορος εἶναι χαρακτηριστικὴ διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ χριστιανικὴν παράρμησιν, ἢ ὁποῖα τὴν καθιέρωσε. Καὶ ἀποτελεῖ μίαν ἀκόμη ἀπόδειξιν τῆς εὐεργετικῆς χριστιανικῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου, ἢ ὁποῖα, ὅπως ἐσημειώθη, ἔδη παραλλήλως πρὸς τὴν ἀντίστροφον ἐπιρροήν τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου ἐπὶ τῆς Χριστιανικῆς θεολογίας καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, μὲ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα δι' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς.

Ἄν, λοιπὸν, κατὰ ταῦτα, εἶναι ἄστοχος ἢ ἀσκουμένη ἐπίθεσις κατὰ τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου, διότι καὶ αὐτὸ δῆθεν ἐβλάψε τὴν ἀρχικὴν Χριστιανικὴν κοσμοθεωρίαν, ἄστοχον εἶναι, —καὶ ἔσως κατὰ μείζονα λόγον!—, νὰ ὑποστηρίζεται ὅτι τὴν κοσμοθεωρίαν αὐτὴν ἐβλάψε καὶ ἡ ὅλη βυζαντινὴ «λεπτότης» καὶ νοστοπρία.

Πράγματι, εἶναι, ὡς φρονοῦμεν, ἄστοχον νὰ ὑποστηρίζεται, ὅτι βλαπτικὴ ὑπῆρξεν ἢ ἀνάλυσις τοῦ Μεγάλου Βασιλείου εἰς τὴν σύντομον πραγματείαν του «π ρ ο ς τ ο υ ς ν έ ο υ ς, ὅ π ω ς ἂ ν έ ξ έ λ λ η ν ι κ ῶ ν ὠ φ ε λ ο ἱ ν τ ο λ ὅ γ ω», ἢ ἢ διδασκαλία τοῦ Ἰωάννου Χρυσόστομου καὶ τοῦ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, ὅπου ἐπίσης ἀπαντᾶται ἢ σύνθεσις τῆς Χριστιανικῆς Ἀποκαλύψεως μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ Λόγου καὶ οὕτω διὰ πρώτην φοράν θεμελιούται εἰς τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν ἢ ζωογόνο ἀνθρωπιστικὴ ἢ οὐμανιστικὴ κίνησις τῶν ἰδεῶν. Ἄστοχον δ' εἶναι νὰ ὑποστηριχθῆ, ὅτι βλαπτικὴ ὑπῆρξε καὶ ἡ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους συνεχισθεῖσα σύνθεσις τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας. Εἶναι ἀπαράδεκτον νὰ διαγραφῶμεν μὲ μίαν μονοκονδυλίαν τὴν μεγάλην πνευματικὴν εἰσφοράν ἀνθρώπων ὅπως ὁ Φώτιος καὶ ὁ Ἀρέθας, ὁ πλατωνίζων Μιχαὴλ Ψελλός, ὁ ἀριστοτελιζων Ἰωάννης Ἐπιφίλιος καὶ ὁ νεοπλατωνικὸς Γεώργιος Πλήθων, καθὼς καὶ τόσοι ἄλλοι διὰ τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου τῶν βυζαντινῶν χρόνων, ὅσοι ἀνέπτυξαν τὸ ἀνθρωπιστικὸν ἰδεῶδες τῆς συνθέσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἑλληνικῆς σχέσεως: Τ

ἀνθρωπιστικὸν αὐτὸ ἰδεώδες, ποῦ ἀπὸ τὴν βυζαντινὴν Ἀνατολὴν ἐπέρασε καὶ εἰς τὴν Δύσιν καὶ ἀπετέλεσε τὸ πνευματικὸν θεμέλιον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἀξίωμα ζωῆς μὲ ὅρια καθοριζόμενα ἀπὸ τὴν ἠθικὴν ἀξίαν τῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς Χριστιανικῆς σοφίας.

Εἶναι, λοιπόν, ἐν τέλει τουλάχιστον ἄδικος ἡ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Buccì διατυπωμένη μομφή καὶ κατὰ τῆς θεολογίας τοῦ ἀποστόλου Παύλου καὶ κατὰ τῆς βυζαντινῆς διδασκαλίας, ὅτι ἐβλάψαν τὸν ἀρχέγονον ἰουδαϊκὸν Χριστιανισμόν μὲ τὴν νόθευσιν αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ἰδεῶν ἀρχαιοελληνικῆς προελεύσεως. Βεβαίως πρέπει νὰ συμπεριφερθῶμεν μὲ σεβασμὸν ἔναντι τῶν ἀρχαίων ἰουδαϊκῶν Χριστιανικῶν κοινοτήτων. Θὰ πρέπει ὅμως μᾶλλον νὰ θαυμάσωμεν καὶ ὄχι νὰ μειψθῶμεν τὸν Παῦλον καὶ τοὺς βυζαντινοὺς συνεχιστὰς τῆς γονίμου νοστορίας του, διότι δι' αὐτῶν ὁ Χριστιανισμὸς ἀπέκτησεν ὄντως «θεολογίαν» καὶ ἀπέδωκε κήρυγμα καὶ θρησκεία μὲ παγκόσμιον ἀπήχησιν. Τῆς θεολογίας δ' αὐτῆς ἡ ἀπήχησις ὑπῆρξεν ἐμφανῆς πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν καὶ πρὸς πᾶσαν ἐκδήλωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου κοινωνικοῦ βίου, ἀποδώσασα καρποὺς εὐχύμους διὰ τὴν θεμελίωσιν τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ οἰκουμενικοῦ ἰδεώδους.

ΠΑΝ. Ι. ΖΕΠΟΣ

Ἀκαδημαϊκός

★

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς κ. Ἰω. Θεοδωρακόπουλος λαβὼν τὸν λόγον εἶπε ὅτι εἶναι τόσα πολλὰ τὰ παράδοξα τὰ ὑποστηριζόμενα ἀπὸ τὸν Buccì, ὥστε νὰ διερωτᾶται κανεὶς ἂν πρέπει ν' ἀπαντήσῃ. Μὲ ὅσα λέγει, εἶναι ὡσὰν νὰ θέλῃ ν' ἀνατρέψῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ συνάδελφος κ. Π. Ζέπος, ἀνέλαβε διὰ τῆς ὀμιλίας του ν' ἀπαντήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν παραδοξολογίαν. Εἰς ὅσα εἶπε, ἐπεσήμανε ὁ κ. Θεοδωρακόπουλος ὀρισμὲνα καὶ συγκεκριμμένα σημεῖα, ὅπως ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ἀπέφυγε τὴν πολιτικοποίησιν τοῦ κηρύγματός του.

Χαρακτήρισε ὡς ὀρθὰ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Π. Ζέπου περὶ ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὁποῖος ἂν καὶ εἶχε μορφωθῆ μὲ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, διαχωρίζει τὸν Χριστιανισμόν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν.

Τὸ σημαντικὸν εἶναι ὅτι ὁ πρῶτος Χριστιανισμὸς, διὰ τὸν ὁποῖον ὀμιλεῖ ὁ Buccì, εἶναι εἰς ἡμᾶς ἄγνωστος. Ὁ πρῶτος γνωστὸς εἰς ἡμᾶς χριστιανισμὸς εἶναι ὁ χριστιανισμὸς τῶν Εὐαγγελίων, ὁ ὁποῖος εἶναι διατυπωμένος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἡ γλῶσσα ὅμως δὲν εἶναι κενὸν σκεῦος, ἀλλὰ εἶναι συυφασμένη πάντοτε μὲ νοήματα καὶ τὰ νοήματα αὐτὰ δυσκόλως χωρίζονται ἀπὸ τὰς λέξεις. Ὅταν λοιπὸν κατεγράφησαν τὰ λόγια τοῦ Κυρίου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἦτο φυσικὸν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐπέδρασε σημαντικῶς

εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ πρῶτου Χριστιανισμοῦ, ὥστε ὁ Ἑλληνισμὸς ὄχι μόνον δὲν παραχάραξε τὸν χριστιανισμόν, ὅπως λέει ὁ Buccì, ἀλλὰ τὸν ὑπεδέχθη εἰς τὴν γλῶσσάν του.

★

Ὁ Πρόεδρος κ. Μιχ. Στασινοπούλος, ἐξ ἀφορμῆς τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ κ. Θεοδωρακοπούλου, ἀνεφέρθη εἰς παλαιότερον κείμενον τοῦ κ. Γενικοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναγράφεται ὅτι ἡ διατύπωσις τῶν διδαγμάτων τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐπέδρασεν οὐσιαστικῶς εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας.

★

Μετὰ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως κ. Ἰω. Θεοδωρακοπούλου, ἀνεκθῶν ἐπὶ τοῦ θήματος ὁ Ἀκαδημαϊκός κ. Κωγ. Μπόνης, εἶπεν:

1. Ἡ Ἀνακοίνωσις τοῦ ἀγαπητοῦ συναδέλφου κ. Παγ. Ζέπου εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρουσα. Μετὰ τὰ ὠραία ποῦ ἐξέθεσεν ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς καὶ ἀγαπητὸς συνάδελφος κ. Θεοδωρακόπουλος, ὅστις καὶ ἐχαρακτήρισε τὰ ἐκτιθέμενα ὑπὸ τοῦ κ. Onorato Buccì ὡς «παραδοξολογίας», θὰ μοὶ ἐπιτραπῆ νὰ προσθέσω μερικά, ὡς ἐκ τῆς ἐιδικότητός μου. Ὁ κ. Γενικὸς Γραμματεὺς εἶπεν ὅτι τὰ ἐκτιθέμενα ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ ἐν Λατερανῷ Πανεπιστημίου εἰς τὴν ἔδραν τῆς Ἱστορίας τοῦ Δικαίου, εἶναι τόσον ὀφθαλμοφανῶς ξένα πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα, ὥστε δὲν γνωρίζει ἂν θὰ ἔπρεπε ν' ἀσχοληθῶμεν περὶ τῶν «παραδοξοτήτων» τούτων καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ. Ὅμως πιστεύω ὅτι τὰ θέματα εἶναι τόσο σπουδαῖα καὶ μάλιστα ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων ἐπιστημόνων κατὰ μακρὰς χρονικὰς περιόδους μέχρι σήμερον ἐπαναλαμβάνόμενα, ὥστε πολὺ ὀρθῶς ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος κ. Ζέπος ἔκαμε τὴν ὠραίαν Ἀνακοίνωσιν, τὴν τόσο περιεκτικὴν, ἀλλὰ καὶ τόσο ἀναιρετικὴν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν θέσεων τοῦ Ἰταλοῦ Καθηγητοῦ.

2. Μὲ τὴν ἐν λόγῳ Ἀνακοίνωσιν θίγονται θεμελιώδη προβλήματα, ἀναφερόμενα εἰς αὐτὴν τὴν οὐσίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἐξελικτικὴν πορείαν τῆς χριστιανικῆς Θεολογίας καὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς Συνειδήσεως πρὸς διατύπωσιν τῆς ὀρθῆς Πίστεως περὶ τοῦ ἀποκαλυπτικοῦ Κηρύγματος τοῦ Ἰησοῦ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον νομίζω ὅτι, ὡς Θεολόγος, ἔχω τὴν εὐκαιρίαν καὶ τὴν τιμὴν, ἀλλὰ καὶ τὸ καθήκον νὰ εἶπω ὅσα κρίνω ἄξια ἀναιρέσεως τῶν θεωριῶν τοῦ Ἰταλοῦ Καθηγητοῦ. Θὰ ἐπισημάνω ἀπλῶς ὀρισμὲνα σημεῖα τῆς μεστῆς εἰς περιεχόμενον Ἀνακοίνωσεως, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀκροθιγῶς. Διότι δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ λεχθῆ, ὅτι εἰς τὴν ὠραίαν ἐπιχειρηματολογίαν τοῦ κ. Ζέπου καὶ εἰς τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀκαδη-

μαϊκού κ. Θεοδωρακοπούλου, ἐὰν ἤθελον γὰ ἐξειδικεύσω ἀκόμη καὶ ἐν ἓκ τῶν θεμάτων — φερ' εἶπειν περὶ τῶν Ἐπιδράσεων τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ—, θ' ἀπηγγέλλομαι ὅτι μόνον χρόνος πολὺς, ἀλλ' ἴσως καὶ περισσώτεροι Ἀνακοινώσεις.

3. Αἱ ἐπιδράσεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅπως καὶ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἐπὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶναι πολλαὶ καὶ ποικίλαι. Ἄλλα πάσαι αἱ ἐπιδράσεις αὐταὶ ἦσαν ἐπιδράσεις «μορφῶν» ἢ καὶ «ἀναλογιῶν», ὡς ἐτόνισε καὶ ὁ κ. Θεοδωρακοπούλος. Καὶ ἐν πρώτοις σχετικῶς μὲ τὰς ἐπιδράσεις τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ἀρκεῖ καὶ μόνον τὸ γεγονός ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἀναγνωρίζει ὡς πηγὴν Πίστεως τὴν Π. Δ. Τοῦτο ἀποδεικνύει καὶ τὴν ἐξάρτησιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἐπὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Χριστὸς διεκήρυξεν: «Οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι τὸν νόμον». Ἄλλ' ἢ ἐπιδράσεις αὕτη ἦτο οὐχὶ οὐσιαστικὴ. Σκια καὶ γράμμα θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου ὁ νόμος καὶ προπαιδευτικὴ ἢ Π. Δ. διὰ τὸν Χριστιανισμὸν. Τὰ οὐσιώδη δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀποτελοῦν ἀπλῶς ἀνεξιχνιάστους προσδοκίας διὰ τὸν Ἰουδαϊσμόν. Ὅμως θεολογικοὶ καὶ λειτουργικοὶ ὅροι τῆς χριστιανικῆς Θεολογίας εἶναι εἰλειμμένοι ἢ προσαρμόζονται φραστικῶς πρὸς τοὺς ὅρους τῆς Π. Δ. Ἐπίσης πλεῖστα ὅσα στοιχεῖα τῆς ὅλης χριστιανικῆς Λατρείας λαμβάνονται ἀπὸ τῆς Π. Δ. Ἀκόμη καὶ ἡ διαίρεσις ἀρχιτεκτονικῶς τῶν χριστιανικῶν Ναῶν, ἡ ὑμνογραφία, ἡ ἀγιολογία, ἡ ζωγραφικὴ, ἡ ἱερατικὴ τάξις, πολλὰ ἤθη καὶ ἔθιμα (γάμου π.χ. κ.π.κ.) ἔχουν μικρὰν ἢ μεγάλην ἐπίδρασιν ἐκ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Ἄλλ' ἢ οὐσία τῆς ἀποκαλυπτικῆς διδασχῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ παραμένει ἀνεπηρέαστος. Τὰ σκιωδῶς προτυπούμενα ἐν τῇ Π. Δ. ἐκφράζονται σαφῶς καὶ καθαρῶς ὑπὸ τῶν Εὐαγγελίων. Τριαδικόν, ἐνανθρώπησις τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἡ πραγματικὴ τῆς περὶ Μεσσίου ιδέας εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, ἡ πλήρωσις τῶν Προφητειῶν, ἡ ἀπολύτρωσις, ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ἡ σωτηριολογία, ἡ περὶ χάριτος καὶ ἡ περὶ ἀμαρτίας διδασκαλία, ἡ περὶ κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως καὶ πλεῖστα ἄλλα, εἶναι παγτελῶς διάφορα καὶ εἰς τὴν οὐσίαν καὶ εἰς τὴν διατύπωσιν ἀπὸ τῆς «σκιώδη» ἔμμεσον ἀναφορὰν τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου.

4. Ὡς πρὸς τὰς ἐπιδράσεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, ἔχομεν γὰ εἶπωμεν ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ καὶ διάφορα. Ἄλλα καὶ αὐταὶ εἶναι ἐξωτερικαὶ καί, ὡς εἶπωμεν, ἐπιδράσεις «μορφῶν» καὶ «ἀναλογιῶν». Δὲν δεχόμεθα τὰς γνώμας πού ἐπαναλαμβάνονται ἀπὸ μέρους παλαιῶν καὶ νεωτέρων Δυτικῶν ἐπιστημῶν, ὅτι ἔχομεν κατὰ τοὺς μὲν Ἑξελληνισμὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ, κατὰ τοὺς δὲ Ἑκχριστιανισμὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἑλληνισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς εἶναι δύο κοσμοθεωρίαι, ἀποκλείουσαι κατὰ θάσιν ἀλλήλας. Εἶναι δύο μεγεθῆ ὅτι τες πού δὲν πρέπει γὰ συγχέονται μεταξύ των. Δι' αὐτὸ προσωπικῶς δὲν δέχομαι τὸν χρησιμοποιούμενον συνήθως ὑπὸ πολλῶν ὄρων «Ἑλληνο - χριστιανικὸς πολιτισμὸς», διότι ὑπονοεῖ συμ-

φυρμόν καὶ συνένωσιν δύο κοσμοθεωρητικῶν μεγεθοτήτων, διαφόρων κατὰ τὴν οὐσίαν τοῦ περιεχομένου των. Βεβαίως ἐμφανίζεται μία «παλίντονος ἀρμονία», ἢ ὅποια ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆν βαθμιαίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τῶν ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν ιδεῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, οἵτινες δεχθέντες τὴν νέαν Ἐλληνικὴν τοῦ Χριστοῦ, ἐσυνειδητοποιήσαν περισσώτερον τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐδιδάχθησαν καλύτερον περὶ Θεοῦ, κόσμου καὶ τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς τῆς ψυχῆς.

5. Κύριοι συνάδελφοι, ἐπιτρέψατέ μου γὰ ὑπομνήσω εἰς ὑμᾶς ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ ἐξήτησε γὰ κηρύξη τὰς Εὐαγγελικὰς ἐξ ἀποκαλύψεως διδασκαλίας, αἵτινες, ὡς μυστηριώδεις ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν, ἦσαν ἀκατανόητοι διὰ τοὺς πολλοὺς, οἵτινες ἐκαλύοντο ἢ ἀποδεχθῶν ταύτας διὰ τῆς Πίστεως. Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία διὰ τῶν μεμορφωμένων ἡγετῶν τῆς ἐξήτησε γὰ ἐκλογικεύσει, ὅσον ἦτο δυνατόν, τὰς Ἀληθείας ταύτας, διὰ γὰ δυνήθη ὁ ἀνθρώπινος νοῦς γὰ προσεγγίσει πως τὸ ἐγχευόμενον νόημα των. Πρῶτα - πρῶτα ἠθέλησε γὰ μορφώσει τὰ νέα στελέχη τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἰδρύσεως Σχολῶν. Γνωσταὶ Σχολαὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὑπῆρχον τρεῖς κυρίως, αἱ καὶ παλαιότεραι: α) ἡ Μικρασιατικὴ (Ἐφεσος, Καισάρεια, Σμύρνη, Ἰκόνιον, Διοκαισάρεια κ.κ.). β) Ἡ Ἀλεξανδρινὴ Σχολή (μὲ πρώτους γνωστὸς διδασκάλους τοὺς Πάνταινον, Κλήμεντα καὶ Ὀριγένην) καὶ γ) ἡ Ἀντιοχειανὴ Σχολή. Δὲν ἔχομεν σαφεῖς ἱστορικὰς εἰδήσεις περὶ τῆς Μικρασιατικῆς Σχολῆς ἢ περὶ Σχολῶν. Ἄλλ' αἱ αὐτὰ τάσεις καὶ θεολογικὰ ἀρχαὶ ὠρισμένον Μικρασιατῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων μᾶς ἀναγκάζουν γὰ δεχθῶμεν τὴν ὑπαρξίν Σχολῶν μὲ τὰς αὐτὰς κατευθύνσεις, ἦτοι τοῦ πρακτικοῦ πνεύματος τῆς ἀσστηρᾶς διοικήσεως διὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῆς καταπολεμήσεως τῶν αἱρέσεων. Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἐδέχθη τὴν ἐπίδρασιν τῶν Μικρασιατικῶν τούτων Σχολῶν, ἰδίᾳ διὰ τοῦ Εἰρηναίου καὶ Ἰππολύτου (+ 234/5). Οἱ περισσώτεροι τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων, τῶν ἀμέσων διαδόχων δηλ. τῶν ἀποστόλων, ἦσαν Μικρασιάται: Παπίας Ἐραπλόεως (+ 130), Πολύκαρπος Σμύρνης (+ 156), Κοδράτος καὶ π.κ. ἄλλοι Ἀπολογηταί.

6. Ἡ Ἀλεξανδρινὴ Σχολή ἔλαβεν ὡς πρότυπα τὰς ἀπὸ μακροῦ ὑφισταμένους ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐθνικὰς Σχολὰς. Γνωρίζομεν ὅτι ἐπὶ Πτολεμαίων ἐλειτούργουν πλεῖστον τῶν μεγάλων Βιβλιοθηκῶν — Μουσείου καὶ Σεραπείου — καὶ Σχολαί. Ἐκτὸς τούτου οἱ τῆς διασπορᾶς Ἑβραῖοι εἶχον τόσον μεγάλην ἐπίδρασιν ὑποστῆ ὑπὸ τοῦ μορφωτικοῦ ιδεώδους τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὥστε μὲ τὸ πνεῦμα τούτων καὶ μὲ τὴν Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν προσεπάθησαν γὰ ἐρμηνεύσουν καὶ τὴν Π. Δ. Ὁὗτω πως ὁ Φίλων (20 π.Χ. - 50 μ.Χ.) ζῆτεῖ μὲ τὴν ἀλεξανδρινὴν ἀλληγορικὴν μορφήν πού ἐχρησιμοποίησαν οἱ ἐρμηνευταὶ τῶν μύθων τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου, γὰ ἐρμηνεύσουν ἀλληγορικῶς καὶ τὰ δυσνόητα κείμενα τῆς Π. Δ. Καὶ οἱ πρώτοι διδασκαλοὶ τῆς Ἀλεξανδρινῆς Θεολογικῆς ἢ Κατηχητικῆς Σχολῆς

πολύ επηρεάσθησαν από τον Φίλωνα, αλλά και από τον Πλάτωνα, ύστερον δὲ ἀπὸ τὸν πατέρα τοῦ Νέου Πλατωνισμού, ἤτοι τὸν Ἀμμώνιον Σακκᾶν, τὸν καὶ διδάσκαλον τὸσον τοῦ Ὠριγένους, ὅσον καὶ τοῦ Πορφύριου (+ 304). Ἄλλ' ἡ ἐπίδρασις τοῦ Νεοπλατωνισμού ἦτο τὸσον μεγάλη, ὥστε καὶ ὕστερον οἱ Θεολόγοι προσεπάθησαν νὰ ἐκλογικεύσουν τὰ δόγματα χρησιμοποιοῦντες ὄρους, φράσεις καὶ ἐννοίας νεοπλατωνικῆς ὕφης. Π.χ. οἱ θεοσισθέντες ὕστερον ὑπὸ Οἰκουμενικῶν συνόδων δογματικοὶ ὄροι, μὴ ὑπάρχοντες εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, διετυπώθησαν μεθ' αὐτὴν τὴν Πλατωνικὴν καὶ Νεοπλατωνικὴν ἐννοιολογικὴν ἐννοιαν. Π.χ. Θεάνθρωπος, Θεοτόκος, ἀειπάρθενος, ὁμοούσιος, περιχώρησις, κένωσις, θεραπεία, ἀπολύτρωσις κ.π.ᾶ.

7. Ἡ Ἀντιοχειανὴ Σχολὴ μετ' αὐτὸν ἐπικεφαλῆς τὸν θηριόδωρον μάρτυρα Ἰγνάτιον Ἀντιοχείας, τὸν ἀπολογητὴν Θεόφιλον κ.π.ᾶ. ὕστερον, ἐζήτησε νὰ ἐρμηνεύσῃ καὶ ἐκλογικεύσῃ τὰς ἀποκαλυπτικὰς καὶ μυστηριώδεις διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου γραμματικῶς καὶ ἱστορικῶς. Στηριζόμενοι δὲ οἱ μετέπειτα Ἀντιοχειανοὶ Θεολόγοι οὐχὶ ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ' ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῆς Κατηγορικῆς τούτου Λογικῆς, ἐπλασαν ὄρους κυρίως λογικοῦς μὲν, ἀλλὰ ξένους πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησιαστικὴν πίστιν. Οὕτω τὴν Θεοτόκον, ἐκάλουν ἀπὸ τοῦ Νεστορίου, Χριστοτόκον, τὸν Θεάνθρωπον - Θεάνδρον, τὸν ἀειπάρθενον - ἀείπαιδα, τὴν Βίβλον - Πυκτίον κ.π.ᾶ. ἀντίθετα πρὸς τὴν μυστικίζουσαν ἐρμηνείαν τῶν Ἀλεξανδρινῶν Θεολόγων, τῶν ἐπηρεασμένων ὑπὸ τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Νέου Πλατωνισμού.

8. Ἄλλ' οὔτε οἱ Ἀλεξανδρινοὶ οὔτε καὶ οἱ Ἀντιοχειανοὶ Θεολόγοι διέφυγον τὸν κίνδυνον τῆς αἵρέσεως. Εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, τὴν διεθνή αὐτὴν πρωτεύουσαν τῆς βίης Ἀνατολῆς, κάμνει ζωηρὰν τὴν ἐμφάνισίν του ὁ Γνωστὸς κισμὸς. Πάντως θεωρεῖται ὡς πρῶτος Γνωστὸς ὁ Κήρυκος, ὅπως καὶ οἱ πρότερον ἀκόλουθοι τοῦ Παύλου καὶ ὕστερον ἐγκαταλιπόντες τοῦτον, ἤτοι Νικόλαος, Παρμενᾶς καὶ Ἀλέξανδρος. Ὑστερον ἐμφανίζεται ἐν Σινώπῃ τοῦ Πόντου ὁ διαδόχος Μαρκίω (τέλη α' αἰ. - 140 μ.Χ.), ὅστις ἤρνετο τὰ Εὐαγγέλια, πλὴν τοῦ Ἰωάννου, καὶ ἐδέχετο ὡς γνησίαις μόνον 4 ἐπιστολάς τοῦ Παύλου (πρὸς Ρωμαίους, πρὸς Γαλάτας καὶ τὰς δύο πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολάς). Ὁ Μαρκίω (τέλη τοῦ α' αἰ. ἕως 140; μ.Χ.) εἶναι ὁ πρῶτος, ὅστις ἐπεζητήσῃ νὰ σχηματίσῃ τὸν «Κανόνα» τῆς Κ. Δ. Αὐτὸν ἐμίμηθ' ὕστερον ὁ Τατιανὸς (6' αἰ. μ.Χ.), ὅστις μάλιστα συνέταξε ἴδιον Εὐαγγέλιον, τὸ «Διὰ Τεσσαρων», διὰ τοῦ ὁποῦ ἤθελε νὰ ἀπορρίψῃ πᾶν ὅ,τι ἀνεφέρετο εἰς τὴν κατ' ἄνθρωπον γεγεννημένην τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ Ἐκκλησία ἠναγκάσθη τότε ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ συγκεντρώσῃ ὅλα τὰ γνήσια ἀποστολικά ἔργα εἰς σῶμα (corpus) διὰ νὰ προφυλάξῃ τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τῆς ψευδεπίγραφῃ ἢ ἀπόκρυφῃ καὶ ἀπὸ τῆς αἵρετικῆς προσπαθείας τῶν Γνωστικῶν, πρὸς νόθευσιν τῶν γνησίων ἔργων τῶν ἀποστόλων (150 - 200 μ.Χ.).

9. Ἡ ἔκτοτε συνεχῶς ἐπαναλαμβανομένη προσπάθεια ἀποδείξεως ὅτι εἶναι τοῦλάχιστον ἐκ τῶν 27 διδλίων τῆς Κ. Δ. ποὺ ἀναγνωρίζει ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι γνήσια, μάλιστα διὰ τῆς χρησιμοποίησεως καὶ τῆς νέας ἠλεκτρονικῆς μεθόδου πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι αἱ ποιμαντορικαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου (Α' καὶ Β' πρὸς Τιμόθεον καὶ ἡ πρὸς Τίτον, ὡς καὶ ἡ πρὸς Ἑβραίους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄλλα διδλία τῆς Κ. Δ.) δὲν εἶναι δῆθεν γνήσια ἀποστολικά ἔργα, ἀπέτυχε καταγνώδως. Σήμερον ἡ σοβαρὰ ἐπιστήμη τῆς Κ. Δ. δέχεται ὅτι καὶ τὰ 27 διδλία τῆς Κ. Δ. εἶναι γνήσια ἔργα τῶν ἱερῶν συγγραφέων, ὧν τὰ ὀνόματα φέρουσιν. Καὶ ἡ ἄρνησις τῆς γνησιότητος τῶν ἱερῶν κειμένων τῆς Κ. Δ. ὠδήγησε πολλοὺς καὶ εἰς τὴν ὀρθολογικὴν καθαρῶς ἀντίληψιν, ὅτι τὸ Κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ παρενοήθη ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν του καὶ διεφθάρη! Ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν τοῦ Πλωτίνου (+ 270) καὶ κυρίως τοῦ Πορφύριου (+ 304) καὶ Ἰαμβλίχου (333) ἤρχισε νὰ ἐμφανίζετο μία μυστικὴ, θεοσοφικὴ καὶ τοῦτ' αὐτὸ πανθειστικὴ περὶ Θρησκείας ἀντίληψις, σείουσα τὰ θεμέλια τοῦ Χριστιανισμού. Τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἀνωτέρω φαίνεται ὄργανον καὶ ὁ διαδόχος Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης (+ 363), ὅστις ἐκ πολιτικῶν κινήτρων ὀρμώμενος, ἠθέλησε νὰ ἐξαφανίσῃ κυριολεκτικῶς τὸν Χριστιανισμόν! Καὶ ὁ ἀγὼν οὗτος κατὰ τοῦ Χριστιανισμού συνεχίσθη μέχρι καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρω τὴν Σχολὴν τῆς Τυβίγγης καὶ κυρίως τὸν μέγαν ἐκπρόσωπόν της Ferdinand Christian Baur. Οὗτος ἠθέλησεν ἐν πρώτοις νὰ ἐρμηνεύσῃ ὀρθολογιστικῶς τὴν ἐμφάνισιν τῆς νέας Θρησκείας τοῦ Ναζωραίου. Συγχρόνως ἠμφεσθήτησε τὰ πλεῖστα τῶν διδλίων τῆς Κ. Δ. καὶ μάλιστα τὰ ἔργα τοῦ Παύλου.

★

10. Ὅπως δλέπομεν ὁ Ἰταλὸς Καθηγητὴς λοιπὸν δὲ πρωτοτυπεῖ. Τὰ ἐπιχειρήματά του εἶναι παλαιὰ καὶ ἀνηρέθησαν ὑπὸ πολλῶν ἐπιστημόνων καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τῶν αἰώνων. Ἀλλὰ ποῦ στηρίζει ὁ ἐν λόγῳ κ. Καθηγητὴς τὴν δοξασίαν του ὅτι ὁ Περσικὸς πολιτισμὸς καὶ ὁ τῆς Παρθίας, πρὶν τῆς καταλήψεως τῆς ὑπὸ τῶν Περσῶν, εἶναι ἀνώτερος τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Ρωμαϊκοῦ, οἱ ὁποῖοι καὶ τὸν ἐξηφάνισαν;! Βεβαίως καὶ οἱ Ἀνατολικοὶ λαοὶ ἀνέπτυξαν ἴδιον καὶ ὑψηλῆς μορφῆς πολιτισμόν. Π.χ. Ἀσσυροβαβυλωνιακὸς πολιτισμὸς, Σουμερίων κ. ᾧ. Ἀλλὰ οἱ πολιτισμοὶ οὗτοι δὲν ἀντέχουν οὐδὲ εἰς σύγκρισιν πρὸς τὸν Ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν πολιτισμόν. Ὡς πρὸς τὸν Περσικὸν πολιτισμόν λεχθήτω ὅτι ἦτο ἐκείνος ποὺ ὤπλισε τοὺς πρώτους αἰρεσιάρχας καὶ ἰδίᾳ τὸν Μάγνητα, ὥστε μετ' αὐτὴν δυναρχικὴν του διδασκαλίαν νὰ θελήσῃ νὰ ἀναιρέσῃ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστιανισμού περὶ Ἐνὸς Θεοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἐνὸς κακοῦ, δημιουργοῦ τῶν πάντων. Ὁ κ. Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λατερανοῦ προχωρεῖ πολὺ, ὅταν κατηγορῇ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν Ἰσοκράτην ὡς Ρασιστάς! Ὁ συνάδελφος κ. Ζέπος πολὺ ὀρθῶς ἀναιρεῖ μετ' ὀλίγας περιεκτικὰς φράσεις τὴν παράλογον θεωρίαν τοῦ Ἰταλοῦ Καθηγητοῦ.

11. Οὗτε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐπρόδωσε τὴν διδασκαλίαν τοῦ διδασκάλου τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις τὸν ἐδίδαξε, εἰπών: «Χρῶ τοῖς Ἕλλησιν ὡς Ἕλλησιν, τοῖς δὲ βαρβάροις ὡς βαρβάροις». Πανταχοῦ, ὅπου μετέβη καὶ κατέκτησε χώρας καὶ λαούς, ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐφρόντισε νὰ μεταδώσῃ τὰ ἀγαθὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἀκριβῶς ἵνα μορφώσῃ τοὺς «βαρβάρους», ἥτοι ἀπαιδευτοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Δι' αὐτὸν δ' ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ἐπέδειξε φιλικὰ αἰσθηματὰ πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Ἄλλ' εἶναι πολὺ περιέργως ἢ θεωρία τοῦ Καθηγητοῦ κ. Bucci μὲ τὸ νὰ δέχεται ὅτι ὁ Ἑλληνο - Ρωμαϊκὸς πολιτισμὸς ἀπέκτησε καὶ μετέδωκε μέχρι σήμερον τὰ ἀποκρουστικὰ στοιχεῖα τοῦ «ἀντισημιτισμοῦ», τοῦ «ἀθεϊσμοῦ», τῆς «τυραννίας» καὶ τῆς «περιφρονήσεως» τοῦ κόσμου τῆς Ἀνατολῆς, μὲ πρωτεργάτην τῆς ἐχθρικής ταύτης διαθέσεως πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς λαοὺς τὸν Χριστιανισμόν! Μόνος ὁ Ὁκταθίωνος Αὐγουστος, λέγει ὁ κ. Bucci, ἐδείχθη φιλικὸς πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, ἐνῶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ, παρανοήσαντες τὸ Κήρυγμα τοῦ ποῦ ἦτο ἢ ἀπελευθέρωσις τῶν λαῶν ἐκείνων ἐκ τῆς Ἑλληνο - Ρωμαϊκῆς τυραννίας, ἐπραξάν τὸ πᾶν πρὸς καταπίεσιν τῶν λαῶν ἐκείνων καὶ τέλος ἐπέτυχον τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ ὠραίου ἀνθρωπιστικοῦ πολιτισμοῦ των! Ὁ ἀπόστολος Παῦλος μὲ τὴν ἐλληνοπρεπῆ του μόρφωσιν ἔδωκε τὸ ἔναυσμα τῆς παρερμηνείας τοῦ Κηρύγματος τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἄρα τῆς ἐχθρότητος τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸς τε τοὺς Ἑβραίους καὶ πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους καὶ τοὺς λοιποὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς! Ἡ ἐπιχειρηματολογία τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Καθηγητοῦ εἶναι ἀποφατικὴ καὶ ἐν πολλοῖς ἀντιφατικὴ. Ὁ κ. Onorato Bucci, ἠθέλησεν ἴσως νὰ δρέψῃ δάφνας καινοφανῶν, ἅμα καὶ ὀθνεῖων θεωριῶν. Ὁ συνάδελφος κ. Ζέπος μὲ συμπεπυκνωμένας, ἀλλὰ λίαν ἐκφραστικὰς διατυπώσεις ἀνήρσεν πάσας τὰς «παραδοξολογίας» τοῦ Ἰταλοῦ Καθηγητοῦ, ὥστε νὰ μὴ παρίσταται ἀνάγκη νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας καὶ ἡμεῖς. Πολλὰ θὰ εἶπον νὰ εἴπω ἀκόμη καὶ περὶ τοῦ Κανονικοῦ καὶ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου καὶ τοῦ ρόλου τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ 5' αἰ., ἥτοι ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ὕστερον. Πάντως πέρα τῶν διατάξεων ἔχομεν πρωτοχριστιανικά κανονικά κείμενα, οἷα ἡ Διδαχὴ, αἱ Διαταγαὶ τῶν Ἀποστόλων, ἡ Ἀποστολικὴ Παράδοσις τοῦ Ἰππολύτου κ.ἄ. Ἄλλ' ὅμως πατέρα τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου θεωροῦμεν σήμερον τὸν ἅγιον Διογύσιον Ἀλεξανδρείας (+ 264/7;).

12. Καὶ διερωτᾶται τις ποῦ «τὸ πάει», κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, ὁ κ. Καθηγητῆς τοῦ ἐν Λατερανῶ Καθολικοῦ Πανεπιστημίου καὶ ποῖος ὁ ἀπώτερος σκοπὸς τοῦτου μὲ τὰς καινοφανεῖς δὴθεν θεωρίας του; Νομίζω ὅτι δὲν σφάλλω λέγων ὅτι, ὡς Καθολικὸς, ἠθέλησε νὰ προσεταιρισθῇ ὑπὲρ τοῦ Καθολικισμοῦ τοὺς συγχρόνους Ἀνατολικούς λαοὺς — Μουσουλμάνους, Ἀραβίας, Ἑβραίους καὶ τοὺς πέραν μέχρι καὶ τῶν Ἰνδιῶν —, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἔπρεπε ν' ἀποδῇ διδασκαλίαν καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας Ὁρθοδόξους, ὥστε νὰ μὴ κρίνωμεν τὰ ἔργα μόνον κατὰ τὴν ὑποκατασκευαμένην ἀντι-

λήψιν καὶ πίστιν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀντικειμενικότητα. Διότι ἔτσι καθιστῶμεν καὶ τοὺς μακρὰν ἡμῶν ἢ καὶ ἀντιθεμένους, φιλικωτέρους. Ἐπιτρέφατέ μου τώρα νὰ κάμω καὶ μίαν ἐτυμολογικὴν ἐρμηνείαν τοῦ ὀνόματος τοῦ κ. Καθηγητοῦ Onorato Bucci. Κατὰ τὴν λατινικῆν των προσέλευσιν, αἱ λέξεις σημαίνουν, «ἐντιμότερος ἀλαζών»! Πολλάκις καὶ τὰ ὀνόματα προσαρμύζονται πλήρως πρὸς τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ ὅσα ἐξέθεσεν ὁ Ἰταλὸς Καθηγητῆς κ. Bucci ἀπέδειξεν ἀκουσίως τὴν ἐκφραζομένην διὰ τοῦ ὀνόματος του ἴσως ἀλήθειαν τοῦ λατινικοῦ ῥητοῦ: *Scribere, quod in buccam v. nit* (= γράφειν τὸ τυχὸν ἢ ὅτι πάρεισιν). Τελευτῶν, τοῦτο θέλω καὶ πάλιν νὰ τονίσω. Ἡ παγκοσμιοτῆς καὶ παγοικουμενικότης τοῦ Κηρύγματος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀκείνη ἀκριβῶς, ἥτις, μαζὶ μὲ τὴν προπαιδευτικὴν ἑλληνικὴν μόρφωσιν, ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς συναισθηματικὸς τούτους Ἀνατολικούς λαοὺς τὰς ἀρχὰς τῆς ἰσότητος, τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀδελφότητος, ὡς καὶ τὴν πίστιν ὅτι κοινὸς Πατὴρ πάντων εἶναι ὁ Θεός. Δι' αὐτὸ καὶ οἱ ἄριστοι ὁμολογηταὶ τῆς χριστιανικῆς Πίστεως, ἅγιοι καὶ μάρτυρες τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας προήρχοντο ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς Ἀνατολῆς, τὴν ὁποῖαν τὸ Κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ ἐξηθρόπῆσε καὶ ἐξημέρωσε. Ἡστόχησε λοιπὸν ὁ Ἰταλὸς Καθηγητῆς καὶ μάλιστα ἠδίκησεν ἑαυτὸν ὁ διδάσκαλος τῆς Ἰστορίας τοῦ Δικαίου, ὑποστηρίζων τὰ «παραδοξολογήματά» του, ὅπως ὠραϊότατα ὁ κ. Γενικὸς Γραμματεὺς ἐχαρακτήρισε τὰς ἀναλυθείσας καὶ ἀναιρεθείσας ὑπὸ τοῦ συναδέλφου κ. Ζέπου ὀθνεῖας καὶ ζημιοκτόνους θεωρίας του. Εὐχαριστῶ!

★

Ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Γ. Μαριδάκης, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀναφορᾶς τοῦ κ. Γενικοῦ Γραμματέως εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐπὶ τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀνεφέρθη εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ εἰδικώτερον εἰς μίαν ἐκ τῶν Νεαρῶν, τὴν 146ην ἀπευθυνομένην εἰς Ἑβραίους, διὰ τῆς ὁποίας ὀρίζεται ὅπως ἡ ἀνάγνωσις τῆς Παλ. Διαθήκης νὰ μὴ γίνεταί μόνον εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐκ τῆς μεταφράσεως τῶν Ἑβδομήκοντα.

★

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Διογύσιος Ζακυθηνός, ἀνεληθὼν ἐπὶ τοῦ θήματος, εἶπεν:

Ἦτο ὁμολογουμένως ἀριστοτεχνικὴ ἢ ἀπάντησις τοῦ συναδέλφου κ. Ζέπου εἰς τὰς θεωρίας τοῦ κ. Bucci. Ἴσως ἢ ἐπιχειρηματολογία του ἦτο πολὺ θαρεῖα διὰ τοὺς καχεκτικὸς ὄμους τοῦ Ἰταλοῦ καθηγητοῦ. Τὰ προβλήματα εἶναι τόσοσιν μεγάλα καὶ πολυπλοκά, τὰ ἐπὶ αἰῶνας γραφέντα τόσοσιν πολλά, ἢ βιβλιογραφία ἀπέραντος, ὥστε αἰσθάνεται κανεὶς δέος, ὄχι μόνον θρησκευτικόν, ἀλλὰ ἀπλῶς δέος ἀνθρώπου ἐπιστημονικῶς καὶ ἱστορικῶς σκεπτομένου. Γενικεύσεις, ὡς ἐκείνη,

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΤΡΕΜΠΕΛΑ*

(ΔΙΑΦΩΤΙΣΙΣ ΕΠΙΜΑΧΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ)

2.

Δεύτερον ἐπίμαχον θέμα, τὸ ὁποῖον ἐπροβλημάτισε πολλοὺς ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα τοῦ Π. Τρεμπέλα, εἶναι αἱ ἀπόψεις του διὰ τὴν θέσιν τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (ἢ ἄλλως περὶ «βασιλείου ἱερατεύματος»).

Θὰ ἐξηγήσωμεν δι' ὀλίγων περὶ τίνας πρόκειται.

Μεγάλη εἶναι διὰ τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν ἡ σημασία τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης. Διὰ τῆς χειροτο-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 120 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

τὴν ὁποῖαν ἀνεσκέυασεν ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος, ἐγί-
ζουσιν τὰ ὄρια τῆς ἀνεπιτρέπτου προχειρότητος.

Διὰ νὰ ἔλθω εἰς τὰ πράγματα, ἐπιθυμῶ πρῶτον νὰ παρατηρήσω ὅτι τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπασχολεῖ, ὑπῆρξεν ἀντικείμενον μακροτάτων συζητήσεων καὶ ἀμφισβητήσεων ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων αἰῶνων τῆς χριστιανικῆς Γραμματικῆς. Εἰς ὅσα ἀνέφερον ὁ συνάδελφος κ. Μπόνης προσθέτω τὰ διδάγματα ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἔργων τοῦ Τερτυλλιανοῦ. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὁ Ἀδόλφος Harnack, ὁ διαπρεπέστατος ἐρευνητὴς τοῦ δόγματος, ὑπερημύνη τῆς ἀπλότητος τοῦ πρώτου χριστιανισμοῦ εἰς τὸ βιβλίον του *Das Wesen Des Christentums* (1900).

Ἀποχωρίζων τὰ θέματα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὰς ἐξ ἀποκαλύψεως ἀληθείας, θὰ ἀνακινήσω ὀρισμένα ζητήματα ἱστορικοῦ διαφέροντος. Θὰ ἐπισημάνω δύο νεώτερα βιβλία ἀναφερόμενα εἰς θέματα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἀπασχολοῦν: «*Le Judaisme et le Christianisme Antique*, ὑπὸ Marcel Simon καὶ André Benoit (*Nouvelle Clé*, 10, 1968, καὶ Marcel Simon, *La Civilisation de l'Antiquité et le Christianisme*, 1972. Εἰς τὰ βιβλία αὐτὰ ὁ Ἰταλὸς Καθηγητὴς θὰ εὔρισκε διδάγματα ἐπιστήμης καὶ μετριοφροσύνης.

Ἐκ τῶν μεγάλων ἱστορικῶν προβλημάτων τοῦ πρώτου σταδίου τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι καὶ τὰ ἑξῆς: πρῶτον, ἡ θρησκευτικὴ κατάσταση τοῦ Ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, καὶ δεύτερον, αὐτὸς ὁ Ἰουδαϊσμός, οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Διασπορᾶς καὶ οἱ ἐλληνίζοντες Ἰουδαῖοι. Θὰ ἀναφερθῶ πάλιν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Franz Cumont, *Les Religions Orientales dans le Paganisme Romain* (τετάρτη ἐκδοσις 1929). Καὶ μόνον ὁ τίτλος χαρακτηρίζει τὴν μεγάλην ἐπίδρασιν, τὴν ὁποῖαν ἤσκησαν αἱ ἀνατολικαὶ θρησκείαι εἰς τὸν θρησκευτικὸν συγκρητισμόν. Ἰδιαιτέρως μεγάλη ὑπῆρξεν

νίας, ὡς γνωστόν, μεταδίδεται εἰς τοὺς χειροτονουμένους κληρικοὺς τὸ ἱερατικὸν χάρισμα καὶ ἡ ἱερατικὴ ἐξουσία, ὡς ἰδιαίτερα θεῖα χάρις ὡς ἀγιαστικὴ, διδασκτικὴ καὶ ποιμαντικὴ ἀρμοδιότης καὶ λειτουργήματα.

Οὕτω διακρίνονται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δύο τάξεις: οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ λαϊκοί.

Καὶ αἱ δύο ὁμοῦ ἀπαρτίζουν τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄν νοοῦνται οἱ κληρικοὶ—οὔτε ἔχουν λόγον ὑπάρξεως—χωρὶς τῶν λαϊκῶν. Ἄλλ' οὔτε καὶ οἱ λαϊκοὶ—ὁ χριστιανικὸς λαὸς—χωρὶς τῶν κληρικῶν, εἶναι πλή-

ἡ διάδοσις τοῦ Μιθραϊσμοῦ, εἶναι δὲ χαρακτηριστικαὶ αἱ σκέψεις ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ Renan. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον σημεῖον, πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ εὐρεία διάδοσις τοῦ Ἑλληνορωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἀπέδωκε μείζων συντελεστὴς τόσον τῆς εἰς τὸν χρόνον ἐξαπλώσεως τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, ὅσον καὶ τῆς δογματικῆς θεμελιώσεως τῆς νέας θρησκείας. Ὡς λέγεται εἰς τὸ μνημονευθὲν βιβλίον τῶν Simon καὶ Benoit (σελ. 234): «προελθὼν ἐκ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ὁ Χριστιανισμὸς ἐνεφυτεύθη καὶ ἀνεπτύχθη εἰς Ἑλληνορωμαϊκὸν περιβάλλον». Μέγιστον πρόβλημα τῆς ἱστορίας τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ἀκριδῶς «ὁ καθορισμὸς τῶν Ἰουδαϊκῶν στοιχείων καὶ τῶν Ἑλληνορωμαϊκῶν στοιχείων εἰς τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν του». Εἰς τὸ ἐρώτημα *Juif ou Grec*, οἱ συγγραφεῖς ἀπαντοῦν: «*Juif et Grec*». Τὸ νὰ ἀγνοήσῃ κανεὶς τὰ ἱστορικὰ ταῦτα δεδομένα, θὰ ἐσήμενεν ἑλλειψιν φιλοσοφικῆς καὶ ἱστορικῆς προπαιδείας.

Ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦ ὅρου Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς συμμερίζομαι ἀπολύτως τὰς ἐπιφυλάξεις τοῦ κ. Μπόνη. Ὁ Ἑλληνοισμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμὸς διὰ τῆς ἱστορικῆς τῶν συντυχίας διέδωσαν εἰς τὰ ἔθνη τὸ κήρυγμα τοῦ Σωτῆρος, καθιέρωσαν τὸ δόγμα καὶ τὰς ἐννοιολογικὰς του στοιχειώσεις καὶ κατεπολέμησαν τὰς αἱρέσεις, διέγραψαν τὰ παραδεκτὰ ὄρια μᾶς Ἑλληνικῆς παιδείσεως, ἀλλὰ παρέμειναν «ἀσύγχυτοι» εἰς τὴν ἐσωτέραν ὑφήντων. Τοῦτο ἐξηγεῖ τὰς ἐπανειλημμένας κρίσεις κατὰ τὴν μακρὰν διαδρομὴν των. Διὰ τοῦτο ὁ ὅρος Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς, τὸν ὁποῖον πρῶτος ἐπλασεν ὁ Σπυρίδων Ζαμπέλιος, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποδῇ παραπλανητικὸς.

Τέλος ὁ κ. Π. Ζέπος ἐξέφρασε τὴν χαρὰν του διὰ τὴν διαδηλωθεῖσαν ὀργὴν τῶν κ.κ. συναδελφῶν ἐναντι τῶν παραδοξότητων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἀπόψεις τοῦ κ. Onorato Bucci.

ρης Ἐκκλησία, διότι δὲν δύνανται νὰ τελέσουν τὰ μυστήρια· καὶ ἄνευ τῶν ἁγιαστικῶν μυστηρίων δὲν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐν Χριστῷ σωτηρία.

Ἐν τούτοις οἱ λαϊκοί, τὸ ποιμνιον τῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ δὲν ἀποτελεῖται ἐξ ἀλόγων προβάτων, δὲν εὐρίσκειται εἰς τόσον μεγάλην ἀπόστασιν ἀπέναντι τῶν ποιμένων του, ὅπως ἐκείνη ἢ ὅποια χωρίζει τὰ κοινὰ πρόβατα ἀπὸ τὸν ποιμένα. Ὡς λογικὰ πρόβατα ἔχουν σημαίνουσαν θέσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ ὠρισμένας ἀρμοδιότητας καὶ δικαιώματα. Δύνανται νὰ συμμετέχουν καὶ εἰς τὴν διακονίαν τοῦ κηρύγματος καὶ εἰς διοικητικὰ ἔργα καὶ ἐπιτροπὰς· ἀκόμη καὶ εἰς τελετουργικούς ρόλους, ὅπως ἡ ψαλμωδία καὶ δὴ καὶ ἡ ἐνεργὸς ἀναπόκρισις εἰς τὰς εὐχὰς καὶ δεήσεις τῶν λειτουργῶν.

Προκειμένου νὰ δραστηριοποιηθοῦν ὡς ἐνεργότερα καὶ συνειδητότερα μέλη τῆς Ἐκκλησίας οἱ λαϊκοί, ἀνεκινήθη τὸ ζήτημα τῆς θέσεως καὶ τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς τὴν ἐν γένει ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν. Καὶ ἔγραψεν ὁ ἀείμνηστος Τρεμπέλας εἰδικὰ ἄρθρα καὶ διδλίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ λαϊκοὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ».

Παρεξηγήθη ὁμως —καὶ κατηγορήθη εἰς τὴν Ἱεραρχίαν— ὅτι εἰσάγει καινὰ δαιμόνια καὶ ὅτι ἀποδίδει δῆθεν καὶ ἀναγνωρίζει εἰς τοὺς λαϊκοὺς ἱερωσύνην, χρησιμοποιοῦν πρὸς τοῦτο Ἁγιογραφικὰς φράσεις καὶ χαρακτηρισμοὺς («βασιλεῖον ἱεράτευμα» (Α' Πέτρ. 2, 9)· «καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ Θεῷ...» (Ἀποκ. 1, 9) κ.ἄ.

Ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ πραγματικότητα εἶναι ὅτι· ἄλλα εἶπε καὶ ἔγραψεν ὁ Τρεμπέλας καὶ ἄλλα ἠγνόησαν οἱ παρεξηγήσαντες αὐτόν.

Ἐκεῖνος —ὅπως ἀνέπτυξε διὰ μακρῶν εἰς τὴν Δογματικὴν του (τ. Β', σ. 376-387) — διακρίνει σαφῶς τὴν εἰδικὴν, μυστηριακὴν, ἱερωσύνην τῶν κληρικῶν, τὴν ἀπαραίτητον πρὸς τέλει τῶν μυστηρίων, ἀπὸ κάποιαν γενικὴν ἔννοιαν ἱερωσύνης ὑπὸ τὴν ὁποῖαν ὁ λαὸς τοῦ Κυρίου ὀνομάζεται «βασιλεῖον ἱεράτευμα». Ὅπως δηλ. ἐξηγεῖ ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος, ἐφ' ὅσον ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ μοναδικὸς καὶ αἰώνιος «ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα», οἱ δὲ χριστιανοὶ εἶναι (ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος τῶν) μέλη Χριστοῦ, συναποτελοῦντες τὸ πνευματικὸν Σῶμα αὐτοῦ, ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν εἶναι καὶ οὗτοι ἱερεῖς, εὐρὴ ἱερατικὸν γένος, (μέτοχοι τοῦ τριπλοῦ [προφητικοῦ, ἀρχιερατικοῦ καὶ βασιλικοῦ] χρίσματος τοῦ Χριστοῦ). Σιφαιότερον ὁ Ὁριγένης προσδιορίζει εἰς ποῖον θυσιαστήριον καὶ εἰς ποῖον εἶδους πνευματικὰς θυσίας συμμετέχουν ὅλοι οἱ πιστοί· «... ἐὰν ἀγαπῶ τοὺς ἀδελφούς μου (λέγει μ.ἄ.), ὥστε τὴν ψυχὴν μου νὰ θύσω ὑπὲρ αὐτῶν· ἐὰν ὑπὲρ δικαιοσύνης, ὑπὲρ ἀληθείας μέχρι θανάτου ἀγωνισθῶ, ὀλοκαύτωμα προσέφερα εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν νεκρῶσω τὰ μέλη μου ἀπὸ πάσης ἐπιθυμίας σαρκὸς· ἐὰν σταυρωθῶ ἔμοι ὁ κόσμος καὶ ἐγὼ σταυρωθῶ τῷ κόσμῳ, ὀλοκαύτωμα προσέφερα εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἰδίας μου θυσίας ἱερεὺς γέγονα».

Αὐτὸς δ' ὁ ἀπ. Παῦλος θεοπνευστῶς παραγγέλλει «παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν,

εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν» (Ρωμ. 12, 1). Καὶ ἐξηγεῖ ὁ Τρεμπέλας· «νὰ παραστήσετε ὡς εἰς ἄλλο θυσιαστήριον τὰ σώματά σας θυσίαν ζωντανήν, ἁγίαν, εὐχάριστον εἰς τὸν Θεόν... Αὐτὴ δὲ ἡ θυσία εἶναι καὶ ἡ μόνη πρέπουσα καθαρῶς πνευματικὴ λατρεία, ποῦ γίνεται μὲ τὰς λογικὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου.

Ποῖος δὲν βλέπει ὅτι ἡ τοιαύτη θυσία εἶναι ἔργον παντὸς χριστιανοῦ, ὁ ὁποῖος οὕτω μετέχει γενικῆς, οὕτως εἰπεῖν, ἱερωσύνης, ἀρμοδιὰς πρὸς τοιαύτας ἠθικὰς πράξεις καὶ θυσίας, ἄλλης ὑφῆς πνευματικὴν λειτουργίαν, ἢ ὅποια δὲν ἔχει καμμίαν σύγκρισιν οὔτε συγχέεται πρὸς τὸ εἰδικὸν χάρισμα καὶ λειτουργήμα τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης.

Αὐτὴ ἡ διάκρισις ὑπογραμμίζεται ἀπὸ τὸν Τρεμπέλαν. Ἄλλοι ἔκαμον τὴν σύγχυσιν. Ἐκείνοι ποῦ τὸν παρεξήγησαν. Κακῶς καὶ ἄνευ λόγου.

★

3.

Ὡς τρίτον θὰ ἀναφέρωμεν ἓνα παροδικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἀντιμετώπισαν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀξιολογώτατης ἀπολογητικῆς μελέτης τοῦ «Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ». Κατηγορήθη ὅτι εἰς τὸ διδλίου του αὐτό, ἐν ὑποσημειώσει, ἔκανε ἀπαράδεκτον καὶ κακὸδοξον διάκρισιν μεταξὺ τῆς ἀγιότητος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀπείρου ἀγιότητος αὐτοῦ ὡς Θεοῦ. Ὑπέβαλε τότε ὑπόμνημα πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον, συνέταξε δὲ καὶ εἰδικὴν μελέτην, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἠθικὴ τελειότης τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον» (1930) καὶ ἀπεδείκνυε μὲ ἐγκύρους γνώμας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας τὴν ὀρθότητά τῶν ἀπόψεών του. Ἦτο θέμα «οὐ μόνον ἐξαιρετικῶς λεπτὸν καὶ δύσκολον, ἀλλὰ διὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν καὶ καινοφανές». Ἐν τούτοις διὰ σειράς πατερικῶν μαρτυριῶν (τοῦ Μ. Ἀθανασίου, τοῦ Μ. Βασιλείου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἰω. τοῦ Χρυσόστομου, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ) διεφώτιζε τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀγ. Γραφῆς, κατὰ τὴν ὁποῖαν «ὁ μὲν ἀπειρος Θεὸς ἢ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς Θεὸς ὁ δὲ ὡς ἀπείραστός ἐστι κακῶν» (Ἰακ. 1, 13), ὁ Κύριος ὁμοῦς ὡς ἄνθρωπος ἐπειράσθη (πρβλ. Ματθ. 4, 10, Μάρκ. 1, 13, Λουκ. 4, 2). Ὡσαύτως —ἀπεδείκνυεν ὅτι οἱ Πατέρες— ποιοῦνται διάκρισιν μεταξὺ τῆς ἀπείρου ἀγιότητος καὶ τελειότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς Θεοῦ, τῆς μὴ ἐπιδεχομένης προκοπῆν καὶ πρόδοον, ἀπὸ τῆς τοῦ Ἰησοῦ ὡς ἀνθρώπου, ὅστις «π ρ ο ε κ ο π τ ε σοφία καὶ ἡλικία καὶ χάριτι παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις» (Λουκ. 2, 52). Ἐπίσης ὅτι, ὡς οὗτοι τονίζουσι, ὁ Ἰησοῦς ὡς Θεὸς εἶναι χορηγὸς τοῦ ἁγιασμοῦ, ἐνῶ ὡς ἄνθρωπος ἀγιάζεται. Ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξεν ἢ «ἀπαρχή» διὰ τῆς ὁποίας ἠγιάσθη καὶ τὸ ὄλον φῶμα» (Ἠλ. Μουτσούλας, ἐν «Ἐκκλησία» 1978, σ. 41).

Περὶ τῆς θεολογικῆς ταύτης γνώμης τοῦ Τρεμπέλα ἀπεφάνθη ἐν τέλει καὶ ὁ πολὺς δογματολόγος, ἀείμνη-

στος Χρ. 'Ανδρουτσος, ότι «έρρωται δογματικώς». Και τὸ ζήτημα ἔληξεν ὑπὲρ τοῦ Τρεμπέλα.

★

4.

Διευτυπώθησαν περὶ τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρός καὶ δύο ἐπιφυλάξεις, κριτικῆς φύσεως, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ ποῖόν τῆς συγγραφικῆς του παραγωγῆς. Ὡς πρὸς μὲν τὴν ἔκτασιν παρατηρήθη ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα σήμερον δὲν δέχεται εὐμενῶς τὴν πολυμέρειαν καὶ τὴν ἐνασχόλησιν εἰς πολλοὺς τομείς καὶ κλάδους μιᾶς ἐπιστήμης, διότι ἐπακολουθεῖ συνήθως διασκορπισμὸς τῆς σκέψεως καὶ ἔλλειψις βάθους. Ἄλλ' ὁ Τρεμπέλας «οὔτε βάθους οὔτε κρίσεως στερεῖται ἐν τοῖς συγγράμμασί του. Τοῦναντίον ἡ δύναμις τῆς σκέψεώς του εἶναι καταπληκτικὴ εἰς πάντα τὰ θέματα, ἅτινα ἐρευνᾷ καὶ διαπραγματεύεται» (Κ. Μπόνης, «Ἐκκλησία» 1978, σ. 32).

'Αναγνωρίζεται περὶ αὐτοῦ ὅτι «ὁ ἀείμνηστος διδάσκαλος δὲν ὑπῆρξε ὁ θεολόγος μὲ τις παρωπίδες τῆς μονομεροῦς ειδικεύσεως, μὰ ὁ μύστης καὶ ἱεροφάντης τῆς Θεολογίας ποὺ ἀκολουθεῖ στὰ ἴχνη τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ποὺ διακρίνεται γιὰ τὰ καμμερῆ θεολογικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ του ἐνδιαφέροντα, γιὰ τὴν καθολικότητα τοῦ συγγραφικοῦ του χαρακτήρα καὶ ταλάντου καὶ γιὰ τὴν ἀξιοθαύμαστη συνθετικὴ του ἰκανότητα». (Εὐ. Θεοδώρου, ἔνθ' ἄν. σ. 36). Καὶ ἐπὶ πλέον «τὸ πολυπτυχο, πολυῆδρο καὶ πολυδιάστατο ἔργο τοῦ Τρεμπέλα μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγγέμε τὴν Ὀρθοδοξία πρὸς μερικὰς πτυχὰς τῆς μορφῆς τῆς, οὔτε νὰ ἐξαφανίζωμε ἀπ' τὸ ὀπτικό μας πεδίο τὴ θεὰ τῆς ὀργανικῆς τῆς ὁλότητος» (αὐτόθι σ. 38).

Κατόπιν τῶν διαπιστώσεων τούτων οὐδεμία ἐπιφύλαξις δικαιολογεῖται διὰ τὴν ὑπέρβασιν τῆς μονομεροῦς ειδικεύσεως καὶ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ θεολογικοῦ ἔργου του εἰς πάντα τὰ πεδία τῆς θεολογικῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ γνώσεως.

Οὐδόλως δὲ ἀπέδῃ εἰς ἄρος τῆς ποιότητος καὶ τοῦ βάθους ἡ τοιαύτη εὐρεία διάστασις τῆς Τρεμπελείου θεολογικῆς παραγωγῆς.

★

Ἰπὸ τινων ἐτονίσθη ὁ λαϊκὸς καὶ ἐκκλησιαστικὸς χαρακτήρ ὀρισμένων συγγραφῶν του. Καὶ δὲν ἐδίστασαν ἄλλοι, παραπέμποντες εἰς τὴν βιβλιογραφίαν τὴν ἐκ τῶν ἔργων του ἀπαρτιζομένην, νὰ τὴν χαρακτηρίσουν «δημῶδους μορφῆς» ἢ «δημῶδους περιεχομένου». Ἄλλὰ τοῦτο παρατηρεῖται μόνον εἰς τὰς διαφωτιστικὰς καὶ σκοπίμους ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτήρος μελέτας αὐτοῦ. Ὁρθότατα δὲ παρατηρεῖ θεολόγος Καθηγητῆς καὶ Ἀκαδημαϊκός: «... τὴν δύναμιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομίζω ὅτι εὐχρῆς ἔργον θὰ ἦτο, ὅπως κάθε σοβαρὸς ἐπιστήμων ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιοῖ. Διότι δὲν γνωρίζω ποῖα θὰ ἦτο ἡ χρησιμότης τῆς Ἐπιστήμης καθόλου, ἂν ἡ Ἐπιστήμη ἐκαλλιεργεῖτο μόνον διὰ τὴν Ἐπιστήμην καὶ οὐχὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἂν αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀλή-

θαιαι δὲν εἶχον καὶ ἐν τῇ πράξει ὠφέλειαν ἢ δὲν συνέβαλλον εἰς τὴν προαγωγήν τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τὴν πνευματικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀνάπτυξιν. Ὁ ἀληθὴς ἐπιστήμων πρέπει δεδαίως νὰ εἶναι κατ' ἀρχὴν ἐρευνητῆς καὶ ἰκανὸς ἀνιχνευτῆς τῶν κεκρυμμένων ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν, ἀλλὰ συγχρόνως ὀφείλει νὰ γίνεται, κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ διαφωτιστῆς χάριν τῶν πολλῶν, μὲ στόχον του πάντοτε τὴν ἀνύψωσιν τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῆς χώρας του καὶ κατ' ἐπέκτασιν τῆς ἀνθρωπότητος». Καὶ ὁ Τρεμπέλας «ἀνεδείχθη πρότυπον καὶ ἐρευνητοῦ καὶ διαφωτιστοῦ καὶ θαυματοκόστου καὶ κριτικοῦ συγγραφέως» (Κ. Μπόνης, «Ἐκκλησία» 1978, σ. 32).

★

5.

Τελευταῖον ἐσχολιάσθη ὡς τόλμημα — ἐπιτυχές — ἡ πρωτοβουλία του νὰ ἐρμηνεύσῃ διὰ συντόμου ἐρμηνείας ὁλόκληρον τὴν Καινὴν Διαθήκην καὶ μέρος τῆς Παλαιᾶς. Εἰς τὸ ἐπίμαχον ζήτημα τῆς μεταφράσεως ἢ παραφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὁ Τρεμπέλας ἐχάρηξε τὴν ὀρθὴν γραμμὴν. Ἐθεώρησεν ὅτι ἡ ἱερότης ἀπ' ἐνὸς τοῦ πρωτοτύπου ἐλληνικοῦ κειμένου καὶ ἀπ' ἑτέρου τὸ μοναδικὸν προνόμιον ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων νὰ ἔχωμεν εἰς τὴν γλώσσάν μας τὸ πρωτότυπον τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς ὅλης Καινῆς Διαθήκης, ἀμβλύνει πολὺ τὴν ἀνάγκην νεοελληνικῆς ἀποδόσεως τοῦ ἱεροῦ κειμένου. Διότι πρῶτον τὸ γλωσσικὸν ἡμῶν αἰσθητήριον, καὶ δεύτερον ὁ ἔθισμός μας ἐκ τῆς λειτουργικῆς χρήσεως τοῦ πρωτοτύπου ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, μᾶς βοηθοῦν ἀρκετὰ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς ἐννοίας τῶν λέξεων. Δὲν μᾶς χρειάζεται λοιπὸν ἀπλῶς μετάφρασις, ὅσον μᾶς εἶναι ἀπαραίτητος ἐρμηνεία τοῦ νοήματος τοῦ ἱεροῦ κειμένου. Καὶ τοιαύτην σύντομον ἐρμηνείαν τῆς Κ.Δ. προσέφερον εἰς τὸν ἐλληνικὸν λαὸν ὁ ἀείμνηστος, ἔγκυρον καὶ αὐθεντικὴν (ἦτο ὁ μόνος ποὺ εἶχε τὸ ἀπαιτούμενον θεολογικὸν κύρος πρὸς τοῦτο) καὶ χρησιμωτάτην — ἀσυγκρίτως περισσότερον ἀπὸ μίαν ἀπλὴν παράφρασιν, ἢ ὅποια, ὅσον ἐπιτυχῆς καὶ ἂν εἶναι, δὲν προσφέρει πολλὰ πράγματα. Διότι ἡ γνώσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς δὲν εἶναι ἀπλῶς γνώσις τῆς σημασίας τῶν λέξεων, ἀλλὰ κατανόησις τοῦ νοήματος τῶν θεοπνεύτων λόγων. Αὐτὸ βοηθεῖται ἀριστα νὰ ἐννοήσῃ ὁ μελετῶν τὴν δίστηλον ἔκδοσιν τῆς Κ.Δ. τοῦ Π. Τρεμπέλα, ἥτις περιλαμβάνει αὐτοῦσιν τὸ πρωτότυπον κείμενον «μετὰ συντόμου ἐρμηνείας».

Αὐτὴ δὲ εἶναι ἡ ὀρθὴ λύσις τοῦ προβλήματος τῆς νεοελληνικῆς μεταφράσεως τοῦ Εὐαγγελίου. Σεβασμὸς τοῦ πρωτοτύπου καὶ οἰκειώσεις πρὸς αὐτὸ τοῦ ὀρθοδόξου ἐλληνικοῦ λαοῦ. Ἄλλὰ καὶ σεβασμὸς τῆς πραγματικότητος, δηλ. τῆς ἀνάγκης νὰ ἐρμηνευθῇ τοῦτο, διὰ νὰ κατανοηθῇ ἐπαρκῶς.

★

Ἰκανὰ ταῦτα, καὶ διαφωτιστικὰ νομίζομεν, ἵνα προβῆ ἀσκίαστον τὸ ἔργον καὶ ἡ μορφή τοῦ Παναγιώτου Τρεμπέλα, καὶ διαλάμψη μετ' ἀκτινοβολίας περισσῆς.

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

«Συναπέλθωμεν Χριστῷ πρὸς τὸ Θεῖον Πάθος».

Ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος διὰ μίαν ἀκόμη φοράν ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία καλεῖ ἡμᾶς νὰ θιώσωμεν τὸ Μυστήριον τῶν οὐρανῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου, διὰ τῶν ὁποίων ὁ «ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ (Φιλιπ. β', 6) καὶ δώσας «τὴν ψυχὴν λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Ματθ. κ', 28). «Αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν, ἁμαρτωλῶν ἔτι ὄντων, ἀπέθανεν, ἵνα δικαιώσῃ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματι Αὐτοῦ» (Ρωμ. ε', 6-9). Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἐλυτρώθημεν «οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ..., ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμωυ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ...» (Α' Πέτρ. α', 18-19).

Διὰ τῶν Παθῶν καὶ δὴ διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου «ἀνηρέθη ἡ τυραννίς, ἐπατήθη ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ», ὡς ψάλλομεν τὴν Μ. Παρασκευὴν εἰς τὴν Ἀκολουθίαν τῶν Ὁρῶν. Οὕτω συνετελέσθη ἡ «μεγίστη νίκη ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ. Ὁ Κύριος διὰ τῆς θυσίας Του «ἐχαρίσατο ἡμῖν πάντα τὰ παρὰ πτώματα, ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον... προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ» καὶ «ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρηγοσίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ» (Κολ. β', 13-15). Διὰ τοῦ Σταυροῦ ὁ Κύριος κατέστη ἡ Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας Του, «ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος» (Πράξ. κ', 28). Ἡ παλαιὰ ἰσραηλιτικὴ ἐροτὴ τοῦ Πάσχα, ἣτις ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἐξόδου τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἀπέκτησε διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου ὄλως νέον νόημα καὶ περιεχόμενον «Καὶ γὰρ τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός» (Α' Κορ. ε', 7). Ἡ σταυρικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ σημαίνει τὴν λύτρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὴν ἔναρξιν τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, τὴν εἴσοδον εἰς τὴν δόξαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν προσοδοποίησιν τῆς Ἀναστάσεως, διὰ τῆς ὁποίας «τὰ ἀρχαῖα παρήλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα» (Β' Κορ. ε', 17). Οὕτω τὸ «σταυρώσιμον Πάσχα» ἀποτελεῖ ὀργανικὴν ἐνότητα μετὰ τοῦ «ἀναστασίμου Πάσχα».

Ὅθεν διὐντες κατὰ τὰς ἐρχομένας ἡμέρας ἐν-συνειδήτως τὸ νόημα τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου ὡς «συναπέλθωμεν Χριστῷ πρὸς τὸ Θεῖον Πάθος» καὶ ὡς συσταυρωθῶμεν καὶ συνενταφιασθῶμεν αὐτῷ, «ὡς ὡς ἡμέρας ἡμέρας Χριστός ἐκ νεκρῶν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καὶ ν ὀ τ η τ ι ζ ω ἦ ς περιπατήσωμεν» (Ρωμ. σι', 4).

Ἡ σύνθεσις τῆς Χριστιανικῆς Ἀποκαλύψεως μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ καὶ βυζαντινοῦ πνεύματος.

Ἡ εἰς ἄλλας σελίδας τοῦ παρόντος φύλλου τῆς Ἐκκλησίας δημοσιευομένη δημοσίᾳ ἀνακοίνωσις, ἣτις ἐγένετο ἐν συνεδρίᾳ τῆς δλομελείας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Παν. Ζέπου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἑλληνικαὶ καὶ Βυζαντιναὶ ἐπιδράσεις ἐπὶ τὴν χριστιανικὴν θεολογίαν» ἀποτελεῖ ἐμπεριστατωμένην καὶ ἀξίαν ἰδιαίτερας προσοχῆς ἀναίρεσιν προσφάτων δημοσιευμάτων τοῦ ἐν τῷ παπικῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Λατερανοῦ καθηγητοῦ Οποπυτο Buccì, ὅστις ἐν αὐτοῖς κατέληξεν «εἰς ἐπεροβολὰς καὶ εἰς συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα ὑποτιμοῦν ἀδίκως τὴν σημασίαν τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ καὶ τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ».

Ὁ διακεκριμένος Ἀκαδημαϊκός, ἀναφερόμενος εἰς τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ καθηγητοῦ Buccì, καθ' οὓς δῆθεν ὁ ἀρχαιοελληνικὸς καὶ ὁ βυζαντινορωμαϊκὸς πολιτισμὸς ἠσκησαν «βλαβερὰν ἐπίδρασιν» «κατὰ τὴν διαδρομὴν τῆς ἐξελλίξεως τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰησοῦ» καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν «ὀθνησιν» αὐτοῦ, ἐξαιρεῖ τὸ ἀνώτερον παιδευτικὸν περιεχόμενον τῶν πολιτισμῶν τούτων καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι οὗτοι οὐ μόνον δὲν ἐθίξαν τὸ νέον ἀνακαινιστικὸν περιεχόμενον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ συνετέλεσαν ἀντιθέτως εἰς τὴν καλύτεραν προβολὴν αὐτοῦ. Τοῦτο ἐπετεύχθη διότι τὸ ἐλληνικὸν καὶ βυζαντινορωμαϊκὸν πνεῦμα συνεβάλλοντο εἰς «τὸν ἀκριβῆ καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ ὀρθοδόξου καὶ μὴ αἰρετικοῦ Χριστιανισμοῦ» καὶ εἰς τὴν ἐξέυρεσιν τῆς «ἀναγκαίας μεθόδου» καὶ τοῦ «ἀναγκαίου συστήματος» πρὸς μετάδοσιν τοῦ χριστιανικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ πνεύματος, «ὅπως αὐτὸ σαφῶς προκύπτει ἀπὸ τὴν σωρείαν τῶν νομοκανόνων καὶ τῶν ἄλλων πηγῶν καὶ συλλογῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, ὡς καὶ ἀπὸ τὸν νομικὸν καθορισμὸν τῆς σχέσεως Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας».

Ἡ δὴ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Ζέπου ἀποδεικνύει τὴν «σύνθεσιν τῆς Χριστιανικῆς Ἀποκαλύψεως μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ λόγου», ἐκ τῆς ὁποίας συνθέσεως, ὡς ταύτην προέβαλον οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, «διὰ πρώτην φοράν θεμελιούται εἰς τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν ἢ ζωογόνο ἀνθρωποπιστικὴ καὶ οὐμανιστικὴ κίνησις».

«Τὸ πνευματικὸν θεμέλιον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ».

Ἐν συνεχείᾳ πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἐν τῇ ἀνακοίνωσει τοῦ κ. Ζέπου, ἣτις ἀναφέρεται εἰς τὴν προηγουμένην παρατήρησιν, συνορίζονται εἰς ὀλίγας γραμμὰς πολλὰ ἐκ τῶν ἐπιδράσεων τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ἐπὶ τὸ βυζαντινὸν δίκαιον, ἔνεκα τῆς ὀ-

ποίας τοῦτο ἀπέκτησε (τὸν ἐπιεικέστερον, κοινωνικώτερον καὶ φιλανθρωπότερον χαρακτήρα).

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἐπὶ μέρους, (πέραν τῆς πορείας τῆς βυζαντινῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς, πέραν τοῦ δικαίου τῶν συμβάσεων καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου, πέραν τῆς βελτιώσεως τῆς θέσεως τῆς γυναικός, τῶν ὑπεξουσίων καὶ τῶν δούλων, πέραν ἀκόμη τῆς καθιερώσεως τῶν ἐπισκοπικῶν δικαστηρίων), ἡ χριστιανικὴ ἐπίδρασις «εἶναι ἐμφανῆς καὶ εἰς αὐτὴν ἐπι τὴν μέθοδον τῆς ἐρμηνείας τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου», καθ' ἣν χρησιμοποιοῦνται αἱ «σειραὶ» (catenae), αἵτινες τὸ πρῶτον «ἐνεργανίσθησαν εἰς τὴν θεολογικὴν φιλολογίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ὕστερον μεταφρατεύθησαν καὶ εἰς τὴν βυζαντινὴν νομικὴν φιλολογίαν».

Χαρακτηριστικὸς ὡσαύτως εἶναι ὁ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος «αὐτοπεριορισμὸς τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τοῦ αὐτοκρατορῆτος», ὅστις ἔδωκε «κατευθυντήριον γραμμὴν», ἡ ὁποία συντέλεσεν εἰς τὴν διαμόρφωσιν νεωτέρων σχετικῶν νομοθεσιῶν.

Γενικῶς, κατὰ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἀξιολογώτατην ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ζέπου, «τὸ ἀνθρωπιστικὸν ἰδεῶδες τῆς συνθέσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως» ἀπετέλεσε «τὸ πνευματικὸν θεμέλιον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ».

«Παλίντονος ἁρμονία».

Κατὰ τὴν ἄκρως ἐνδιαφέρουσαν συζήτησιν, ἣτις διεξήχθη ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς ὀλομελείας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, καθ' ἣν συνεδρίαν παρουσιάσθη ἡ εἰς τὰς δύο προηγουμένας παρατηρήσεις μνημονευομένη δημοσίᾳ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Π. Ζέπου, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας κ. Ἰω. Θεοδωρακόπουλος καὶ ὁ Πρόεδρος αὐτῆς καὶ πρῶτον Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Μιχ. Σιασιρόπουλος ἐτόνισαν, ὅτι ἡ «ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐπέδρασε σημαντικῶς εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ πρώτου Χριστιανισμοῦ» κατὰ τρόπον, ὥστε «ὁ Ἑλληνισμὸς ὄχι μόνον δὲν παρεγάρφαξε τὸν Χριστιανισμόν, ὅπως λέγει ὁ Buccì, ἀλλὰ τὸν ἐπέδρασε εἰς τὴν γλῶσσάν του». Οὕτως «ἡ διατύπωσις τῶν διδασμάτων τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐπέδρασαν οὐσιαστικῶς εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας».

Ἐξ ἄλλου ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Γ. Μαριδάκης ὑπέμνησε τὴν 146ην Ἰουστινιανειὴν Νεαράν, ἣτις, ἀπευθυνομένη εἰς τοὺς Ἑβραίους, ὁρίζει ὅπως ἡ παρ' αὐτοῖς ἀνάγνωσις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μὴ γίνηται μόνον εἰς τὴν ἑβραϊκὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐκ τῆς μεταφράσεως τῶν Ὁ'.

Κατὰ τὴν αὐτὴν συζήτησιν ὁ ἀκαδημαϊκὸς καὶ Διευθυντὴς τῶν περιοδικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ. Κ. Μπόνης, μνημονεύσας παραδείγματα τινὰ ἐπιδράσεων τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ Ἰουδαϊσμοῦ ἐπὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐτόνισεν, ὅτι αὐταὶ ἦσαν ἐπιδράσεις «μορφῶν» καὶ «ἀναλογιῶν» καὶ, προσβαλὼν πληθὺς στοιχείων ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Γραμματείας, ἀπέδειξε, ὅτι εἶναι ὅλως ἀστήρικτοι

οἱ ἰσχυρισμοὶ περὶ Ἑξελληνισμοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἢ περὶ Ἐκχριστιανισμοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι «δύο μεγεθότητες, ποὺ δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται μεταξύ των», δὲν ἠμπόδισε τὴν ἐμφάνισιν μιᾶς «παλινοῦτον ἁρμονίας», ἡ ὁποία, κατὰ τὸν κ. Μπόνην, «ἀφείλεται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τὴν βαθμιαίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τῶν ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἰδεῶν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες δεχθέντες τὴν νέαν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ ἐσυνειδητοποίησαν περισσότερον τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐδιδάχθησαν καλύτερον περὶ Θεοῦ, κόσμου καὶ τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς τῆς ψυχῆς».

Τέλος πρέπει νὰ ἐξαρθῇ καὶ ἡ εἰς τὴν συζήτησιν παρέμβασις τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Διον. Ζακυνθηνοῦ, ὅστις ἐπεσήμανεν, ὅτι «ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμὸς διὰ τῆς ἱστορικῆς τῶν συντυχίας διέδωσαν εἰς τὰ ἔθνη τὸ κήρυγμα τοῦ Σωτῆρος, καθιέρωσαν τὸ δόγμα καὶ τὰς ἐννοιολογικὰς του στοιχεῖώσεις καὶ κατεπολέμησαν τὰς αἰρέσεις, διέγραψαν τὰ παραδεκτὰ ὄρια μιᾶς Ἑλληνικῆς παιδεύσεως, ἀλλὰ παρέμειναν «ἀσύγχυτοι» εἰς τὴν ἐσωτέραν ἐφῆν των».

Γενικῶς ἡ ὅλη συζήτησις ἐν τῇ ὀλομελείᾳ τῆς Ἀκαδημίας ἀπέδειξε πόσον δεδίκαιολογημένη ἦτο ἡ ὑπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Π. Ζέπου ἀναίρεσις τῶν πεπλανημένων ἀπόψεων τοῦ καθηγητοῦ Buccì.

Ἐξ ἀφορμῆς δημοσιευμάτων περὶ Ἐκκλησίας.

Ὁ «Ἱερὸς Σύνδεσμος Κληρικῶν τῆς Ἑλλάδος», διαμαρτυρηθεὶς ἐντόνως διὰ πρόσφατα δημοσιεύματα ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας, ὑπεγράμμισε, πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅτι ταῦτα «ἐκτὸς μικρῶν ἐξαιρέσεων, παρουσιάζονται στοὺς ἀναγνώστες κατὰ παραβίασιν τῆς δημοσιογραφικῆς δεοντολογίας καὶ τοῦ χρυσοῦ κανόνα τῆς Δημοσιογραφίας, ὅπως τὸν διέτυπωσε στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα ὁ μεγάλος ἄγγλος δημοσιογράφος Τσαρλς Σκότ: «Ἐντιμότητα, σαφὴνεια, θάρρος, δικαιοσύνη καὶ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος, ἀπέναντι τοῦ ἀναγνώστη καὶ τοῦ συνόλου, εἶναι τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῆς Δημοσιογραφίας». Οὕτω συχνάκις ἀναμνησκόμενοι «γεγονότα καὶ κρίσεις, μετ' ὀνόματι τῆς ἐντυπωσιακοῦ, μετ' ἀποτέλεσμα ἀσήμαντα γεγονότα νὰ μεγαλοποιοῦνται καὶ νὰ παραμορφώνονται, προσωπικῆς ἀνθρώπινες ἀντιθέσεις νὰ γενικεύονται, θέματα γνωστὰ νὰ ξαναγράφονται γιὰ τὴ δημιουργία ἐντυπώσεων». Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι «ὁ ἀποπροσανατολισμὸς τῶν ἀναγνωστῶν, ὁ κλονισμὸς τῆς ἐμπιστοσύνης σ' αὐτὸ ποὺ ἐκπροσωπεῖ ἡ Ἐκκλησία, ἡ μεθοδευμένη διάβρωσις τοῦ κύρους τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν», «ὁ κλονισμὸς τῆς ἐνότητος καὶ τῆς πίστεως τοῦ λαοῦ σὲ ἀρχὲς ποὺ τὸν διέσωσαν αἰῶνες τώρα ἀπὸ τὶς λαίλαπες».

Ἡ ἀξιόλογος αὕτη διαμαρτυρία τοῦ «Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος» καταλήγει εἰς τὴν ὑπόμνησιν, ὅτι «ὁ Δημοσιογράφος εἶναι ἱεραπόστολος», καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ, ὅτι πρέπει «ὡς παραμένη, πέραν ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τοῦ ἐμπορικοῦ κέρδους καὶ τῆς φθηνῆς δημοσιότητος, ἀκέραιος Δημοσιογράφος».

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

'Ιερά Μητρόπολις Μεσογαίας και Λαυρεωτικής.

'Απολογισμός από 1ης 'Ιανουαρίου - 31 Δεκεμβρίου 1977

Τὴν 15ὴν 'Ιανουαρίου ἐ.ἔ. ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ.κ. ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ ἐν τῷ Καθεδρικῷ Μητροπολιτικῷ 'Ιερῷ Ναῷ Κοιμήσεως Θεοτόκου Σπάτων - Ἀττικής ἔκοψε τὴν Βασιλόπιττα καὶ ἐξέθεσε διεξοδικῶς τὸν 'Απολογισμὸν τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως τοῦ ἔτους 1977, εἰπὼν μεταξὺ ἄλλων τὰ ἀκόλουθα:

«'Αρχόμενοι τοῦ λόγου, θὰ ἀναφερθῶμεν εἰς τὰ βασικὰ σημεῖα τὰ συνδεδεμένα ἀναποσπᾶστος μὲ τὴν ἀποστολὴν καὶ τὸ ἔργον τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως.....

1. Διὰ τὴν πληρεστέραν γνῶσιν τῶν προβλημάτων τοῦ ποιμνίου καὶ θεραπείας τῶν θρησκευτικῶν καὶ πνευματικῶν ἀναγκῶν ἐγένοντο τακτικαὶ ἐπισκέψεις εἰς ἅπαντας τὰς ἐνορίας μικρὰς καὶ μεγάλας μετὰ τελέσεως θείων Λειτουργιῶν καὶ ὁμιλιῶν. Ἡ 'Εκκλησία εἶναι ἡ φιλόστοργος Μητέρα καὶ εὐρίσκειται πάντοτε ἐν μέσῳ τῶν τέκνων της.... Ὁ θεῖος λόγος κηρύσσεται ἀνελλιπῶς καὶ μετὰ ζήλου ὑπὸ τῶν 'Ιεροκλήρων τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως καὶ τῶν Θεολόγων 'Εφημερίων.....

2. 'Ιερά 'Εξομολόγησις. Ὁμάς ἐξ ἐντεταλμένων Πνευματικῶν περιοδεύουσα κατὰ τὰς περιόδους νηστείας ἐν τῇ 'Ιερᾷ Μητροπόλει ἐξομολογεῖ τοὺς πιστοὺς, τοὺς μαθητάς, Δημοτικῶν Σχολείων, Γυμνασίων, Λυκείων καὶ στρατιωτικῆς περιφέρειας μας....

3. Χριστιανικὴ ἀγωγή Νεολαίας. Τὰ κατηχητικὰ Σχολεῖα τῆς περιφέρειας μας ἀνέρχονται εἰς 85 καὶ διδάσκουν 80 Κατηχητὰ καὶ Κατηχητρίαι, φοιτοῦν δὲ εἰς αὐτὰ 2.500 περίπου μαθηταί.... Μὲ πόνον καὶ μὲ ἀγάπην συνιστῶμεν θερμῶς εἰς τοὺς γονεῖς καὶ κηδεμόνας καὶ εἰς πάντα ὁπεσθῆναι νὰ προσέξῃ καὶ νὰ προφυλάξῃ τὰ παιδιὰ του ἀπὸ τὴν καταστροφῆν, ἐγγράφοντες αὐτὰ εἰς τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον τῆς ἐνορίας των.... Εἰς τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον θὰ φωτισθῇ, θὰ γνωρίσῃ καὶ θὰ ἀγαπήσῃ τὸ καλὸν καὶ ἀφέλιμον, τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, θὰ ἀποκτήσῃ τὸν ψυχικὸν ἐξευγενισμόν, θὰ δύναιται νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τοὺς ἀνέμους τῆς κακίας καὶ διαφθορᾶς, οἱ ὅποιοι πνέουν ἀπειλητικοὶ ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα.....

4. Κατὰ τὸ ἔτος 1977 ἐβαπτίσθησαν δύο ἄτομα ἄλλων θρησκειῶν. Κάτοικοι τῆς περιφέρειας μας. Γίνεται κατήχησις προηγουμένως εἰς τὰς ἀληθείας τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως καὶ ἐπακολουθεῖ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα.

5. Φιλανθρωπικὴ Δράσις: Ὑπὸ τῆς Γενικῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως, διετέθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1977 τὰ κάτωθι ποσά:

α. Διὰ προμήθειαν φαρμάκων ἀπὸρων ἀσθενῶν	72.424
β. Δι' ἐνίσχυσιν ἀπὸρων φοιτητῶν περιφέρειας μας	164.259
γ. Διὰ βοήθειαν ἐνδεῶν καὶ πασχόντων	101.876
δ. Δι' ἱματισμὸν καὶ τρόφιμα εἰς ἀπόρους κατὰ τὰς ἐορτάς	134.307
ε. Δι' ἀποστολὴν ἀσθενῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς θεραπείαν.	95.000
	<hr/>
	567.866

Καὶ τὰ Φιλόπτωχα Ταμεῖα τῶν Ἐνοριακῶν Ναῶν, παρχητήματα τῆς Γενικῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος, ἐνισχύ-

ουν κατὰ τὸ δυνατόν ἀπόρους καὶ ἀσθενεῖς ἐνορίτας. Κατὰ τὸ ἔτος 1977 αἱ ἐνοριακαὶ Φιλόπτωχοι ἀδελφότητες προσέφερον εἰς ἀπόρους καὶ ἀσθενεῖς τῆς ἐνορίας τῶν τὸ ποσὸν τῶν 847.650 δραχμῶν.

6. Μιὰ ἀκόμῃ μέριμνα τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως εἶναι καὶ ἡ προκοδοτήρις ἀπὸρων κορασίων τῆς περιφέρειας μας. Μέχρι σήμερον ἔχομεν προκοδοτήσαι 159 κοράσια μὲ ποσὸν 3.000 δραχμῶν ἕκαστον.

Περαίνοντες τὴν ἔκθεσιν πεπραγμένων τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως κατὰ τὸ ἔτος 1977, εὐχόμεθα ἐκ θαθέων ψυχῆς νὰ χαρίσῃ εἰς ὅλους ὁ Κύριος εὐτυχίαν καὶ χαρὰν κατὰ τὸ Νέον αὐτὸ ἔτος, ἀγάπην καὶ εἰρήνην εἰς τὸν κόσμον ὁλόκληρον. Νὰ προστατεύῃ τὴν Πατρίδα μας, νὰ διαλύσῃ τὰ καλύπτοντα τὸν οὐρανὸν τῆς νέφη, νὰ τερματίσῃ καὶ τὰ δεινὰ τῶν δοκιμαζομένων ἀδελφῶν μας, ἐδῶ καὶ ὁπουδήποτε γῆς.

Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν».

Ἀ π ὀ τ ῆ ν δ ρ α σ τ ῆ ρ ὶ ὀ τ ῆ τ α
τ ῆ ς Ἰ ε ρ ᾶ ς Μ η τ ρ ο π ὀ λ ε ω ς

Διὰ τοὺς σκληρῶς δοκιμασθέντας ἀδελφοὺς μας, οἱ ὅποιοι ἐπλήγησαν ἀπὸ τὴν μακρίαν τῶν στοιχείων τῆς φύσεως εἰς τὴν περισχίαν μας ἐξεδηλώθη ἀμέσως ἡ στοργὴ καὶ ἡ συμπαραστάσις τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως. Κατεβλήθη πᾶσα δυνατὴ προσπάθεια παροχῆς βοήθειας καὶ ἐκ μέρους αὐτῆς. Διενεμήθησαν εἰς τὰς πλημμυροπαθεῖς οἰκογενεῖας 300 κουβέρτες, ἄφθονος ἱματισμὸς καὶ δέματα μὲ τρόφιμα. Καὶ ἡ μέριμνα συνεχίζεται.

Ὁ Σ ε β. Μ η τ ρ ο π ο λ ῖ τ ῆ ς κ.κ. Α Γ Α Θ Ο Ν Ι Κ Ο Σ δ ε ξ ῖ ὠ θ ἡ κ ε ἐ κ π α ἰ δ ε υ τ ῖ κ ο ὄ ς

Κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν τριῶν 'Ιεραρχῶν, ὁ Σεβασμ. ἐτέλεσεν Ἀρχιερατικὴν Θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν Καθεδρικὸν Μητροπολιτικὸν 'Ιερὸν Ναὸν Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Σπάτων. Ἐκκλησιασθήσαν ἅπαντες οἱ μαθηταὶ τῆς πόλεως Σπάτων. Ἐν συνεχείᾳ δεξιώθηκε τοὺς ἐκπαιδευτικούς τῆς πόλεως εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως. Ὁμιλώντας στοὺς ἐκπαιδευτικούς ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ ἀναφέρθηκε στὴν προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν παιδείαν.

Στὴν ὥραία αὐτὴ ἐκδήλωσις παρέστησαν οἱ νηπιαγωγοί, διδάσκαλοι, καθηγηταὶ Γυμνασίου καὶ Λυκείου τῆς πόλεως Σπάτων, ὁ κ. Δήμαρχος μετὰ τοῦ Δημ. Συμβουλίου, ὁ κ. Διοικητὴς τοῦ Ἀστυνομικοῦ Τμήματος Σπάτων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι.

'Ιερά Μητρόπολις Νικαίας

Τὸ Ἰ Α' Ἰ ε ρ α τ ῖ κ ὸ ν Σ υ ν ἔ δ ρ ῖ ο ν
τ ῆ ς Ἰ ε ρ ᾶ ς Μ η τ ρ ο π ὀ λ ε ω ς Ν ἰ κ α ῖ α ς.

Τὴν 10 Νοεμβρίου π.ἔ. στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Πνευματικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Κέντρου τῆς Ἰ. Μητροπόλεως ἤρχισαν οἱ ἐργασίαι τοῦ Ἰ Α' Ἰερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἰ. Μητροπόλεως μὲ συμμετοχὴ 120 Κληρικῶν.

Τὸ πρωτὸ τῆς 10.11.77 ἐτελέσθη ἡ Θ. Λειτουργία στὸν ἱερό ναὸ τοῦ Γεν. τῆς Θεοτόκου καὶ στὸ τέλος ἐφέλη ἀπὸ τῶν

Σεβ. Μητροπολίτη «Τρισάγιον» υπέρ των κεκοιμημένων και ἐν εὐλαθείᾳ ἱερατευσάντων Κληρικών τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Νικαίας.

Κατόπιν ὅλοι οἱ Κληρικοὶ μετέβησαν στὸ Πνευματικὸ καὶ Κοινωνικὸ Κέντρο, ὅπου προσεφέρθη πρωϊνόν.

Τὴν 10.30' π.μ. ὁ Σεβασμιώτατος ἐκήρυξε τὴν ἑναρξὴν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, τοῦ ὁποῖου γενικὸν θέμα ἦτο: «Ἡ νεότης εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον καὶ τὸ χρέος τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντί της».

Ὁμιλητὴς τῆς πρώτης ἡμέρας ἦτο ὁ αἰδεσιμολ. π. Γεώργιος Μεταλληνός, βοηθὸς Ἐδρας τῆς Πατρολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος μὲ πολλὰ ἄνεσι καὶ ἐπιστημονικὴ θεμελίωσι ἀνέπτυξε τὸ θέμα του: «Ἐνας Κληρικὸς τῆς ἐποχῆς μας ἐνώπιον τοῦ προβλήματος»: «Ἱδεολογίες καὶ νεολαία».

Μετὰ τὴν ὁμιλία, ἣ ὁποία ἐντυπωσίασε τοὺς Συνέδρους γιὰ τὴς πρωτοποριακὰς θέσεις τῆς ἐπηκολούθησε διάλειμμα καὶ προσφορὰ ἀναψυκτικῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἔγινε συζήτησι μὲ εὐρυτάτη συμμετοχὴ τῶν Συνέδρων καὶ ἐξαγωγὴ συμπαραστάσεων.

Τὴν 11.11.77, δευτέρα ἡμέρα τοῦ Συνεδρίου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης παρουσίασε τὸν ὁμιλητὴν τῆς ἡμέρας κ. Γεώργιον Κρουσταλλάκη, διδάκτορα Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Ἐπιμελητὴν Ἐργαστηρίου Πειραματικῆς καὶ Παιδαγωγικῆς τοῦ Παν(μίου) Ἀθηνῶν.

Θέμα τοῦ ὁμιλητοῦ ἦτο: «Προβλήματα μᾶς ποιμαντικῆς ψυχοπαιδαγωγικῆς τῆς σημερινῆς νεολαίας».

Λόγω τοῦ μεγάλου ἐνδιαφέροντος τοῦ θέματος, ποὺ ὁ ὁμιλητὴς ἀνέπτυξε σὲ δύο σκέλη, θεωρητικὸ καὶ πρακτικὸ, μὲ πολλὴ σαφήνεια, ἄνεσι καὶ γλαφυρότητα, ἣ συζήτησι ποὺ ἐπηκολούθησε μετὰ τὸ διάλειμμα ἦταν ζωντανή μὲ συμμετοχὴ πολλῶν Συνέδρων.

Τὴν ὁμιλία ἐκλείσιν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης, ὁ ὁποῖος ἀνεκαθαίωσε τὴς δύο εἰσηγήσεις, ἠδὲχαρίστησε καὶ συνεχάρη τοὺς δύο ὁμιλητὰς καὶ ἠδύχηθη στοὺς Συνέδρους, χρησιμοποιοῦντας τὰ πορίσματα τοῦ ἸΑ' Συνεδρίου, νὰ ἀσκήσουν κατὰ τὸν καλλίτερον τρόπο τὸ ποιμαντικὸ τους λειτουργεῖμα στὸν λεπτὸ καὶ ἀθάλαστο τομέα τῆς νεότητος.

Μετὰ τὴν προσευχὴ ἐφάλη ὑπὸ τῶν Συνέδρων ἡ Φήμη τοῦ Σεβασμιωτάτου, ὁ ὁποῖος, εὐχαριστῶν, διένειμε πρὸς ὅλους ὄρατο ἀναμνηστικὸ δίπτυχο καὶ ἀπὸ ἓνα «μπρελό» ποὺ ἔφερε στὴ μίαν ὄψιν τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καὶ στὴν ἄλλη τὸν δικέφαλο, μὲ τὴς λέξεις στὸν γύρω του κύκλο «Ἱερά Μητρόπολις Νικαίας, ἐνθύμιον 1977».

Μὲ τὴ συνεργασίαν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καὶ τῶν ἰδ. Ἐκπαιδευτηρίων «ΔΙΩΓΗ» ὁργανώθηκε στὸ Πνευματικὸ καὶ Κοινωνικὸ Κέντρο ἐκδήλωσι πρὸς τιμὴν τῆς Ἑλληνίδος Μητέρας. Ὁμιλήσει ὁ Ἀντικαρχὴς κ. Διον. Μπατιστάτος μὲ θέμα: «Ἡ Ἑλληνίδα Μάνα καὶ τὸ Ἔθνος μας» μὲ ἰδιαίτερη ἔμφασι στὴν Κυρία Μάνα, τὴν ἡρωίδα καὶ μάρτυρα τῆς Κυπριακῆς ἐλευθερίας.

Στὸν παριστάμενον ἐπιτετραμένον τῆς Κυπριακῆς Πρεσβείας ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ἐπέδωκε «Ψήφισμα συμπαραστάσεως πρὸς τὸν Κυπριακὸν Ἑλληνισμόν».

Στὰ μέλη τοῦ Β' «Κύκλου ἀγάπης» Ἐπιστημόνων τῆς Μητρ. Περιφέρειας ὁμιλήσει στὸ Ἐπισκοπεῖο, μετὰ τὸν Ἐσπερινόν, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κέντρου Ἑγκληματολογικῶν Ἔρευνῶν κ. Γεώργ. Νικολόπουλος μὲ θέμα τὴν πρόληψιν τοῦ Ἐγκλήματος.

Στὸν Ἀρχιεπίσκοπο τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀρμενίων ὁ Σεβ. Μητροπολίτης παρέδωκε τεμάχιον ἱεροῦ Λειψάνου Ἀρμενίου Ἁγίου τοῦ 12ου αἰ. ποὺ εὐρίσκατο, ἄγνωστον πῶς, σὲ ἱερὸ ναὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.

Καὶ ἄλλη Ἑνορία, ἡ Ἑνορία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Ἰδρυσσε «Γωνιά Ἀγάπης Γερόντων». Λειτουργεῖ θαυμάσια, καθημερινά. Συστίτιο γιὰ 16 γέροντας καὶ γερόντισσες μὲ τὴ φροντίδα τῶν κυριῶν τοῦ Φιλ. Ταμίου καὶ τοῦ προνοιακοῦ Κύκλου.

Τὸ Συγκρότημα Ψυχαγωγίας μὲ τὴ συμπάρτασι Κυριῶν τῶν Προνοιακῶν Κύκλων τεσσάρων Ἑνοριῶν ἐψυχαγωγῆσε τοὺς Ψυχοθενεῖς τοῦ Δημοσίου Θεραπευτηρίου Δαφνίου καὶ τοῦ Δρομοκαϊτείου Ψυχιατρείου μὲ ὁμιλίες, σκέτες, τραγοῦδια, Ἑλληνικὸς χορὸς καὶ προσφορὰ δώρων.

Στὰ μέλη τῶν προτύπων Ὁμάδων «Θαδῶρ» καὶ «Λυδία» καὶ στὰ μέλη τῆς Χ.Ε.Α.Ν. ὁμιλήσεν ὁ Δημοσιογράφος, συγγραφεὺς καὶ βασικὸς Στέλεχος τῆς Ε.Ο.Κ.Α. Α' κ. Σπυρ. Παπαγεωργίου μὲ θέμα: «Διὰ χειρὸς ἡρώων» καὶ ἀνέγνωσε ἐπιστολὰς καὶ κείμενα τῶν θυσιασθέντων ἀγωνιστῶν ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀπεκαλύφθη ἡ βαθεῖα τῶν πιστῶν στὸν Θεὸ καὶ ὁ πόθος τῆς Ἐλευθερίας.

Ἱερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Ἀποκλυπτῆρια Προτομῶν διατελεσάντων Ἀρχιεπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος.

Μὲ ἰδιαίτερον λαμπρότητα τὴν Κυριακὴν 22 Ἰανουαρίου 1978 καὶ παρουσία τῶν Ἀρχῶν τοῦ Νομοῦ μας καὶ πλήθους κόσμου ἐτελέσθησαν εἰς τὴν Κοινότητα Φύλλα — Χαλκίδος καὶ εἰς τὴν [Χαλκίδα τὰ ἀποκαλυπτῆρια τῶν Προτομῶν τῶν αἰδιόμων Ἱεραρχῶν ποὺ διετέλεσαν Μητροπολίται Εὐθείας καὶ Ἀρχιεπίσκοποι Χαλκίδος καὶ Καρυστίας.

Αἱ προτομαί, ἔργα τῶν Γλυπτῶν Πρωτοπαπᾶ καὶ Τααρπλιᾶ, ἔγιναν μὲ δαπάνης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος καὶ συμβολικῶς ἐστήθησαν εἰς τὰς εἰσόδους τῶν Ἱερῶν Ναῶν τῆς πόλεως Χαλκίδος μὲ τὴν ἐξῆς σειράν:

1. Νεόφυτος Ἀδάμ 1841 - 1851 ἐξωθὸς τοῦ Ἱ. Ν. Φύλλων.
2. Καλλινίκου Καμπάνη 1852 - 1879 ἐξωθὸς τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγ. Νικολάου Χαλκίδος.
3. Χριστοφόρου Σταματιᾶδη 1882 - 1892 ἐξωθὸς Εὐαγγελιστρίας Χαλκίδος.
4. Εὐγενίου Δεπάστα 1893 - 1902 ἐξωθὸς Εὐαγγελιστρίας Χαλκίδος.
5. Πανταλεήμονος Κριεζῆ 1906 - 1907 ἐξωθὸς Ἱ. Ν. Ἀγ. Παρασκευῆς Χαλκίδος.
6. Χρυσάνθου Προβατᾶ 1907 - 1920 ἐξωθὸς τῆς Ὁδηγητρίας Χαλκίδος.

Εἰς τὰ ἀποκαλυπτῆρια τῆς Προτομῆς τοῦ αἰδιόμου Μητροπολίτου Νεοφύτου Ἀδάμ ποὺ ἔγιναν εἰς τὴν γενετείραν του τὰ Φύλλα Χαλκίδος καὶ ὁποῖος ὑπῆρξε Ἑθνικὸς Ἥρωας καὶ Πρῶτος Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἐδόθη μεγαλυτέρα ἐπισημότης.

Πρόεστη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ.κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, ἀφ'οὗ προηγουμένως ἐτέλεσε τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τῆς Κοινότητος καὶ παρέστησαν ὁ κ. Νομάρχης Ἐδ-βοίας, Βουλευταὶ, Δήμαρχοι καὶ Κοινοτάρχαι, Στρατιωτικοὶ Ἐκπρόσωποι καὶ πλῆθος κόσμου.

Κατ' ἀρχὰς ἐτελέσθη Τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τοῦ ἀει-μνήστου Μητροπολίτου καὶ ὠμίλησαν ὁ Διδάσκαλος τοῦ Ἐδ-αγγελίου Ἀρχιμ. π. Βασίλειος Οἰκονόμου καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Φύλλων.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Σεβασμιώτατος ἀπεκάλυψε τὴν Προτομήν ἐνῶ οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τῆς Κοινότητος ἐψάλλαν ὕμνους Ἐθνικοὺς καὶ Θρησκευτι-κοὺς.

Τὰ ἀποκαλυπτήρια τῶν ἄλλων Προτομῶν ἔγιναν ἔπειτα ἀπὸ Τρισάγια τὰ ὁποῖα ἐτέλεσαν οἱ Προϊστάμενοι τῶν Ἱ. Ναῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐστήθησαν, καὶ οἱ ὁποῖοι ἀνέπτυξαν εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν δι' ὀλίγων τὰ τῆς βιογραφίας των.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ δημοσιεύματα τοῦ Ἑένου Τύπου

Ἐξ ἀφορμῆς δημοσιευμάτων εἰς τὸν ξένον Τύπον περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ τοῦ μέ-λοντός του, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος κατόπιν ἡμοφώνου ἀπο-φάσεως ἐνέκρινε νὰ γίνῃ μία ἐπίσημος δήλωσις εἰς ἀπάν-τησιν τῶν δημοσιευμάτων τούτων.

Πρὸς τοῦτο συνεκλήθη εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τὴν 1ην Ἀ-πριλίου 1978 καὶ ὥραν 12ην συνέντευξις Τύπου, εἰς τὴν ὁ-ποῖαν προσήλθον οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἐγχωρίων καὶ ξένων μέ-σων μαζικῆς ἐνημερώσεως, πρὸς τοὺς ὁποίους ὁ Ἀ' τῆ τάξει Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ. Μελιτών κατ' ἀπό-φασιν τῆς Συνόδου προέβη εἰς τὰς κατωτέρω συνοδικῶς συ-ναχθείσας δηλώσεις καὶ ἀπήντησεν εἰς τὰ τεθέντα αὐτῷ ἑρω-τήματα.

Δηλώσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πα-τριαρχείου πρὸς τὰ μέσα μαζι-κῆς ἐνημερώσεως (1 Ἀπριλίου 1978)

Περιήλθον εἰς γνῶσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὠ-ρισμένα δημοσιεύματα τοῦ ξένου ἡμερησίου καὶ περιοδικοῦ Τύπου, εἰς τὰ ὁποῖα ἐμφανίζεται τὸ Πατριαρχεῖον ὅτι εὐρί-σκεται εἰς κατάστασιν ποῦ δὲν ἐπιτρέπει τὴν ὀμαλὴν λει-τουργίαν του καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς του τῶσον ἔναντι τοῦ ἐν τῇ Χώρα ταύτῃ ποιμνίου του ὅσον καὶ ὡς Κέν-τρον ὄλων τῶν Ὁρθοδόξων ἀνὰ τὸν κόσμον καὶ ὡς σπουδαίου παράγοντος εἰς τὴν εὐρυτέραν οἰκογένειαν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Εἶναι φυσικόν, ἐνώπιον τῶν δημοσιευμάτων τούτων, τό-σον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὅσον καὶ ἡ Κυβέρνησις νὰ ἔχουν ἰδιαιτέραν εὐαισθησίαν.

Διὰ τοῦτο, λόγῳ τῶν δημοσιευμάτων τούτων, τὸ Οἰκου-μενικὸν Πατριαρχεῖον ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ προβῇ πρὸς ὁ-μὰς, τοὺς ἀξιοτίμους ἐκπροσώπους τοῦ ἐγχωρίου καὶ τοῦ ξέ-νου Τύπου, εἰς τὴν δῆλωσιν, ὅτι συνεχίζει τὴν λειτουργίαν του μέσα εἰς τὰ πλαίσια τοῦ χαρακτῆρος του ὡς θρησκευτικοῦ θεομοῦ καὶ βάσει τῶν καθιερωμένων δι' ὄλους τοὺς Ὁρθοδό-ξους ἀρχῶν καὶ τῶν ἀνάκαθεν ἡθῶν καὶ ἐθίμων του.

Ὡς ἐκ τούτου, τὰ γραφόμενα καὶ λεγόμενα περὶ μεταφο-ρᾶς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔξω τοῦ τόπου τούτου, ὁ-που ἀπὸ τοῦ Ἀ' μ.Χ. αἰῶνος εἶναι ἡ καθιερωμένη ἔδρα του, εἶναι ἀνυπόστατα ἢ σκόπιμα, διότι οὔτε τοιαύτη ἀνάγκη ὁ-πάρχει, οὔτε ποτὲ τὸ ἴδιον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διε-νοήθη τοιοῦτόν τι, οὔτε ἡ Κυβέρνησις τῆς Χώρας μας ἔχει τοιαύτην πρόθεσιν.

Βεβαίως τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔχει προβλήματα καὶ μάλιστα σοβαρὰ, ἀκριβῶς δὲ διὰ τὴν λύσιν τῶν προβλη-μάτων τούτων ἀπετάθη τελευταίως πρὸς τὸν ἀξιοτίμον Πρω-θυπουργόν, ὁ ὁποῖος ἐδειξεν ἀμέσως μεγάλην κατανόησιν καὶ προθυμίαν νὰ ἐπιληφθῇ τῶν ζητημάτων τῶσον τοῦ Οἰκουμενι-κοῦ Πατριαρχείου ὅσον καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς Μειονότητος καὶ νὰ δοθῇ λύσις εἰς αὐτὰ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως.

Τὴν στιγμὴν ταύτην εὐρισκόμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον θέ-σιν νὰ σᾶς πληροφωρήσωμεν, ὅτι διατελούμεν ἐν ἐπαφῇ καὶ διαλόγῳ μὲ τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἐν ἐλπιδοφόρῳ ἀναμονῇ νὰ λάβωμεν θετικὴν κυβερνητικὴν ἀναταπόκρισιν εἰς τὰ νόμιμα αἰτήματά μας.

Νομίζομεν, ὅτι τὰ γενικώτερα συμφέροντα καὶ τοῦ Οἰκου-μενικοῦ Πατριαρχείου ἀλλὰ καὶ τῆς Χώρας ἐπιβάλλουν ὅπως ἐν εὐκρινεῖ καὶ καλῇ συνεννοήσει μετὰ τῆς Κυβερνήσεως ἀντιμετωπισθοῦν αἱ ὁπάρχουσαι δυσχέρειαι, χωρὶς τὴν πα-ρέμβασιν τρίτων ξένων.

ΠΡΟΑΓΩΓΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΝ ΑΓΑΗΝ

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης, ὁ Πατριάρχης ὠνόμασε:

Τὸν Δευτερεύοντα τῶν Διακόνων αὐτοῦ κ. Κύριλλον, Μέ-γαν Ἀρχιδιάκονον.

Τὸν Τριτεύοντα κ. Δημήτριον, Δευτερεύοντα, καὶ

Τὸν Διάκονον τῆς Σειρᾶς κ. Εἰρηναῖον, Τριτεύοντα τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων.

Διάκονον δὲ τῆς Σειρᾶς, τὸν Πατριαρχικὸν Διάκονον κ. Γαβριήλ.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΤΗΣ Ι. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΕΙΣ ΤΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ

Ἀφίχθη τὸ ἐσπέρας τῆς Τρίτης 25ης πρ. μ., προερχομένη ἐκ Νέας Ὑόρκης, Ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς ἀποτελούμενη ἐκ τοῦ Θεοφίλ. Ἐπισκόπου Ἀμφιπό-λεως κ. Σίλα, τῶν Ἐντιμολ. κ.κ. Προδρόμου Κουρίδη, Ἀρχοντος Νομοφύλακος, Νομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπι-σκοπῆς, Βασιλείου Φουσιάνη, Ἀρχοντος Μεγάλου Ἐκδίκου, Νομικοῦ, καὶ τοῦ Ἐντιμ. κ. Γερασίμου Νταούση, ἡ ὁποία εἰς ὄνοματος τῆς Α.Θ. Παναγιότητος ἐγένετο δεκτὴ εἰς τὸ ἀερο-δρόμιον ὑπὸ τοῦ Πανοσιολ. Μεγάλου Ἀρχιδιακόνου κ. Κυρίλ-λου καὶ τοῦ Πανοσιολ. Ὑπογραμματικῶς τῆς Ἀγίας καὶ Ἱε-ρᾶς Συνόδου κ. Ἰακώθου.

Ἡ Ἀντιπροσωπεῖα προσήλθε εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τῆ 26ῃ π. μ., καὶ ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, ἀκο-λούθως δὲ ἔσχε συνομιλίαν μετὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Συντονισμοῦ καὶ Προγραμματισμοῦ Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων ἀφορώντων εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀμερικῆς.

ΑΠΟΝΟΜΗ ΟΦΦΙΚΙΟΥ

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης, ἀμείψουσα τὰς πρὸς τὴν Ἱερὰν Ἀρ-χιεπισκοπὴν Ἀμερικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἐντιμ. κ. Γερασίμου Νταούση ἐκ Καναδά, ἀπένευμεν εἰς αὐτόν τὸ Ὄφφίκιον τοῦ Ἀρχοντος Μ. Χαρτουλαρίου τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγά-λης Ἐκκλησίας καὶ ἐχειροθέτησεν αὐτόν τῆ 27ῃ π. μ., ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ.

Π Ρ Ο Σ Φ Ω Ν Η Σ Ι Σ

ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ κ.κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΟΥ Α΄

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΝ ΤΗΣ Ι.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΒΟΡΕΙΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΥ

(26.10.1977)

Θεοφιλέστατε και ἐντιμότατοι κύριοι, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἀντιπροσωπείαν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου.

Καλῶς ἤλθετε εἰς τὴν Πόλιν ἡμῶν ταύτην, τὴν ἔδραν τῆς Μητρὸς σας Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὴν μῆτραν τῆς νέας ζωῆς τοῦ γένους.

Σὰς ὑποδεχόμεθα ὅπως ἡ μητέρα ὑποδέχεται τὰ ἀπόδημα πικιδιά τῆς, ἐηλασθὴ μὲ τὸ αἶσθημα τῆς ἐν Χριστῷ καυχῆσεως, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐπανερχόμενοι κομίζετε εἰς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν τιμὴν καὶ δόξαν, ἀλλὰ καὶ ὑπόσχεσιν καὶ ἐλπίδα.

Μετὰ τοιούτων αἰσθημάτων προσωπικῶς ὡς Πατριάρχης καὶ ἐξ ὀνόματος τῆς περὶ ἡμᾶς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τὴν ἐπίσημον ἔλευσίν σας ἐνταῦθα, ὡς ἐκπροσώπων τοῦ Ἱερωτάτου, λίαν ἡμῖν ἀγαπητοῦ καὶ ἀξιοτάτου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου κ. Ἰακώβου, τῶν περὶ αὐτὸν Θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων, τοῦ εὐλαβοῦς κλήρου καὶ τοῦ πιστοῦ πληρώματος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς.

Λοιπόν, ἐν τῷ προσώπῳ ὑμῶν χαιρετίζομεν τὸ ὅλον θαυμάσιον συγκρότημα τῆς ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου, ἀλλὰ καὶ εὐρύτερον τὴν ὅλην ἐν ταῖς δύο Ἀμερικαῖς Ὁρθοδοξίαι, τῆς ὁποίας βασικὸς πυρῆν καὶ σπουδαῖος παράγων, τόσον εἰς τὸ παρὸν ὥσον καὶ διὰ τὸ μέλλον, ὑπάρχει ἡ Ἱερά αὕτη Ἀρχιεπισκοπή.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην μεθ' ὑμῶν συνάντησιν ἐπιθυμοῦμεν νὰ δηλώσωμεν ὑμῖν, ὅτι ἡ Μητέρα Ἐκκλησία, ὅπως ἐπραξέ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ συμφέροντι γενικῶς τῆς ὅλης ἐν Ἀμερικῇ Ὁρθοδοξίας, μετὰ πάσης φροντίδος, προσοχῆς, συνέσεως, καὶ μὲ κριτήριον πάντοτε τὸ γενικὸν ὀρθόδοξον συμφέρον, ἔχει ὅλην τὴν ἱεράν θέλησιν νὰ προσφέρῃ ἑαυτὴν εἰς διακονίαν διὰ περαιτέρω οἰκοδομὴν καὶ αὔξησιν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, εἰς τρόπον ὥστε αὕτη νὰ δώσῃ, μετὰ τῶν ἄλλων ἐν Ἀμερικῇ ὀρθοδόξων, κοινήν, ἐδ-ἡλωττον καὶ δυναμικὴν μαρτυρίαν τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν τῷ Νέῳ Κόσμῳ, ἐντὸς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πραγματικότητων, καὶ ὡς προσφορὰν χριστιανικὴν, εὐρύτερον πνευματικὴν καὶ εὐρύτατα πολιτιστικὴν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὸν γεωγραφικὸν καὶ πολιτιστικὸν χῶρον τῆς Ἀμερικῆς. Ὅλα δὲ ταῦτα δι' ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν, νὰ προσφέρῃ ἡ Ὁρθοδοξία τὴν ἐξ αὐτῆς ἐρμηνείαν καὶ λύσιν εἰς τὸ πρωταρχικὸν καὶ ἔσχατον πρόβλημα τοῦ κόσμου, δηλαδὴ τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τῆς ἀπὸ τῆς σχέσεως ταύτης ἄλλης σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ἐν τοιαύτῃ εὐρείᾳ κοσμολογικῇ καὶ ἀνθρωπολογικῇ ὀρθοδόξῳ θεωρήσει τῶν πραγμάτων, ὁ Οἰκουμενικὸς αὐτός Θρόνος μέλλει νὰ ἐξετάσῃ τὰ εἰδικὰ προβλήματα τῆς ἡμετέρας Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς.

Ἐρμηνεύοντες πρὸς ἡμᾶς τὸ πνεῦμα τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐπιδηλώσωμεν — ἔστω δὲ τοῦτο τοῖς πᾶσι γνωστὸν — ὅτι ἐν τῷ σπουδαίῳ θέματι τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ὁρθοδοξίας, καίτοι σεβόμεθα καὶ ἀναγνωρίζομεν τὴν ἀξίαν τῶν ἰδιαιτέρων γνωρισμάτων καὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἄλλων παραδόσεων τῶν διαφόρων ἐν Ἀμερικῇ ὀρθοδόξων ἐθνοτήτων καὶ τῶν διαφόρων ὑπαρχουσῶν σήμερον ἐκεῖ ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων ἐκκλησιαστικῶν παρουσιῶν, ὅμως ἐπιθυμοῦμεν μίαν ἐνιαίαν ὀρθόδοξον παρουσίαν καὶ μαρτυρίαν

ἐν Ἀμερικῇ, πάντοτε ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ὀρθοδόξου κανονικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς τάξεως.

Ἐπὶ τὸ πνεῦμα τοῦτο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρόκειται νὰ διεξαχθῶσιν ἐνταῦθα αἱ συνομιλίαι μεταξὺ ὑμῶν καὶ τῶν ἐντεταλμένων τῆς περὶ ἡμᾶς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἐπὶ τῷ τελικῷ ἀγαθῷ τῆς ἡμετέρας Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῷ εὐρύτερῳ ἀγαθῷ τῆς ὅλης ἐν Ἀμερικῇ Ὁρθοδοξίας.

Καλῶς ἤλθετε. Χαίρετε ἐν Κυρίῳ.

Κατὰ τὰς διαβουλεύσεις ταύτας Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, ἐπεταύχθη πλήρης σύμπτωση ἀπόψεων εἰς τὸ θέμα τῆς διοικητικῆς ἀναδιάρθρωσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς καὶ δημοφώνως ἐκ τῶν δύο πλευρῶν συνετάχθη τὸ τελικὸν κείμενον τοῦ σχεδίου τοῦ νέου Συντάγματος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, τὸ ὁποῖον θὰ λάβῃ ἰσχὴν μετὰ τὴν ἐγκρίσιν καὶ ἐπικύρωσιν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α), τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590)1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398)1973, γ) τοῦ Ν. 673)1977 καὶ δ) τὴν ὑπ' ἀριθ. 3090)13.9.1977 Ἀπόφασιν Ἡμῶν «Περὶ κατανομῆς τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων εἰς Ἐνοριακοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν» καὶ προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίῳ πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἀγίου Νικολάου — Καλλιθέας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσιν τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντες τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας προκηρῶσεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά, ὧν τὸ πρῶτιστόν ἐστὶ τὸ Πτυχίον τῆς Θεολογίας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7ῃ Ἀπριλίου 1978

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)69 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντες τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν: 1) Ἀγίου Γεωργίου — Κροκυλείου καὶ 2) Ἀγίου Νικολάου Ἀλποχωρίου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Ἐν Ἀμφίσσῃ τῇ 4ῃ Ἀπριλίου 1978

† Ὁ Φωκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπή Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς Ζητεῖ Ἱερεῖς.

Ἡ διοικητικὴ ἀναδιάρθρωσις τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, ἡ ὁποία θὰ γίνῃ μετὰ τὴν ἐ-

φαρμογήν τοῦ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου παραχωρηθέντος εἰς αὐτὴν νέου Συντάγματος, δημιουργεῖ τὴν ἀνάγκην προσλήψεως Ἱερέων διὰ τὴν ὑπηρετήσασιν εἰς τὰς Ἐπισκοπὰς αὐτῆς ἐν Η. Π. Ἀμερικῆς, Καναδᾶ καὶ Ν. Ἀμερικῆς.

Οἱ ἐπιθυμούντες ἔπως ὑποβάλλουν αἰτήσεις διὰ τὴν σχετικὴν πρόσκλησιν, πρέπει: νὰ πληροῦν τοὺς κάτωθι ἔρρους.

α) Νὰ εἶναι, Θεολόγοι, ἀπόφοιτοι Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς.

β) Νὰ εἶναι δίγλωσσοι κατὰ προτίμησιν, ἤτοι κατέχοντες ἔκτος τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν.

γ) Νὰ εἶναι ἔγγαμοι, ἔχοντες ὑποδειγματικὴν Ἑλληνορθόδοξον Οἰκογένειαν.

δ) Νὰ εἶναι: οὐχὶ νεώτεροι τῶν 35 ἐτῶν καὶ οὐχὶ μεγαλύτεροι τῶν 40 ἐτῶν.

ε) Νὰ ἔχουν ἱερατικὴν πείραν τοὐλάχιστον τριῶν ἐτῶν, κατὰ προτίμησιν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

ς) Νὰ ἔχουν ἀρίστην ὑγείαν, ὑποδειγματικὸν ἱερατικὸν ἦθος καὶ διοικητικὰς ἰκανότητας.

ζ) Νὰ δύνανται νὰ παρουσιάσουν κανονικὸν ἀπολυτήριο, ὑπογραφομένον ὑπὸ τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου, εἰς τὴν Ἐπαρχίαν τοῦ ὁποίου ὑπηρετοῦν.

Οἱ ἔχοντες τὰ ὡς ἄνω προσόντα καὶ βουλόμενοι, δύνανται νὰ ὑποβάλλωσιν αἰτήσιν πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς Β. καὶ Ν. κ.κ. Ἰάκωβον (GREEK ARCHDIOCESE, 10 EAST 79 TH STREET NEW YORK, NY 10021).

Ἐκ τῆς Πρωτοσυγκλήσεως

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Δημητρίου Ἰω. Κρικιάνη, Δρος Φ. καὶ Θ. Ἐπιστημονικὸς-Φιλολογικὸς καὶ Θεολογικὸς Προσανατολισμὸς, Ἀθήναι 1976, σελ. 100.

Εἰς τρία ἐπὶ μέρους κεφάλαια, ἤτοι Ἐπιστημονικὸς Προσανατολισμὸς, Φιλοσοφικὸς Προσανατολισμὸς, καὶ Θεολογικὸς Προσανατολισμὸς, ὁ σ. ἐκθέτει διασαφῶν τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ περιεχόμενον ἐκάστου ἐπὶ μέρους κεφαλαίου. Ὁ σ. δίδει πλήρη εἰκόνα τῶν οὐσιωδῶν προβλημάτων τῆς τε ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, τῆς φιλοσοφουμένης διανοίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τέλος τοῦ Θεολογικοῦ προσανατολισμοῦ, δι' οὗ ἐμφανίζεται τὸ ἀνικανοποίητον τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τε τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς Φιλοσοφίας καὶ ἡ ὡς ἐκ τούτου ἀναζήτησις ὑπ' αὐτοῦ τῆς θερησκευτικῆς ἀνατάσεως τῆς διὰ μέσου τῆς Πίστεως ἀναζήτησεως τῆς ἀληθοῦς θερησκείας καὶ τῆς θερησκευτικῆς καταστάσεως διὰ τοῦ ἰκανοποιούντος τὸν ἀνθρώπον θερησκευτικοῦ συναισθημάτος, ἐν ᾧ καὶ εὐρίσκει τὸν πλήρη Προσανατολισμὸν του ἐντὸς τοῦ κόσμου, τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου καὶ οὕτω δύνανται νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ τῆς ὑπάρξεώς του καὶ πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει.

Ὁ σ. εἶναι σαφῆς, περιεκτικὸς, χρησιμοποιοῦν ὀρθὰς διατυπώσεις τῶν φιλοσοφικῶν ἐνοιῶν καὶ ὄρων.

Αἱ ὑποσημειώσεις ἐκάστου κεφ., κεχωρισμένως ἐν τέλει, ὅπως καὶ ἡ παράθεσις ἡμετέρας τε καὶ ξένης βιβλιογραφίας.

Κ. Γ. Μ.

Σιμοπούλου Ν. Θεοφίλου, Ἀρχιμ., Μεγάλου Ἀθανασίου πρὸς Κωνσταντῖνον Αὐτοκράτορα (ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΟΣ), Ἀθήναι 1978, σ. 90.

—Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἄλωσις τῆς Κωνσταντινῆς καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, Ἀθήναι 1978, σ. 68.

—Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἐπιστολὴ Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου πρὸς Πέτρον Ἀντιοχείας, Ἀθήναι 1978, σ. 50.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

+ Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

+ Ὁ Ἐλασσῶνος ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

Ἀκαδημαϊκός

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 12 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κωνστ. Γ. Μπόνης, Ὁμοτ. Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, «Ἴδε ὁ Ἄνθρωπος».

Παν. Ι. Ζέπου, Ἀκαδημαϊκοῦ, Ἑλληνικαὶ καὶ Βυζαντιναὶ Ἐπιδράσεις εἰς τὴν Χριστιανικὴν Θεολογίαν.

Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Φιλολογικὸν Μνημόσυνον Παναγιώτου Τρεμπέλα, (Διαφώτισις ἐπιμύχων σημείων τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ ἔργου του).

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι Ἰασιῶ 1 — Τηλ. 710

Προστάμενος Τυπογράφου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 787.078.